

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reginonis chronicon - Cod. Aug. perg. 232

[S.l.], [2. Hälfte des 11. Jahrh.]

Libellus secundus: de gentis regnum francorum

[urn:nbn:de:bsz:31-58282](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-58282)

incarnationis domine annos tempora principum regesta
 declarat. iste nihilominus quod tempore quod loco et quod sub uno
 quod principe actu sit summati demonstrat. Triumphos
 quod quod scilicet marturum et ceteros quod in locis et sub quibus regibus
 coronam gratie preceperunt nominati aperiat. Igitur ubi iste finit
 ille consequenter incipit capiat. et ubi ille incipit iste
 finit forciatur. **FELICIT. LIBELLVS**
PRIMVS. INCIPIT LIBELLVS. II.

ARGENTIS REGVM FRANCORVM
 Anno dominice incarnationis. dccxli. Carlo
 lus filius pipini maioris domini abellicosissimi dux francorum
 defunctus est. Anno dominice incarnationis dccxlii. Carlaman
 nus et pipinus filii eius duxerunt exercitum contra hunc ledum ducem
 aqtanorum. Et ceperunt castrum quod uocat lucas quod eodem tempore
 diuiserunt regnum francorum inter se in loco quod dicitur uetus picta
 us. Post hec Carlomannus. Eodem anno alamaniam cum exer
 citu uastauit. Anno et incarnationis dccxiii. Carlomannus
 et pipinus contra odilonem ducem baiuorum duxerunt quatuor
 pugnam et uictores effecti. Carlomannus abque fratre in sax
 oniam prexit. Et cepit castrum quod dicitur hoc seo burch propla
 citum et pacem conditionem. Et theodericum saxonem obsidem
 accepit. Quia sacramentis datus. in patriam dimissus est redire.
 Sed post habito sacramento se fellit. Anno et incarnationis dccxliiii.
 Inter Carlomannum et pipinum saxoniam cum exercitu ingressus
 Et rursus captus est super dictum theodericum. Anno et incarnationis
 dccxlv. Carlomannus cecidit suo germano pipi
 no quod ante disposuisset se cum relinquere et amore
 dei regnum terrenum deserere ut in futura uita cen
 tuplicatam recipere possessionem. Et in hoc anno

nullā fecer̄ expeditionē s̄ p̄parauit se utq̄ carlo
mannū adit̄ q̄t̄ decreuerat. Et pippinū v̄germanū
sūū adlocū honorifice cūmunerib; & lebita ma
nificentiā p̄sequeret̄. **Carlmannū rex romā p̄gens**

& in monachico habitu vitā finiuit;
Anno domini incarnā dēcl̄ xvi. Carlo mannū ro
mā p̄rex ibiq; se totondit. & in sarapte monte
monasteriū edificauit. In honore sc̄i siluestri. ibiq;
aliquō tēp̄ morā faciens exinda ad sc̄m benedictū in
castinū usq; puenit & ibi monachus effect̄ ē fert̄ aut̄
de hoc sc̄o viro exēplū memorabile. Cū adhuc ro
mē posuē in monasterio q̄t̄ sibi edificauerat ab
omnib; p̄pt̄ regnā nobilitatē. & q̄t̄ mand̄ ē p̄pt̄
c̄tētū regnū terrenū. & q̄tam p̄sentis sc̄i ueniret̄
& laudib; extolleret̄. t̄m̄s uir d̄o plen̄ fauorē laudib;
humane q̄anta p̄ x̄po relinquerat. fugā magis ar
ripere disposuit. q̄a uane q̄t̄ subiacere. Et hoc tantū
modo uno fido socio c̄fessū quā ab infāntia in om
nib; fidele p̄bauerat cū eo noctū omnib; aufugit
in sc̄is & ad castinū montē usq; puenit. n̄hl secū por
tans ex omnib; bonis que corpori erant necessaria
nudo x̄pm secut̄ ē. Et iuxta morā portā mona
sterii pulsans colloquū patris monasterii expecit
In cui; p̄sentia cū uenisset mox int̄rā corruit se
homicidā eē se reū om̄iū criminū p̄stans m̄sc̄d̄iam
exposcit penitentię locū exq̄rit. Pat̄ cū hominē
peregrinū eē cognouisset & interrogat cui; patrię
aut gentis eē. At ille c̄fessū ē se francū eē & ex fran
cia p̄talia. sceleḡ m̄grasse. exiliū libent̄ ferre pa
pat̄

insolatu sup dicti gryphonis. hec audiens pippin
 cuoceratu illuc uenit. omisq sup nominatos sibi sub
 iugau. Gryphonē glanastriū secū dūcē in francia. Tas
 filonē dūcē badoariā cōstituit. gryphonē ū iparab
 nauisq̄ m̄sit. etiā xii cōmitatū dedit. Inde uerū grypho
 fugiens vū asconā petiit. I ad waiphariū dūcē aqtanq̄
 puenit. **A**nno d̄ incarnationē d̄ c̄ xlviij. **B**urc
 hardus uuar ziburgensis ecclē ep̄s & folradus capellan̄
 m̄ssi i romē ad zachariā pp̄ ut inuogarent de regib
 in francia q̄ illis tēporib̄ n̄ habentes regiā potestātē
 reges tam uocabant̄ sibi eēt annū. Ipsiā pp̄ man
 uit pippin̄ melis sibi uideri illū regē uocari q̄ potesta
 tē habere. q̄ illū q̄ sine regali potestātē manebat
 & n̄ turbaret xp̄ianastis ordo p̄uitorū
 aptica iussu pippinū regē creati & sc̄e unctiois
 oleo ungi. **A**nno d̄ incarn̄ d̄ el lippin̄ sc̄d̄ in mar̄
 frāc̄q̄ elect̄s in regē & unct̄ p̄ manu sc̄e memorię
 bonifati mogontiacensis urbis archi ep̄i & deuat̄
 afranc̄is i regno in sessionis ciuitate. **H**ilderic̄ ū q̄ salū
 rex uocabat̄ attonis ē & in monasteriū m̄ssi.
Anno d̄ incarn̄ d̄ el lippin̄ rex in saxoniā t̄ fec̄ &
 hildegaris ep̄s occis̄ ē a saxonib̄ in castro q̄ d̄r uingb̄
 & tam pippin̄ rex uictor exstuit & puenit usq̄ ad locū
 q̄ d̄r rime. **I**treuis̄ ē in francia. ubi ei nunciatū ē
 q̄ grypho q̄ in uasconā fugerat german̄ ei occis̄ ē
Stephan̄ pp̄ in francia uen̄ solatū & ad uitorū querens
 puissicus sc̄i petri. **V**enit aū & carlomann̄ monachus
 & german̄ sup̄ dicti regis puissionē abbat̄ sui
 in francia q̄ tā ad turbandā peticionē aptica.

Hoc anno natū dñi in theoclonis villa pascha incarnatiua
dñi ree celebrau. Anno dominice incarnationis
dec l i i i. Sup̄ dict⁹ pp̄ stephanū c̄firmatū pippinū sc̄a
unctione in regē. & cū eo unctū duos filios ei
carolū & carlmannū dignitatē. Eodē anno
sc̄s bonifacius archi ep̄s adiuuans dī ubū in fresia
apaganis int̄fectus martyr xpi ocubuit. Vual
frichs abba in italia clarescit. Anno d̄ incar
dec l i i i. pippinus rex papicā inuentionē italia i
ingressus ē iusticiā petri ap̄ti querens. Haistulf⁹
rex langobardorū sup̄ dictā iusticiā c̄tradicen
do. Termouilas idē clausus longobardorū petuit
& obuiā pippino regi & francis uent. & c̄missio plio
dño auxiliante liberto patre int̄cedente pippinū
cū francis uictor cecidit. Eodē anno stephanū pp̄
reduct⁹ ē ad suā sedē p̄missos regis pippinū sobra
dū & alios plurimos induso ū anastholpho rege
in papia cuius necessitate duct⁹ iusticiā sc̄i petri
pollit⁹ ē faciendā. Ex hac p̄missione rex pippinū ob
ficles xl recepit. & cū sacramta firmata reūsus
ē in franciā. Nec sup̄fluiū iudicauim⁹ si septa elctē
pp̄ stephanū hac decausa scriptā huic operi inseram⁹
Continet enim hunc modū. Stephanū ep̄s serus
seruorū dī. Sic nemo se debet iactare desuis me
ritis. sic n̄ debet opera dī q̄ in illo p̄ suos sc̄os fuit
sine suis meritis silere s̄ p̄dicare q̄ sic anḡl̄s
admonet tobiā. Unde eḡ p̄ oppressionē sc̄e
ecte a rege atrocissimo. & pl̄ssimo & nec dicen
do haistolpho adoptimū & sc̄i p̄tri ficlelem.

donū pippinū xpi anūssimū regē infanciā uen-
 ubi egrotauit usq; ad mortē & mansi aliq̄t tēp
 apud pagū parisiacū inuenerabili monasterio
 sc̄i martiris dionisi. Quē cū iā medici despera-
 rerent. fuit sic in oratione iecta eundē beata mar-
 tris sub cāpanas. Quidi ante altare donū petrū
 & magistrū geruū donū paulū quora mente
 illos recognouit. de illoq; furcarius & beatū donū
 dionisiū addexterā donū petri subalē & langiorē
 dixitq; boni pastor donū petrus hic fr̄ n̄r postulat
 sanitatē. Et dixit beatus paulus. Modo sanabit. Et ad p̄-
 pinquans misit manū suā ad pedes donū dionisi
 amicitia rēp̄t̄q; ad donū petrū. Et dixit donū petrus
 ad donū dionisiū hilargit. Tua gr̄a ē sanitas ei
 testatū beatus dionisius turribulū incensi & palmā
 in manu tenens cū p̄tro & iacō q̄ in parte stabant
 uen̄ ad me & dixit. Pax tecū fr̄. Noli timere n̄ mori-
 eris donec ad fidē tuā p̄spere reueris surge san̄ & hoc
 altare in honore d̄i & ap̄toꝝ petri & pauli quos uides
 dedica. missā q̄ uis agens. Moxq; sanus factū & uole-
 bā implere q̄t̄m̄h̄ p̄ceptū erat. & dicebant q̄ ibi acle-
 rant q̄t̄dem̄ tabam. Qua p̄p̄t̄ retuli illis & regi
 suisq; om̄nib; ex ordine quiderant & q̄m̄do san̄
 fueri. & impleri quāssa f̄m̄h̄ om̄ia. Gestasunt
 aū hec anno ab incar̄ d̄m̄. dcc. l. iiii. id̄ auḡ q̄ xpi
 roborat̄ uirtute in̄ celebrationē c̄secrationis p̄fati
 altaris & oblationē sacrificii unxit in reges fran-
 corū regē pippinū & duos filios ei karolū & carm
 annū s̄ & bractā cū uigē ipsius regis indutā cicla
 dib;

regis gra sps sci septiformis esignauit incli nome atq
francoꝝ pceres aptica benedictione scificans auctoritate
sci patri sibi axpo tracta obligau & obtestat e. vtrunqva
de altera stirpe psuocedentiu te prim curricula ipfit
qq; excoꝝ pgenue orti regē sup se psuuant aliq mdo
constituerē nisi deoꝝ pgenue quos i diuina puidenna
ad fide aptica tuenda eltere & pēu uidelicet sci patri
uicariū immo dñi ihu xpi ipotestare regnā dignata
ē sublimare. et unctione sacratissima. **H**is t̄positis
achronica redeam. **C**ū pppin rex ut sup ex pssu ē italia
ingressus eēt. carlomannus monachus uienna ciuit
remansit una cū tracta regina ubi languore coꝝ
rept die clausit extremū. **A**nno d̄ incarn̄ d̄ celv
Cū auclissē pippin rex ea n̄eē. vera q̄stulphus pm
serat cleusticus sci patri. iterū italia ingressus papia
obseclit. austulfum obseclone cinxit. **V**rursū cleusti
cus sci patri firmitate d̄ecl. instabiles pmanerēt
& i sup rauenna cū pentapolim & om̄ exarcatō con
q̄stuit & sci patri tradidit. **C**ū au reuiss eēt pippinus
rex infanciam meditabat sup d̄ecl austulfus ea fallere
q̄ pmiserat. **Q**uacta i die cū uenatio mb' inseruare
p̄cussis ē d̄ iudicio utaq; cū regno finuit q̄m
do i m̄sō ē d̄ iudicis in regno in subseque mb'
dicem. **A**nno d̄ om̄ incarn̄ d̄ celvi. **M**isit c̄stantin
i p̄ntoꝝ regi pippino cū alius donis organū
& rex pippin tenuit placitū suū icōpendio
Ibiq; tassilo venit dux barioꝝ. & suus effectus
ē pmanē sacra m̄taq; multa iuravit pippin
& filius ei sup coꝝ sci dionisi & sci germani.

ilomann
norit

& sēi martini simul & ceteri homines meliores fecer.
Anno dōm incarnā dce lvii. Pippin rex insaxonā
 tē fecē & munitiones saxonū purtatē introiit
 & in loco q̄ dicitur suma multe strages facte s̄ deple
 saxonū. Itē tē p̄miser se omēm uoluntatē regis
 facturos tributū etiā p̄sentandū q̄s scilicet ccc
 p̄singulos annos. Anno d̄ incarn dce lviii. Nat̄
 ē pippin regi filius cui sup̄ dict̄ rex nom̄ inposuit
 suū. q̄ uix ann̄ xi & in iū defunct̄ ē. Eodē anno
 celebratū natat̄ dñi in longolare. & pascha in iō
 pila. Anno dōm incarn dce lxx Pippin rex cernens
 vvarifarū d̄ uicē adq̄tanox minime c̄sentire ut iusti
 cias faceret ceteris q̄ erat infamia d̄ reb' & possessionib'
 illarū q̄ in suo ducatu erat. in t̄ cōfrancis ut t̄ pagent
 in adq̄tanā & sup̄ dictas iusticias q̄rent. Exiuit usq̄
 in locū q̄ dicitur thedoat. Ad cū cognouisset vvarifarū
 timore p̄rit̄ mitti legatos orōtū & clauuinū & de
 dit obfide adalgarū. suū p̄p̄mquū & mandauit p̄p̄
 p̄mo se om̄ia reddaturū quicq̄ sup̄ dict̄ rex q̄rebat
 in causis ecclesiasticis. & celebratū natat̄ dñi incarnsi

a eo & pascha simul. **C A P I T V L U M**
Anno d̄ incarn dce lxxi vvarifarū minime cogitans
 de obfidib' & sacram̄tis d̄atis. ut se uindicare de
 iniuria quā t̄ a francis p̄terito anno fuerat p̄pes
 s̄ exercitū m̄sit q̄ usq̄ ad cabillonē cū uener uas
 tantes om̄ia. Itē cū sup̄ dict̄ rex sinodū tenere.
 in uilla q̄ dicitur durian nunciatū ē ei q̄t vvarifarū p̄pe
 trasset. p̄tū exercitū & adq̄tanā ingressū. multa castella
 coepit. scilicet burdellū clarū monte. cartellū aruernū

exuenit usq; ad leonidicas uastando omnia & cele
brauit natat dñi incarnatiaco & pascha similit
Anno et incarn dcc lxxiii. Rex pippinus e a pñt
habuit placitū suū in muniūns & in ingressū ē
aqtaniam. ibiq; tassilo dux bauuaroꝝ ppositus
sacramētis fraudulenti se in ele subdux omnia
beneficia oblit querer auunculo ei ei fecerat &
bauuaria ingressis sup dicti regis facie aplis ui
dere noluit. Rex aū aqtania plustrans usq; ad ca
cluria uen & plemodicas reūsis infrancia uen
Ita facta ē hieñis ualida. & celebraū rex natat dñi in ul
la qctr longolare & pascha similit. Anno et incarn
dce lxxiiii. rex pippinū habuit placitū suū in uua
maria & cauis diligenti tractā in uuaifarū & ad
silone & celebraū natat dñi incarnatiaco & pascha.
Anno dñe dce lxxv rex placitū suū habuit arbi
acū & eod anno sic superiori nūsq; pfectū ē. Celebra
uit aūt natat dñm in aquis villa & pascha similit
Anno dñe dce lxxvi Rex pippinus pexit in aq
tania & placitū suū habuit haurelianus ciuitate
staurū argencomū castrū. qd ante auuaifarū
fuerat destructū. Ibiq; francos dimisit ad cōtingē
da aquitania. Similit & ibiturcas fecit & celebra
natat dñi in salmaco. & pascha in gentiliaco
Anno dñe incarn dce lxxvii Rex isup dicta uilla sinodū
magna habuit in romanos & grecos desca
trinitate. t. descoꝝ imaginib; & p hec aqta
nia ingressis ē. p narbonā. Cepit aū tolosā
It gaualdanē. & celebraū pascha in ciuitate uig
nna

Coet anno mente aug. toru aqtana ingreffo usq; bi
 turicas uen. ibiq; synodu tenuit & inde pfect usq;
 ad garonna uen. Multas rupes & speluncas coepit
 nec n etia castra scotalia & torinnia & petracia fr
 reuis e bituricas. Ibi nunciatu e ei deobitu paula pp
 Ibi qia celebrauit natat dñi. Anno d incar dcc lxxvii
 Rex pippin it faciens then stagnu coepit. ad cano
 nes ciuit usq; puen. & ibi coepit matre uuaisarni
 & sorore ei. & neptas ei. Inde p reat iloco det mon
 tes. ibi heruui uen ad eu q habebat alia sorore
 uuaisarni. & inde reuis pascha celebrau in castro
 qet dr sels. Iost hec adsumens secv btrada regina
 ad cantonas ciuitate puen. ibiq; regina of famula
 dimisit & p aragonico p reat & in empto ual
 fario cū riu pho inctorie ad conel reuis est ibiq;
 moa faciens. p aliqd dies egrotare coepit. Et inde
 pfect turonis uen & ad oratione ad sem martinu
 p rex inle egresso parisus ad sem dyomisw vix
 puen ibiq; diem clausa extremu vni id aug felon
 carols & carlomanu eleuati i in regnu. Carot
 in novio mo ciuitat carlomanu sessioni. vni id octo
 Et celebrau Karot natat dñi maq; pascha in ro domo
 ciuitat. Anno d incar dcc lxxviii. Karot rex ad
 tania cū exercitu in riu eo qd hunalet dūspota
 usq; rebellare. & tota aqtana & uasconā auxili
 ante dū in dedicatione recepit & hunalet iniq;
 cilia dissipau. Inct digressis ad colonsē ciuit
 uen & inde suscit plures francoz. cū armis & om
 nio utensilib; eoz & habuit sup flum clouionca

lo omnia cele
 ascha simit
 p p m u s l x i i i
 u i n g r e s s i e
 a r a q p p o l a
 b a u t o m n i a
 e l e i f e r e n t
 f a c i e a p l o d i
 r a n t u s q a d u
 f i a n c i a u i n
 n a t a t d n i m u
 n n o d i n c a r n
 t u s u i u m o n
 v u a i s a r n i a p
 a c o a p a s c h a
 a b u t a t t o m
 t e d e l e b r
 a s c h a s i m i t
 p r e x m o d
 u s c i u i t t o r
 v u a i s a r n i o
 t a d c a n o n
 t a c e l e b r a
 e r r i l a c o
 u l l a s i m i t
 i d e s c a
 h e c a p
 a t a u
 m o n e u a g
 n n a

edificiū ibi castrū qđ dicitur fronticiū & in p̄dicto
p̄sidio francos collocari. Deinde missos directos
ad lōp̄ vvasconē mandans ut sibi hunaldū cū
vxoꝛe representare qđ ad eū cōfugerant. Adductū ē
p̄dictū hunaldū cū vxoꝛe ad nominatū castrū
Quē cū recepisset in franciā reuērsū ē. Et celebrauit
natale dñi in duria. & pascha in leodia uico pu
blico. Anno d̄ incār dccc lxxviii. Carolus habuit
sinodū in uormatia ciuitate. Et t̄ta regina
p̄rē in baiocaria & inde italia ingressa est
& celebrauit natale dñi in magonia & pascha
in heristellio. Anno d̄ incār dccc lxxxi. Carolus
rex sinodū habuit ad ualentimanas & eo t̄te
anno carlo mannū rex defunctū ē in uilla sal
montiaco. n. non d̄ sc̄o. Venit autē carolus ad
uilla carboniacū. ubi uenit ad eū uolcarus & sol
raet capellanū cū alus ep̄is & sacerdotib; uermū
& adalhardū comites cū alus primatib; qđ fuer
karlo mannū. Vxoꝛ uero karlo mannū cōppaucis
fratib; partib; italie p̄rē. & celebrauit rex
natale dñi in uormatio & pascha in heristellio
Anno d̄ incār dccc lxxxi karolus rex sinodū ha
buit in uormatia. Unde p̄rē in partes saxonię
Et p̄mo impetu heresbure castrū coepit & ad
hormsul usq; p̄uenit & ipsū fanū destruxit
& aurū & argentū qđ ibi reperit abstulit
Frat autē t̄e sicctas magna. ita utiq; deficiet
in sup̄ dicto loco. Et dū uellet ibi rex uisitare
in dies manere ut p̄dictū fanū fundit

destrueret possit & aq̄ exercitū deē subitō divina
 largitate gr̄a omnib; in seuis inq̄ dā torrente aq̄ve
 effuse largissime ita ut om̄is exercitū sufficientē ha
 beret. **D**estructo fano rex sup̄ uniuersā fluvio uen̄
 & ibi cū saxonib; placitū habuit. & accepit xii obsides
 & reuē s̄ in franciā s̄ celebrāū natale dñi in heristel
 lo & pascha similit̄. Anno dōm̄ inc̄ dcl̄ xxiii. **R**ex
 puenit ad hemanclū in theodonis uilla. ubi eū
 aditū misse adrian; pp̄ nomine petri. inuitans
 eū unā cū francis. ut p̄di amore seu pietate sc̄i
 patri adrenda sup̄ desiderū & longobardos ue
 nit. **V**enit p̄fr̄ legat̄ p̄ mare usq; masiliā inde
 p̄trā usq; ad regē. **I**t̄ ideo p̄ mare uenit. q̄a uis clausē
 fuer̄ alongobardis romanis. **T**unc rex fideles
 cōsuluit. utrū p̄ccionib; ap̄ticis assensū p̄beret
 inq̄ hoc claudantib; illas in partes p̄fect̄ est
Geneuāq; ciuit̄ ueniens sinodū tenuit & ibi
 exercitū diuisit in duas partes. Ipse cū una parte
 p̄ montē ciniuū prexit. & misit b̄nardū auun
 culū suū cū reliq̄ parte p̄ montē iouis. **C**on
 uinxer̄ an̄ se utq; exercitū adclusis. **A**et cū cog
 nouiss̄ & desiderus. regi & francis cū armatis oc
 currit. **C**ū ū audissent se ex duab; partib; eē
 circūdatos dissipauit d̄s consilia eorū. & quamuis
 fraudulenti xp̄ianos se eē & fideles regi fore p̄
 miser̄. **R**ex in franciā reuē s̄ celebrāū natale dñi in
 aquis palacio & pascha similit̄. **C A P I T.**
Anno dōm̄ inc̄ dcc̄ xxv. **R**ex magontia ibiq;
 tenuit placitū suū in uilla q̄tr̄ cū finstem in

suburbio eidē urbis. Audiens ū qđ saxōn scđm consue-
tudine pmissione suā quā de obseruanda xpianitate
& fidelitate regis tenenda fecerant. irrita fecisset
cū exercitū saxonā intrau & usq; ad flumiū albā p-
uen. ad locū qđr hluni inq; iselē dieb; uuzzan abro-
ttōz rex asaxonib; occisus fuerat. Ibi & iam uener
missi thudun qingerat & regno auarū magnā po-
testatē habebat. affirmantes qđ idē thudu cū ter-
ra & populo suo se regi dare uelle. & eidē ordina-
tione xpianā fidē suscipere Rex itaq; afflictis mag-
na ex parte saxonib; ea q; tūa uastata acceptis ab
fidib; infranciā rediit. & celebrāū natat dñi aquis

& pascha simlti **C A P I T V L V I.**

Anno dom̄ incar̄ dccxvi. Adriān̄ pp̄ obit & leo
mox in pontificatū successit. Statimq; misit regi
legatos cū munerib; clauel & ia cōfessionis sc̄i patri
& uexillū romane urbis direxit. Et in n̄e dux
foro uulianoz missis homib; cū uuono muro
clauo in pannonia iūgū gentis auaroz princi-
pē longis retro t̄p̄rib; q̄eū ciuilibello fatigatis in
se principib; inpuise expoliā. Cagan̄ & ugoro
intestina cladē in̄ tū sunt. M̄saurū prisca rēnū
multa sctorū p̄litate collectū idē dux carolo ada-
qđ iatio misit. Quo accepto. pacta largitori om-
nū oonoz gratiarū accione. magnā partē inde
romā ad lamna aptoz misit p̄ engilb̄tū abpatē
Iōro reliquā partē obtinuit. clericis. siue laicis
ceterisq; fidelib; suis largit̄ ē fidē tēp̄ thudim scđm
pmissione suā cū magna parte auarū ad regē uenit

esse cū populo suo patria regi tradidit. Ipse
 & populus ei baptizati s̄. & munerib; susceptis
 redier̄ ad p̄p̄a. In tēpore rex cū exercitu saxoniā
 ingressus. & pippinū rex in pannoniā cū exerci
 tu introiuit. Ven̄ aū legatio pippini regis
 ap̄ patriē in saxoniā. que dicit qd̄ auares post int̄fec
 tionē priorū ducū sup̄ fec̄ futuiss̄ regē nomine
 Kaiā & pippinū c̄tra eū certare ch̄poner̄. Ap̄ pagra
 ta saxonia in p̄p̄a se recepit. & ad̄ palatio filij
 suū pippinū ap̄ pannonia redēntē. & partē thesav
 ri que remanserat ad lucēte l̄ aspectu **CA**
Anni dōm̄ inc̄ar̄ dcc̄ xc̄ vii. Barcelona ciuitas his
 panie q̄ iā pridē africanis discederat p̄batur̄ p̄fectū
 ipsius francis ē redita. Nā ipse ad palatiū venens
 ciuitate cū sem̄ capto regi tradidit. In tēpore expe
 ditio facta ē in saxoniā. & usq; ad oceanū trans om̄s
 paludes & inuua loca p̄transit exercit̄. Rex dea
 dulo hoc regressus. hoc en̄ loco nom̄ ubi oceanū saxo
 niā alluit. tota saxoniū gente in dedicationē pob
 fidel̄ accepta. in ad̄ palatio reūs ē. Vbi abdeilla sar
 raceniū filij suū ibi imagine regis. quif̄ regno pul
 sus in mauritania exulabat ipso sem̄ & ipsū c̄men dan
 te suscepit. In eodē loco & legat̄ nicete q̄tē siciliā re
 gebat nomine theophilus imp̄ris uen̄ eptam p̄rans.
 que honorifice suscipiens. p̄ aliquē dies absoluit. Ipse
 ū notentē mente mediante adhiemandū cū exer
 citu saxoniā intraū. In istisq; castris iuxta uuisgrā
 fluuiū. locū castrorū heristellū uocari iussit. Illic
 legati regis auararū cū munerib; magnis uener̄.

Deo d' loco abdeilla sarracenu cū filio suo ludowico
in hispaniā ire iussit. & filiv suū pippinū in italiā re
misit. ipse addisponendā saxoniā totū hieus tēp in
pendens. ibi natale dñi. ibi pascha celebraū. **C A P.**
Anno d' incār. dcc lxxxviii. Ven ad regē legat' baldi
fonsi regis gallicie & austrie nomine frola. papilionē
mre magnitudinis p'sentans. It misso pasche t'p'r. nor
dueli trans albiā sedentes sedicione cōmota. legatos
regios q' ad iusticias faciendas ap' eos cūlabant' ep'hen
der' q'dā ex eis trucidauer' ceteros ad redimēdos seruaue
Rex itaq' collecto exercitu. de heristelli. ad locū q' in mda dr
prex. & facto consilio in desertores arma coeripuit
& totā italiā & vrsatā saxoniā depopulando pagraū
Sordidū cūa transchone ducē abrothidox & helbrui
nū legatū regis commissio p'lio iusti f. O'p'sa f' ex eis in
eo p'lio quatuor milia. ceteri q' fuger' de pacis cōdicio ne
tractare cōper'. Rex acceptis obsidib' a saxonibus infra
neciā reu'ss ē & ad p' pueniens. legationē grecoꝝ ac stanti
nopol' missā suscepit. Erant en' legati nichabel patri
cis quonclā frigele & theophilus p'br eptam hureny im
peratricis ferrentes. Nā filius ei' c'stantiū imperator
afius ep'hen's & excecāt ē. hęc tam legatio tantū
de pace fuit. Quos cū absoluisse & absoluit & iā cū eis
q' sinniū frēm thaurisv constantinopolitani ep'i iā
duclū in italiā p'lio captū. hoc annū sict' martis in toto
celo nēparuit. Insule baleares amauris & sarracens'
dep'date f'. Adefon rex gallicie & austrie p'data obsipo
na ultima hispanie ciuitate loricas. milos captiuosq'
.mauros regi p'legatos froiam & basilicā hieus tēp're

misit. In celebratiu rex natus dñi in eod loco & pascha
 similit. **CA P** Anno dñi m̄c. dcc. xc. viii. Romani
 leonē pp̄ lectau maiorē captū exceterauer̄ a lingua
 et radientis abscider̄. Quin custodia miss̄ noctu p̄
 murū euasit. & ad legatos regis q̄tē apud basilicā
 sc̄i petri erant uirundū scilicet ab̄tē & uirigisū
 spoltanoꝝ ducē ueniens spoletū duct̄ ē. Nec saxona
 ingressū ap̄t paderbrunna castris postis c̄sedit. &
 inde diuiso exercitu carulū filiū suū cū mediāte
 ad colloq̄ā selauq̄ & ad recipiendos saxones q̄ ex nocte
 laudis uenēr̄ in bardenq̄uū direxit. In eod loco leonē
 pp̄ sumo cū honore suscepit. Ibiq̄ relictū caroli filū
 sui expectans. Leonē pontificē simili q̄ suscep̄ ē honore
 dimisit. Quis tati romā p̄fect̄ ē. Recepto cū prosperitate
 filio ad repedā. Vbi legat̄ michahelis sicilie p̄fecti
 nomine daniel ad eū uen̄. atq̄ inde cū magno ho
 nore defect̄ dimiss̄ ē. Eodē anno gens auarū asi
 de quā miserat defect̄. & inimicos dux forō uilanoꝝ
 p̄tor uictorias p̄spere gestas uicta tharsica libur
 ne ciuitatē infidelis ciuū opp̄ss̄ ē. fide tēp̄ gerol
 dus cū ex baioarie p̄fect̄. cōmiss̄ cū auarib̄ p̄lio in
 thierū & in angia sepeluit̄. De q̄ inuisione uict
 tū legat̄ q̄ in mānare sit adnumerat̄. Insule
 balearē que ab auariis & sarracenis dep̄clat̄. f. p̄culato
 & recepto afrancis auxilio ap̄donā incursione defen
 ti sunt. Signa q̄q̄ manarē impugna sublata regi p̄sen
 tata sunt. Vuido comes. q̄ marcā c̄tra brittones te
 nebat. cū socis britanniā ingress̄. totiq̄ plustrant
 in dedicationē recepit & rege de saxoniā reuertente arma

Be. 20. 1. 10

ducū q̄se tradiderant inscriptis singulorū nominib; p̄sentau.
Tota itaq; britannia q̄c̄ nunquā antea fuit francis sub
iugata ē. Eodē anno monachū q̄dā de hierosolimis ue
niens. reliq̄as multas attulit regi ec̄pate patriarche
hierosolimitanū. **A**zan p̄fect^o ciuitatis que d̄r oscadans
regi munera m̄sit. Celebrā rex natat d̄ni in eodē patt
Anno d̄ m̄c̄ar̄ dcc̄. Rex absolutū hierosolimitanū mo
nachū m̄sit cū eo zachariā p̄br̄m depalatio suo & pillū
multā pecuniā m̄sit. p̄illa sc̄a loca ubi d̄ns cūsat est
corporalit̄. Ipse medio marcio deaq̄s egressū l̄os oce
ana gallici plustrat ē. & n̄ipso mari q̄c̄tē ap̄iratis in
festabat classē instituit. p̄ sicilia disposuit. pascha ap̄t̄ sc̄m
richardū celeb. Inde q; iterū pl̄t̄ oceanū ad toto magnū ci
uitatē puenit. ibiq; sequana amne transisso tyronis
ad sc̄m martinū orationis causa p̄fect^o ē. Ibi aliq̄d̄ dies
morat^o ē p̄pt̄ adūsā luctuarde cū iugis valitudine. Que
ibidē & defuncta & humata ē. **O**bit aū p̄ict̄ nōn̄ iuuu
Inde paurelianis ap̄ant̄ huen regressū aquis palatiū uen
Eodē anno p̄ict̄ nōn̄ uit̄ c̄tra morē & naturā aspera agelu
ē creta fuit pruina & uin̄ id̄ uit̄ similit̄. Sectam̄ nullā
incōmoditatē fructib; attulit. Mense auḡ magon
tia plantū tenuit & inde mouens cū exercitu rauen
niā uen̄. **V**bi vii dies morat^o. romā dir̄ ex gressū. filiū suū
pipinū cū exercitu inbeneuentū m̄sso. Itaq; cū romā ue
niss̄. occurrit ei pridie leo papa. & senat̄ romanorū ap̄d
namentum duodecimo ab urbe lapide. & sūma eū hu
militate sūmoq; honore suscepit. prandens cū eo iēode
loco. Igit̄ statū eū ad urbē p̄cessit. & m̄crastinū ingra
dib; basilicę beati petri ap̄t̄ itans missis om̄ia romane

libanda

urbis uecillis cū crucib' atq' reliq'is ordinatis quā de
 positis pēgrua loca tā pegrinorū quā ciuū turms q'
 uenienti laudes dicerent. ipse cū clero & ep'is. ante
 gradus ecclē tū humil' suscepit. data itaq' benedictio
 ne. in basilicā beati petri ap'ta cunctis psallentib' intro
 ducit. **h**oc añ factū ē viii id' decēb'. Post septē ū dies rex
 cōtione uocata cur romā uenissē patenti indicauit. &
 inde cotidie ad ea que uenerant faciēda operam
 dedit. Intiq' qd' maximū & difficillimū erat dedis cūci
 endis criminib' que summo pontifici obiecta erant.
Causa itaq' uentilata cū nullis p'batō aut testis legi
 timū apparerē q' locū c'tro uisū subire p'sumerē.
 p'fat' pontifex corā omni populo in domo sc'i petri
 euangelū portantē ambonē conscendit. Inuo ca
 toq' scē trinitatis nomne iure iurando ab obiectis
 se criminib' purgati. **E**adē die zacharias p' duob' mo
 nachis uno demortē oliuū altero debeedē. romā
 uenit. q' d' ep' hierosolamoz ad regē direxit. q' be
 nedictionis causa clauē sepulcri domini ac loci
 caluarie. clauē etiā ciuitatis cū uexillo detulor
Quos rex benigne suscipiens aliqd' dies scū detinuit
 & misē ap'it remuneratos absoluit. **I**n celebratiū ibi rex
 natat dñi. **C A P** Anno dñi incāp' dccci. Cū rex ipso
 die natat dñi. ante confessionē sc'i petri ab oratione
 surgere. leo p'p' coronā capiti ei' imposit. & acuncto
 romanorū populo ter adclamatū ē. **K**arolo augustō acto
 coronato magno & pacifico imperatorū romanorū uita
 & uictoria. **I**t' p' laudes more antiquorū principū ado
 rat' ē. **S**tablato patrici nomne imperator & august' ē

apellat. I paucos aut dies iussit eos d'anno superiore pontifice
deposuerant exhiberi. & habita de eis questione scdm lege
romana. ut magistratus rei capitali sententia dampnati
sunt. I q' tam pp pio affectu apd imperatore intercessit
Na uita & mbro ru integritas eis cessa e. **C**erū p'facino
ris magnitudine exilio deportatis. hui' faccionis fuere
principes. I hec eod' anno. obiit brada regina ui u
uit. Et cū uiormatiā rex uenisset. sociā sibi in matrimo
niū fastradā reginā. Et celebrā natat dñi in heristello
& pascha simlat. **A**nno d' mē. dccc lxxxiii. Carit' ingres
sus e saxonia. eo qd' uerū rebellassent. & cū eis aliq' pars
fresce. & puen usq' ad huculiv' circū eundo & uastando omnia
Irat aut n'ima inundatio aq'ru. I p'se igit' p'uringiā abori
gentali parte intrau' sup hostphalaos. Lorro filius carolū
dimisit euahela manu ctra westfalos. I t' rex turingā
ingressus puenit usq' ad fluviv' albie & in ad tagap' fuit
demde ad sca' in nage. ex q' loco reu'ss' e' in stancia. **V**est
fala in cgregauer' se uicta lippā. **Q**uib' occurrit filius
regis in pag' qd' d' dargini. & in uer' pugniā. **Q**uib' uiri
lit' superatus reu'ss' e' in uormatiā ad gentore' suum.
Rex itaq' c'sultis fidebb' nemo hiemis tēpore saxonia
intrau'. **E**t celeb' nat' dñi. kidrioburch uiuz zangauu
sup fluviv' ambra in uilla qd' d' laubich. **A**nno dom
nce in car' dccc lxxxv. **R**ex usq' ad rine uenit sup
fluviv' wisara ubi c'fluit wachna. & pp't n'ima inun
datione aq'ru inde reu'ss' e' heresburob. **U**bi uxore
suā fastradā cū filiis & filiab' uenire iussit. **U**bi tota
hiemere secht. ubi etiā pascha celeb'. **Q**uantiq' mēib' sca
ras sup saxones misit. & eor' castra dep'dat e'. **I**n in maio

sinodo ad paderbrunnā habuit. & inde it p̄gens nullo
 contra dicente totā saxoniā circūv. Venit aū in par
 dengauui. Et inde misit p̄ widichindū & albionē & utrosq;
 ad se fec̄ uenire sacramtoq; firmā. ut infranciā ad
 eū uenirent. Qui acceptis obsidib; actimaciū regē ue
 ner. Ibiq; baptizati sunt & cetero tota. & in eadē uita
 celebrāū rex natat dñi & pascha similit. Saxona subiugata
 ē francis. Anno d̄ ih̄c̄ n̄r̄ dcc lxxxvi. Carolus misit
 exercitū suū. partib; britannie unā cū misso suo odolfo
 principe cocox ubi multa castra adq̄sier̄ franci & eor
 primates representauer̄ wormatia regi in publico
 euentu. Tunc rex uident se ex omni parte pace ha
 bere. romā p̄r̄c̄ orationis causa. & ut tibi cū misit
 imp̄ris colloq̄ū labere. & celeb̄ natat dñi. In florentia
 ciuitate. Anno d̄ inc̄ar̄ dcc lxxxvii. carol̄ romā
 uenit & pontifice adriano honorifice suscept̄ est
 ubi aliq̄d̄ dies morat̄ ē. Qd̄ cū audisset herigis̄ dux
 beneuentor̄ & timore p̄teritus. misit romaldū
 filiū suū cū magnis munerib; ad regē. postulans
 pacē. p̄mittens se omnē uoluntatē eī facturū.
Sed his suasionib; nomine aptico credidit. sed ma
 gis hortans regē. ut beneuenni fines intrare. qd̄ &
 fec̄. Et cū capuā uenisset. herigis̄ reliq̄d̄ beneuentū
 & salernū secessit. ibiq; se munuit. exinde misit
 filiū grimaldū. nā rumaldū rex secū detinebat. &
 cū magnis munerib; offerens obsides & p̄mittens
 fidelitatē tantū ut ab impugnatione cessare.
Ic̄ rex cū cōsultū fidelū & sacerdotū ne periret̄ episcopi
 a & monasteria cleuastarent. elegit xii obsides.

& tunc decimum filium super dicti ducis grimaldum. & accepta
munera iurauerunt & omnes beneuenter. & reuersus est roma
ibiq; celebrauit pascha cum presule sedis aplice. **Venerunt** etiam
in eodem loco missi tassilonis archiepiscopi. & hunc abba
rogantes papam ut pacem faceret inter eos. inter
carolum regem. & tassilonem ducem. **Ex** qua causa multum de
certauit aplice. **Rex** autem postulata respondit se hoc. pro hoc
multa tempora quae fuisset. **Sed** minime obtinere potuisse
Neram inobediens uideret. esse monachis aplicis asseruit
se in presentia eiusdem papae cum eiusdem missis pacem uelle
firmare. **Illis** autem rennuentibus atque dicentibus. nise
audire pro seniore definitam proferre sententiam neque
se ad hoc destinatos esse. **Videns** aplice facta mendaciam
& cognoscens instabilitatem ducis. inter. anathematizauit
predictum tassilonem & omnes illi fauentes. nisi fide-
litatem quam regi pipino. & filio eius carolo promiserat pro
omnia obseruare. **Contestans** pro eosdem missos eundem
uirum. & monens neque eius obdurationem & perfidiam sanguis
christianorum funderet & terra deuastaret. **Et** si ipse dux
nullatenus obedire uellet tunc carolus & exercitus eius absolu-
erunt actum & sancto petro. & quicquid inducatum eius pro peccata
tunc eius. in innocentiis & homicidiis tunc quali cumque malitia
totum hoc super tassilonem & socios eius uerteret. & rex &
franci esset innoxii. **Quis** uero absolutus missis tassi-
lonis. rex oratione ad limina sanctae ceciliae & bene-
dictione precepta in franciam gressus dirigit. & uor-
matiam ubi erat frustrata cursum eius peruenit. **Ubi** sino-
dum congregauit & manifestauit sacerdotibus & optimis
regni causas teneris. & qualiter uersitia tassilonem

fuisset

corā sūmo pontificē eē dephensa. **M**isit itaq; cū cōsultu
 fideliv̄ ad eundē tassilonē. monens ut ap̄stolice ador
 rationib; obteperare. **Q**ui cū nollet obedire. rex par
 tib; baiarie exercitū movit & ven̄ in locū qui
 d̄r lecfett sup civitatē augvsta. & ven̄ orienta
 les franci & turingi. & saxones sup danvbiū iloco
 q̄ d̄r farinqa. **L**orro pippin̄ rex de italia cū exercitu
 ven̄ ad trientū. **L**unc p̄spiciens se tassilo ex om̄i par
 te eē circūdatū. & videns qd̄ baiarii m̄is essent fide
 les carolo q̄ sibi. undiq; coartat̄ ven̄ ad eū. tradens se
 manib; ei ad serviciū. reddens cluicū sibi cōmissū ap̄
 pino rege & se in om̄ib; peccasse & male egisse cōf
 s̄s ē. **I**t denuo renouans sacramta dedit xii obsides
 electos. & xiii filiv̄ suū thiodonē. **R**ex receptis obsidib;
 reūss̄ ē in franciā. & celeb̄ n̄at̄ elni in ingelin heim
 & pascha finit. **A** **N** **N** **O** **D** **O** **M** **M** **C** **A** **X** **D** **C** **L** **X** **X**
V **M**. **R**ex cōgregaū sinodū in p̄ta uilla ibiq; ven̄ tassilo.
Ceper̄ aū eū baiarii aculare qd̄ fidē p̄missam uiolasse
 suadente uxore luudbga. **I**t obiecta tassilo denega
 re n̄ potuit sed̄ta p̄bat̄ ad auaros p̄tea transisse. & in
 uita fideliv̄ regis cōsiliasse. ad ultimum cōfess̄s ē se dixisse
 & iā fidetē filios habere om̄s magis uelle amittere
 quā ita manere sic iurauerat. & cū om̄s capitale
 sententiā p̄clamarent. rex misc̄la mot̄ eo qd̄
 cō sanguinē ei eē obtinuit ab ipsis d̄i & suis fidelib;
 ut n̄ moraret̄. **I**nrogat̄ q̄ arege qd̄ agere uelle.
 t̄re p̄strat̄ licentiā in monasteriū intrandi expecit
 ut ibi peccata sua deplorare potuisset. **S**imilit̄ & filius
 tehilo fec̄. **I**git̄ attonsi sunt & in monasteriū missi.

Laici baiuari qui taffilone senserant in eadem i. missi. Eodem
anno commissum est bellum inter grecos & longobardos ducibus
hildebrando despoletto. & grimaldo debeneuento. &
winigiso a rege directo cum francis. & fugati sunt greci. & vic-
tores exiit franci & longobardi. Fuit tempus pugna
emissa est in avaros & francos qui in Italia habitabant. & de
largente victoria exiit franci. Tertia pugna fuit
in avaros & baiarios in campo ibore. & fuit ibi missi
regis grabhamanni & odacar cum aliis francis. & deo auxili-
ante victoria fuit francorum seu baiariorum. Hec omnia super
dicto taffilo. & uxore eius ludbirga terminauerunt. in
pugna fuit contra avaros. qui uoluerunt uindicare eos qui in pro-
prio dicto ceciderunt: sed deo adiuuante victoria christianis esset.
Hec carolus ad regenesburch uenit. ibique marcas & fines
baiariorum disposuit. Inde reuersus est in franciam. Et celestis
natale domini in aquis palatio. & pascha simit. **C. A. FIT.**
A N N O D O M I N I M C I A D O L X X V I I I. Rex phe-
nū ad coloniam transit. & Saxoniam ingressus ad albia flu-
uium uenit. ibique duos pontes construxit. & ex utraque par-
te pontis castra edificauit & lignis & terra. Et inde progre-
ssus selauorum fines intrauit. & selaves cognouit & in
suo dominio subiugauit. Fuit tunc in eodem loco cum exer-
citu franci saxonum fresones aut nauigio uenerunt. phabola
fluvium. Fuit tunc cum eo selauum furum. & antitrici. quorum
princeps uocabatur uigat zan. Obsidibus itaque receptis
reuersus est in franciam. & celestis natale domini in uero marna
& pascha simit. Anno et in car. dcc xci. Carolus partem
baiuariae praesens. & ad regenesburch uenit. ubi exer-
citus suum conuenire iussit. ibique cum consilio optimorum

disposuit ire in avaros regnū pp̄t malitiā intollemabile
 quā in galliarū populōs cōmiser̄ & in extis dī. Venit ḡ cū
 exercitū usq; ad onisv̄ fluviv. ubi triduanū ieiuniv̄
 cōletanus fecer̄. p̄culant̄ p̄ salute exercitū & aduictoriv̄
 dī. & unidicta munice. Rex itaq; litora danubii de au
 strali parte tenuit. Saxones aū cū quib; dā fran
 cis & plurima multitudine frescō de aq̄lā nari parte
 & ita p̄gentes uener̄. ubi iā dicti auares munitiones
 habebant paratas. de australi parte ad cuumbereb
 de aquilonari iā ripa in loco q̄ dīr camp sic enī nom
 nat̄ ille fluuius quib; influit in danubivm. Itaq;
 auares cū uidissent ex utraq; ripa exercitū & clas
 sē p̄ mediū fluuiū uenientē tandem t̄ros dō faciente
 sup̄ eos cecidit ut dimissis p̄sidis munitionū fugie
 latibula querebant & sic xp̄o duce itq; exercitus
 abq; lesione pannoniā introuit. Tuent̄ aū rex
 usq; ad fluuiū quuocāt raba omnia cedib; ac in cen
 dis rapin̄sq; deuastans & inde reuers̄ reganas
 bureb celebravit ibi natale dñi & pascha similit̄.

Anno d̄ incar. dccxxii. feliciana heresis edē nata
 ē quē felicem enq̄lōt̄ in p̄sencia adrian̄ pontificis
 adduxit & post cōfessionē heresim addicau. Eodē
 anno nulla expedicio facta ē settantū pons sup̄
 naues ad flumina transire cōpatt̄ ē anchoris
 & funib; ita coherens ut uingi & dissolui poss̄t.

Felicebrau rex natat dñi in eodē loco idē regenes̄ b̄
Anno d̄ incar. dccxxiii. carolus de reganes bureb
 p̄fici cōfess̄ ad fossatū magnū int̄ alemonia & ra
 denza uen̄ ibiq; sūmi pontificis missi cum

magnis muneribus in presencia eius uenerunt. Ibi etiam nunciatum
est ei saxonibus iterum more solito fidei et promissa uolasse.
inde nauigio prudentia mox ingressus natat ad
celeberrimum in wurthaburch. Anno domini incarnationis. dccc. xxiiii.
celeberrimus rex pascha in franconia fuit. ibique congregatum synodum
magna episcoporum gallicorum germanorum italicorum. Vbi fuerunt
missi apostolici theophylactus et stephanus episcopi. In hac synodo tertio
condemnata est heresis felixsimus, quam damnationem pauciori
tate seque patrum in libris descripsit. Que libris omnes sacer
dotes manibus propriis descripsit. Eodem tempore obiit fastida
regina et in monasterio sancti abbatis honorifice se
pulta est. pseudo synodus grecorum que paduandis ima
ginibus fecerunt apostolicis recepta est. Post hec rex diuiso
in duas partes exercitu saxoniam ingressus est. Ipse per
ringa carolo filio eius ad coloniam rheni transit
saxonibus uero congregatis se in loco finis fecit preparauerunt
se ad pugnam. Cum uero audissent se ex duobus partibus esse
circumdatos dissipauerunt cetera eorum et quia uis fraudulenti
christianos se esse et fideles regi fore promiserunt. Rex in francia
reuersus celeberrimus natat ad inaquis palatio et pascha simul.
Anno domini incarnationis domini. dccc. xxv. Rex uenit mogon
tia ibique tenuit placitum suum in uilla quedam cussimstem in
suburbio eisdem urbis. Audiens uero quod saxonibus secundum consuetu
dinem promissionem suam quam de obseruanda christianitate et
fidelitate regis tenenda fecerant irrita fecissent cum
exercitu saxoniam intrauissent et usque ad flumen albie peruen
ad locum quem dicitur hluum in quo his diebus wizzan abro
tardus rex a saxonibus occisus fuerat. Ibi etiam uenerunt missi
thudun quingente a regno auarum manum potestate

habebat affirmantes qd̄ idē dudum cūtra & populo suo
se regi dare uelle & ei ordinatione xp̄iana fidē suscipere

Rex itaq; afflictis magna ex parte saxonib; eiq; tra
uastata acceptis oblidib; in franciā rediit & celebrau
natū dñi aquis & pascha similit. **C A P I T**

Anno dōm incār̄ dccxi. hyrene imperator de constantino
poli misit legatum nomine leonē ad imperatorē de pace
confirmanda uti francos & grecos. Et imperator constanti
nopolim misit iesse episcopū ambianensē & elmgaudum
comitē ut pacem cūtra statuerent. Pascha celebratū est
in eodem palatio. Eodē anno xiiii. kt̄ aug. uenit isaac cū
elephanto & ceteris munerib; a rege persarū missis in p̄
sencia imperatoris. Nom̄ elephantis erat ambulabat octo
na ciuitas in italia in dedicationē recepta est. lucerna
quoq; fregenti obsidione fatigata & ip̄a in deductionē
uenit. Presidiūq; francorū in ea positum est. Imperator
estatis tempore in arduenna uenacionib; operā dedit.
& misso in saxoniā cū exercitu transalbianos saxo
nes uastauit. Grimaldus beneuentanorū dux in lu
ceria winigisū comitē spoleti qui presidio p̄erat ad
uersa ualitudine fatigatū obsecit & in dedicationem
accepti captūq; cū magno honore tenuit. imperator
aquis nat̄ dñi cet. Anno dōm incār̄ dccxii. terre
motus aquis palatio factus est & mortalitas subsequuta est.

Uinigisus agrimoldo redditus est. Missi imperatoris a con
stantinopolim regressi sunt & uenerunt cū eis legati
nichosoni imperatoris qui tunc rē publicā regebat. quoz
hęc sunt nomina. Michael ep̄s petrus ab̄ calistus
& candidus qui uener̄ ad imperatorē in germania super

fluvium sala. In loco quidam selz. Et pactum faciende pacis in xpo
suscepit. Inde dimissi cuncta imperatoris romam uenerunt
inde constantinopolim regressi sunt. Imperator autem bava-
ria profectus est dispositis pannoniis causis aquis reuersus e-
ibi natale dni celebrauit. **A**nno domini mccc. lxx. iiii. Impe-
rator aquis hiemant aestate uero in saxonia cucerenti
prexit omnes qui trans albia & in quibusdam habitabant saxones
cum mulieribus & infantibus transtulit in franciam & pagos transal-
bianos abrotinis dedit. **I**odem tempore gotefridus rex danor-
uenit cum classe sua & omni equitatu regni sui ad locum quidam
suestorp in confinio regni sui & saxoniae. prout enim sadcol-
loquum imperatoris uenturum. **S**ed consilio suo. terram pro-
prie accessit sed quicquid uoluit plegatos mandauit. **N**am
imperator super albiam fluvium sedebat quidam holdundin
& missa ad gotefridum legatione profugiuus retentis medio
septembris colomiam uenit. deinde ad arduenna ingressus
uenationem uocis exercitum aquis reuersus est. **M**edio nouem-
bris nuntiatum est ei legatione pro cuncto natale dni celebrare uelle.
ubicumque illi placuisset. quod gratanter suscepit. **A**stati missio
filio carolo ad sem mauricium cum suscipere honorifice precepit
ipse autem obuia illi remorum ciuitate profectus est. ibique susceptum
ad carisiacum usque perductum cum eo ibi natale dni celeb. deinde aquis
perduxit. et honoratum magnis muneribus per bawaria ire uo-
lente alius deduci fecit usque nauenna. **C**ausa aduentus eius
hec fuit. **N**unciatum est imperatori ihu xpi dni nri sangui-
ne in manntua ciuitate fuisse reatum & imperatore ad pro directum
rogans ut ueritatem rei perquirent quia accepta occasione ad
ma exeundi primo in longobardia quibus perquisitione peracta
profectus est deinde arrepto itinere subit ad imperatorem usque

puerit mansitq; apud illū dies octo & sic dictū est romā repelant

Anno domini incar. deccev. **A**canus princeps auarorū imperator em
adit postulans sibi locū dari adhabitandū in sabaria & carantanū
quippē infestationē sclauorū in pristinis sedib; manere non po
terat. Quē imperator benigne suscepit eiusq; p̄cib; fauit.

Iode tēpore misit exercitū cū filio carolo sup sclauos quorū
behamū quōmne terrā eorū depopulantes ducē eorū q̄ appellabatur
letho occider. Imperator theodorus uillā uenit indeq; ad roma
nici montē usq; p̄fectū ibi uenationibus exercitū est. Inde
theodorus uillā reuersus. Nāt dñi celebrant. **CAP.**

Anno domini incar. deccevi. **V**ener̄ uuillard & beatus clucei
uenecie nec non apaulis dux iadore atq; dñs eiusdē ciuitatis
ep̄s legati dalmatie in presentia imperatoris cū magnis do
nis & ordinatis tā uenetis quā dalmatis eorū missis absolutis
imperator cū primorib; & obmatib; francoꝝ de pace constitu
enda & conseruanda inter filios suos & de partitione regni pla
citū habuit. **E**t diuisione facta inter tres partes imperium suū
partitū est in tres filios. **V**t scilicet unus quisq; sciret quā par
te tueri & regere debuisset nullū sup uiuere. De hac diuisi
one testamētū fecit & sacramētis inpositis astantis confirma
tū ē & leoni pp̄ transmissum ut hec decreta sua manu firmaret.

Quod & factū ē. **L**ost hec imperator dimisso utroq; filio in regnū
sibi deputauit. pipino scilicet & ludouico de theodorus uil
lā p̄fectū nauigio p̄ mosolā rhenū ingressus ad niu magam
inbatua uenit. ibiq; tota quadragesima fuit & sc̄m pasca
celebrauit. **E**t inde aquis rediens carolū filiū in tra sclauorū
que d̄ rorabi sup albā flūuū cū exercitū misit. In qua con
gressione milia uocē sclauis occisē ē duoq; castella ab exercitū

constructa sunt unū sup ripā fluminis salę alterū sup albiā
selauisq; compressis ex hac parte inbeheimi cūbauarus atq; alaman
nis ingredit̃. eaq; terrā ex p̃maxima parte uastant. **I**odē
anno incorsā insulā contra mauros que eā uastabant clas
sis detalia apipino missa est. **Q**uis aduentū mauri non
expectantes abcesser̃ unus tam ex francis hademarū nom
ne comes ciuitatis genuue cū imprudenter pugnantē occi
sus est amauris. **I**nspania ū nauari & apilonenses qui supe
riorib; annis ad sarracenos transierant. **I**nfidē receptis
Classis anichopho imperatore cui geta patriensis perat ad recipi
endā dalmatiā mittitur. **A**legati quifere ante quatuor ad
regē psarū. missi sunt p̃psal grecorū nauū stationes trans
uesti ad tarusiū nullo aduersarię sententie puenēr.
Imperator celeb̃ nat̃ dñi aquis palatio. **E**odē anno fuit eclip
sis lune iiii noñ septēb;. **I**rat̃ statio solis tunc in xvi parte
uirginis. luna aut̃ morabit̃ in xvi parte piscū. **C A P.**
Anno dñm incar̃ dccc. iiii. **E**cclipsis solis facta est iiii id̃ feb̃ stan
te uroq; sidere in xv parte aquarij. **I**n eodē m̃se. iiii.
Id̃ marcij eclipsis lune facta ē. eadē nocte aparuerunt
acies in celo in re magnitudinis morante in undecima par
te piscū. **L**una in xi parte uirginis. **I**tem xix̃ septē eclipsis
lune facta est hora noctis tertia sole posito in parte uirginis
& luna in piscū. **A**nt̃ missus imperatoris qui de orwinte re
uertebat̃ defunct̃ ē. **A**legat̃ regis psarū nomine adela cū mo
nachis de iherusalē quilegatione thome patriarche fungebant̃
quę nomina fuere gregorius & felix. **G**regorius abba erat demon
te oliueti & erat natione germanus. **E**t a parentib; eingilbaldus
uocat̃ ē. **I**uener̃ itaq; aq̃s ad imperatorē munera ferentes

quep dicit rex cesari miserat scilicet papilonē & tentoria atru
 uario colore respisa mire magnitudinis & pulcritudinis. Erant
 enī omnia bissima tā tentoria quā & funes eorū diuersis tincta
 coloribus. Fuit autē munera p̄fati regis pallia obserica multa &
 ualde p̄ciosa. & odorantia. & balsamū atq; unguenta. **M**isit p̄tea
 horolorū exauri calco arte mechanica mirifice compositū. In quo
 xii hororū cursis adolepsidm̄ uertebat. cū totidē aeris pilulis.
 qui ad p̄lectionē hororū decidebat. & casu suo subiectū sibi cyrn
 balū resonare faciebat. Additis in eodē horologio eidē numeri
 equantibus qui p̄ xii fenestras cōpletis horis exiebant & in cursu
 egressionis sue totidē fenestras que prius erant apte dāde
 bant. necn̄ & alia multa erant in p̄fato horologio. fuit inī
 ea inī p̄dicta munera uī candelabra exauri calco mire magna
 tudinis & proceritatis. que omnia ad p̄posita sunt. **I**mperator
 legatū & monachos p̄ aliquē tēp̄ secū retinens postmodū eos
 in italia duxit atq; ibi tēp̄ nauigationis expectare iussit
Eodē anno burchardu comitē stabili sui qd̄ corrupte consta
 bulū appellam̄ cōm classe misit incorsā ut eā amauris de
 fendere qui p̄das illic exercebant. **Q**ui iuxta cōsuetudinē
 suā de hispania egressi primū sardinia appulsi sunt ibiq; cū sar
 dis p̄lio cōmisso & multis suorū amissis. **N**ā tria milia ibi ceu
 disse p̄hibent. **I**ncorsā recto cursu puener. **I**bi iterū in quo
 dā portu eidē insule cū clāso cui burchardu p̄erat p̄lio de
 certauer. **V**ictiq; & fugati sunt amissis xii nauib; & pluri
 m̄ suorū inīfectis. **A**deo illo anno in omnibus locis aduer
 sa fortuna fatigati sunt. ut ipsi sibi iarco hoc accidisse
 testati sunt eo qd̄ anno superiore contra omnē iusticiā
 depatalaria insula monachos asportatos in hispania ueneli
 der

Quæ aliqui p[ro]liberalitate imperatoris iterum in sua loca reu[er]si
sunt. **N**uxa patricius qui c[on]stans constantinopolitana sedebat
in uenecia pace facta c[on]cipino rege. et inducitur usq[ue] ad in
se augusti acceptis statione soluta c[on]stansinopoli regres
sus e[st]. **E**t celebrauit imp[er]at[or]is natiuitatem d[omi]ni aq[ue] pascha simil[iter]
Anno domini incar. decem. **H**emps mollissima & pestilens
fuit. uere inchoante imperator numaga p[er]fect[us] e[st] & cele
brato ibi pascha iterum aq[ue] repedaui. **V**bi nunciat[us] e[st] ei go
tfrid[us] regem danoru[m] copias in abrotides traiecit.
Aduers[us] que[m] carolum filiu[m] suu[m] c[um] exercitu[m] misit. iubens
uelano regi resistere s[ic] saxonie terminos ad greci te
tara. **G**otfrid[us] expugnatis aliquant[is] selau[er]e cas
tellis c[um] magno copiaru[m] suaru[m] detrimento in patriam
reuisit. **N**am licet drasconem duce[m] abrotid[os] loco pepu
lissæ godelaib[us] aliu[m] duce[m] dolo captu[m] patibulo sus
pendiisse. abrotid[os] duas partes sibi uectigales fecis
se optimos tam[m] militu[m] suor[um] & manu p[ro]missimos
amisi & eueni filiu[m] fratris sui nomine regibalelu
quinoppugnatione ciuicla oppidi c[um] plurimis danor[um]
primorib[us] in i[st]a e[st]. **I**mperatoris filius albia ponto
nuncit & exercitu[m] cui p[er]tat hilonos & smeldingos qui
ipsi ad gotfridu[m] regem defecerant quanta potuit ce
leritate transposuit. **I**opulatisq[ue] cirouquaq[ue] eor[um] agris
transito iteru[m] flumine c[um] incolom exercitu in saxoniam
se recepit. **F**uer[unt] cu[m] gotfrido in p[ro]dicta expeditione
selau[er]e quidam uultu[m] qui p[ro]pt[er] antiqua inimici
cia[m] quas cu[m] abrotidis habere solebant spote se corp[us]
eor[um] uniter ipsoq[ue] in regnu[m] reuerente c[um] p[ar]te qua

ina broades ceperat & ipsi domū reuerſi ſunt. **C**onfridus uero prius
 quā reuertetur deſtructo tempore q̄tinocani litore conſtructū
 erat & lingua danonæ reuic dicebat. Magnā regno illius cō
 moelitate ueſtigaliū p̄ſolucione p̄ſtabat. Tranſiſq; inde nego
 ciatorib; ſoluta claſſe adportū quiliſtoth d̄r cū uniuerso exercitu
 uenit. palud̄ ches morat̄ lūgē regn̄ ſui quifaxonā reſpiciet uallo
 munire conſtituit. **C**ondo utaborientali maris ſinu quē illi
 hoſtarſal uelicut uſq; adoccidentale oceanū totā egulore flum̄
 n̄ſ agulonalē ripā munitū ualla p̄tēxer̄ una tantū por
 ta dimiſſa p̄quā carra & equites emitti & recipi potuiſſent.

Diuſo itaq; opere in̄duces domū reuſus ē. **I**nter rex norda
 nubrox debritannia inſula nōm̄ne earclulſ regno & patria
 pulſus adimperatōrē diūadhuc numaga morat̄ uenit & pace
 facto aduent ſui negotio romā p̄ficiē. **R**omaq; rediens p̄le
 gatos romani pontificis & imperatoris in̄egriū ſuū reducit.

Fuit aut̄ legat̄ aptici aduſulſ diaconus deſpſa brittania nacio
 ne ſaxo & uero abimperatore miſſi abbates duo ruitriculſ
 noſtariuſ & namariū deſcō ornaro. **I**mperatōr edificatis p̄lega
 toſ ſuoſ ſupalbiā duob; caſtellis p̄ſidioq; in̄ſ cōtra ſclauz incur
 ſioneſ diſpoſito aq̄ſ nat̄ d̄ni colet̄ & paſc̄ ſiml̄. **C**A.P.

Anno dom̄ in̄car̄ dcccviii. **C**laſſis deconſtantanopoli miſſa primo
 dalmatiā deinde ueneciā appulit. **C**unq; ubi hiemare parſ eū
 adcumaculā inſulā uenit cōmiſſoq; p̄lio contra p̄ſidium q̄t
 in̄ea poſitū erat acuib; uicti atq; fugati ſunt. **D**ur aut̄ qui
 claſſi p̄erat nōm̄ne pauluſ cū depace in̄ſ francoſ & grecoſ con
 ſtituenda qūſi ſibi hoc eſſet inuinctū apud pipinū regē
 agere moliret̄. uillario & beato ueneciē ducib; omneſ conat̄
 et̄ impetueritib; atq; ipſi quā inſidial̄ parantib; cognita eoz

fraude discessit. **H**æc miralia agunt hidouuic rex moecidus
partib' cū exercitu hispania ingressus tortuosam ciuitatē
sup ripa hiberi flumīn' scā obsedit. **C**onsumtoq' in expug
natione illius aliquanto tēpore. Postquā eā tā cito capi
nō posse uidit. dimissa obsidione cū incolom exercitu ma
quitana se recepit. **L**osquā cardolus rex northlanibrorum
in regnū suū restitutus est. cū missi reuerterent ad ul
fus diaconus capt' ē apud natis sed postea redit ē romā
q' reuersus in tuscā populonū ciuitatis maxima agre
cis qui robat uocant' depdata ē. **M**auri quoq' de hispa
nia corsicā ingressi in ipso sabbato scē pasche ciuitatē
quandā depdata sunt & p't ep'm & paucos senes atq'
infirmos nihil in ea reliquer. **I**nterea gotefrid' rex danorū
p' quosdā negotiatores mandauit duci q'stesia p'uidebat auclisse
se qd' cū imperator eet mat' eo qd' in abrotides duxisse exercitū
& suas ultas eet iniurias addens se uelle^{de} negare qd' ei obiebat
qd' foedus p'missū irrupisse. **M**aterā imperator suos missos
trans albiā iuxta terminos regn' sui & ipse cū suis ibi uenit
in uicēq' discussis causis. queq' emendationis digna erant absq'
contradictione ibi corrigere. **Q**uod cū imperatori nunci
atū eet. nabnart colloquiūq' est habitū cū primorib' danorū
trans albiā. multisq' hinc inde placis. m'ime ad effectū res
p'ducta ē. **T**rasca dux abrotidorū postquā filiū suū postulanti
gotefrido obsidē desiderat. collecta manu & auxilia asaronib'
citracta uicinos suos wilzof aggressus agros eorū ferro & igne
uastauit. **R**egressusq' domum cū ingenti p'ria accepto uerū
asaronib' ualidiori auxilio smeldignorū maximā ciuitatē
expugnat atq' his p'speris successib' omīs qui ab eo defecerant.

ad sua societate redire cogit. Imperator itaq; cum multa de
 iactatio & supbia regis danq; nunciatur^{ten} statuit trans albia
 ciuitate edificare francozq; mea ponere pfidui. Cuiusq; ad hoc
 pgallia atq; germania homines congregasse armisq; acceteris
 ad usum necessariu reb; instructus ad locu destinatu ducere
 ptesia iussit & trasco dux abrotidoru memporio retho
 ab hominib; cotefridi dolo infectus es. Imperator post
 qua loz ciuitatis constituende fuerit explorat egebtu
 comte huic negocio exequendo pficiens albia traicere
 & locu iussit occupare. Est au loz sup ripa sturic flu
 mris uocabulo esse fets. Occupat e itaq; ab egebtu comitib;
 saxonib; & circa id marcu munari coepit. duhyc circa cla
 nos agunt aureolis comes quinconfinio hispane atq;
 gallicie trans preneu contra osca & cesar augusta retho
 bat defunctus e & amoro & pfecto in locu ei intrauit
 missaq; ad imperatore legatione secusius omnib; ei obse
 quo tradituru pmsit. Eclipsis luny accidit vii kt
 ianuarii. Anno domi in can deccc. Amoroz
 pfecto colloqui imperatoris expectat inconfinio galli
 ci & hispanici luntis meo collo quose pmsit cusus om
 nib; iperatoris manib; commendaturu. Ad luc iperatore
 annuiss & inuenientib; causis remansit infectu. Mau
 ri detota hispania maxima classe collecta prim sar
 diua deinde corsica aplicuer. Nulloq; mea inuento
 pfido insula pene tota depoplati sunt. duhyc agun
 tur pipin rex pfida diuconueneciq; incitat ipsam
 insula belu terraq; mariq; uexabat subiecta q; uene
 cia aduocib; ei in dedicione receptiscantle classem

ad dalmicie litora uastissima misit. **S**ed cum paulo
cephalame p[re]cedens cum orientali classe ad auxilium dalmat
tis ferendum aduentare regina classis aegyptia regre
dit. **Q**uod etrucl filia imperatoris quatuor maior erat
octavo id iunij morit. Imperator in aquis morabat ubi nun
ciatum est ei classe ducentarum nauium denortmannia infra
a applicuisse t[er]renaq[ue] plura cum fresonibus commississe claud
q[ue] uictores tributis uictis imposuisse & iam c. lib. argenti
afresonibus esse solutas. regemq[ue] godefridum hec omnia agere dix
it. **Q**uinuncius adeo imperi[um] ecc[lesi]am ut missis monachis cir
cuu[er]saq[ue] regionibus ad congregandam exercitum nunciis. ipse sine
mora palacio exiens illas in partes tendere coepit. Tran
sito itaq[ue] rheno flumine in loco quippe dicitur copias quendam
conuenerat statuit operari. **U**bi cum aliquot dies moraretur ele
fant ille quem ei aaron rex sarracena[rum] transmiserat subita
morte perit. **C**ongregatis tandem copis quanta potuit
celeritate ad alarum fluvium contendit. castratis posi
tis inuicem godefridi regis inflat se iactant. arrogan
ter quod imperatore cogredi uellent. **S**ed dum imperator in loco
memorato sedere diuina sarum rerum legationes ad eum
p[er]ferunt. **N**am & classe que fresia uastabat domum reuisa
& godefridum aq[ui]dam suo satellite inuentum & castellum uo
cabulo huobbuoki albie fluminis contiguum in quo oculo legat
imperatoris erat. **F**erat orientalium saxonum presidium auxili
um captum & pippinum filium eius regem italie octavo id iunij
de corpore in grassasse. duasq[ue] legationes de cluensis
triarum partibus unam de constantinopoli alteram de cordeba
aduentare pacis causa nunciabat. **Q**uib[us] ille acceptis

disposuit p̄p̄oris edicione saxonis aquis reuertit.
 Tanta fuit in ea expeditione boū pestilencia ut pene nul-
 lus tanto exercitū sup̄ eēt quinonīs usq; adunum
 perirent. Et n̄ solū ibi sed etiā p̄ omne ip̄erū hui⁹ generis
 animalia pierunt. Aquil ueniens m̄se octobrio memora-
 tas legationes suscepit. pacēq; cū nichophoro ip̄eratore &
 abulaz rege hispanie fecit. Siq; uenecia nichophoro
 reddit. & heimerion comitē dudū asaracenis captū abu-
 laz remittente cepit. Eo anno sol & lunabis defecer̄
 Sol v id iun. & prid̄ h̄t decēb. Luna xix ut & nona x k̄
 ian. Corsica insula iterum amauris uastata est. Amoroꝝ
 & abduramau filio abulaz elecelare augusta cepulius & os-
 cam in tra epulsi est. Godefrido ut dixim mortuo hemman-
 gō filio fratris ei in regnū successit. pacēq; cū ip̄eratore fecit.
Anno dom̄ in car. dcc. xxi. Absoluto atq; dimisso arfauo spata-
 rio legato nichophori augusti eidē pacis confirmande
 grām legati ad ip̄eratore cōstantinopoli mittant̄. haudo
 ep̄s de basala & huch comes de curonū & ago longobardus de
 foro uilo & cū eis leo quidā spatarus nacione sicut & unllarus
 dux uenecie. Quōq; alii ante anno x rome ad ip̄eratore m
 cū ibi eēt desilicia p̄fugit & redire uolens patria reme-
 tit̄. alii p̄p̄t p̄fidia honore spoliato cōstantinopolim ad
 dīm suū duci iubet. Condidit ab ip̄eratore & hemmango
 rege clanoꝝ rex p̄p̄t hiems asperitate que in partes co-
 meandi uia claudebat in armis tantū curata feruat̄
 donec redeunte ueris temperiemus ap̄tis aduenientib;
 ex utraq; parte francorū & clanoꝝ xii primorib; sup̄
 fluiū agulora clatis uicissim fecer̄m ritū ac morē.

huius est
 an.

suū sacramētū pax confirmaret. p̄ceres autē de parte francoꝝ
h̄siuere. **V**ualaz burchardi birnhardi eꝝb̄e theoderic̄ duo
oꝝdag vridamin om̄s com̄tes. de parte ū danꝝ. anprim̄ fr̄s
hemmingi ancuuuun & anganseo. **D**em̄ceteri honorabiles
in suos iuri quōꝝ nomina sup̄ fluū duxim̄ annotare. **I**mpera
tor itaq̄ pace cū hemmingo firmata. & placito generali sc̄dm̄ c̄
suetudinē aquis habito. **I**ntres partes regni sui totidē exercit̄
misit. **V**n̄ transalbiā in linones. qui & ipsos uastauit. & castrū boh
būthi sup̄iori anno auulz̄is destructū restaurauit. **A**lterum
in panoniā ad traūsius hungꝝ. ac selauꝝ finendas direxit.
Terciuū sup̄ brittones adeꝝ p̄fidia puniendā misit. **Q**uom̄s reb̄
p̄spere gestis. domū reuēsi sunt. **I**ple autē imp̄r̄ ad elassē uidentā
quā p̄cedenti anno fieri & fabricari iusserat ad bononiā uen̄
fantiq̄. ibi ad nauigandū cursus diuendos antiquit̄ c̄stituta
restaurauit. & in eisdē ^{noctū} noctu igē accepit. **I**nde ad selat fluu
um uenētis in loco quocūq̄ gant̄ naues ad elandē elassē edificatas
aspexit. & circa methū nouis aquis uen̄. **V**bi obuiauer̄ a lega
ti hemmingi regis doum̄ & shepbi manera regis & iuba pacifica
regis deterruit. **F**uer̄ q̄iā aquis aduentū eī p̄ostulantes quide
pannonia uener̄ canuzauxi princeps auidꝝ & tudun & alu
principes ad duces selauꝝ. circa danubiū habitanū qui ad uicib̄
francoꝝ q̄ in panoniā fuer̄ misit ad p̄senciā principis iussis uenire
In t̄ca carlus filius imp̄r̄ qui maior natus erat obiit. **I**n nōn̄ p̄c̄b̄
Anno dōm̄ inc̄ar. dccc̄ xii hemminḡ danꝝ rex mortē cui cū
sigefric̄ nepos godefridi & anilo nepos heroldi succedere
uoluissent. neq̄ in t̄cos de diuisione regni c̄uenire & cōpa
ratū copul̄ & cōmisso p̄lo ābo moruunt̄. pars tam̄ anilonis ad epta
uictoria fr̄s eī heroldū & regenfridū reges sibi c̄stituunt. **Q**uā

necessario pars uicta secuta eosdē sibi ip̄tare n̄ habuit. tunc p̄lo
 decē m̄lūginti quaelraginta uiri cecidisse memorant. **N**ichophor
 imperator p̄multas & insignas uictorias in media puincia c̄m̄s
 so cū uulgaris p̄lo mortē & nichahel gener eī ip̄eratae fact̄ legatō
 domni ip̄eratae que ad nichophorū missi fuer̄ suscepit in
 staninopoli & absoluit cū quibz suo legatos d̄t̄xit nichahelē
 scilicet ep̄m & arfatiū atq; theoprostū p̄to sp̄atarū & p̄os pacē
 amicophoro cep̄ta confirmauit. **H**ā aq̄s gr̄m ubi ad ip̄eratore uener̄
 conscriptū pacti ab eo inecta suscepissent more suo id est greca
 lingua laudes eī nichahel imperatore eū & basileū apellan
 tes. **I**n uirtute romā uenientes in basilica sc̄i petri
 apti eundē pacti seu federis libellū a Leone pp̄ de nouo suscep̄
Quō dimissis imperator generali conuentu aquis sollempniter ha
 bito. bernhardū filiū pippini nepotē suū in italia m̄st̄ ap̄t
 famā clausis que defrica & hispania ad fātanclā italia uenuta
 dicebat. wallonē filiū bernhardi patruelis sui cū illo eō uisit
 quo usq; rerū euentū securitate suis adferret. hec classis parti
 incorsica. parti insarcliniā uen̄. **I**tea quidē pars que ad sar
 diniā uen̄ pene delata ē. classis normanniq; hiberniā insulā
 aggressa cōmissoq; cum scottis p̄lo multis excis in ficia ceteri
 fuga lapsi sunt. Agmalelo duce benruentianorū xxv m̄lia
 solidiq; auri p̄tributo ip̄eratori saluta sunt. **I**odē anno expe
 dicio facta ē in uulcos. & ab eis obsides accepti. heroldus & re
 ginfredus reges danorū missa ad ip̄eratore legatione
 pacē petunt & fremensui hemmingū suū sibi remitt
 ti rogant. **I**loc anno id̄ mai post meridiē solis eclipsis fuit
Anno dom̄ inc̄ar. dcccxxiii. Imperator aquis hiemauit
 & iacipiente uernali tempore hamalariū quiepisopatū

trauentem tenebat. & petru abbate monasterii denonan-
 tulas ppter pacem cum michele confirmanda constantinopolim
 misit. ad eundem habitum generali conuentu euocatu ad se
 deiquitana ludouicu filiu. corona illi imperiali dignita-
 tis imposuit. Bernhardu nepote suu italie pfecti regis
 appellari iussit. Concilia quoq; iussu ei sup statu eccliaru
 p tota gallia ab episcopi celebrata sunt. Quoru unu mogonia.
 alteru renis. terciu turonis. iiii. caballonis. v. arelatu
 congregatu est. Et constitutiones que in singulis facte
 sunt. ab imperatore confirmate sunt. Quas qui nosse uolue-
 rit insup dictis ciuitatib; inuenire poterit. Quia quia deax
 exemplaria marchivo palatu habeant. Eodem tempore
 missi sunt trans albia quicla francoru & saxonu pceres
 ad terminos normannoru. qui pace cum eis scdm peti-
 cione ipsor facerent. & remigum eis redderent. Iuram-
 tis itaq; ex utraq; parte datis. pax firmata e. Tam ea
 tempestate reges domi nerant. Hadwesterfalt cu exerci-
 tu prexerant. Que regio ultima regni illoz erat inter sep-
 tentrione & occidentem sita. circa aquilone britannie su-
 mitate respicit. cui principes ac populus eor. domnaci-
 one dedignebant. Quib; p domitio curcuu eunt. & frem
 ab imperatore missu recepissent. filii godefridi regis. & nulli ex
 primorib; danor. quia dudum relicta patria suos exulabant
 attractis uncliq; copiis bellu eis intuler. & flueritib; ad se
 passim. ex omni danoru tra populor. turmis comisso cum eis
 plio eos regno patno expuler. Eodem anno carolus impe-
 rator obiit. & aquis in basilica sei saluatoris & scedi genu-
 tricis marie honorifice sepultus e. Quia basilica ipse mirifico

172

opere fundamēto edificare fecit. Ludouicū filius ei imperalia
 scepra suscepit. **H**ec que sup̄ expressa sunt in quodā libel
 lo reperi plebeio rusticano sermone cōposita. que ce par
 te ad latinā regulā correxi quedā etiā addidi que ex nar
 ratione seniorū audui. **C**etera que secuntur meę paruita
 tis studio scripta s̄. put in theonicoꝝ libris adnotata in
 ueni. aut ex relatione patrū auditu percipere potui
Et de huiusmodi quidē temporib; imperatoris. p̄ pauca lre
 nis comprehendit. quia nec scripta reperi nec a seniorib; qui
 digna eēt memorię commendanda audui. **D**e lothari
 ū imperatoris & fratru ei regū francoꝝ gestis plura descripsi
Vbi uero ad nra tēpora uentū est. lacius sermone narratio
 nis p̄traxi. **A**lit enī ut uer onim aut narrante uisa
 a lro audita. que melas scim̄ melis & p̄ferim̄.

Anno dom̄ incar̄ dece xxviii. **B**ernardus filius pippini rex
 talie aquis euocat̄ ad imperatore. dolo capit̄ & primo
 oculis post uita priuat̄. habuit aut̄ iste bernardus filiu
 nomine pippinū quatuor liberos genuit. bernardū pip
 pinū & heribru. quibrib; rodulfrū comitē filiu balduni
 inter nris tēporib;. & multū post occisus ē a balduno sacel
 lre balduni rüclufi. qui baldunus hucusq; in flandris
 ducū tenet. **C A P I T V L U M.**

Anno dom̄ incar̄ dece xxviii. **I**anradus secd̄ abba prumi
 ensis monasterii obit & marcuardus cū regimine succes
 sit uir prudens. & sacre religioni dedit̄. **C A P I T U M.**

Anno dom̄ incar̄ dece xxxvi. **M**urmanus rex brittonum
 morit̄. & numenoius apud hingillinheim ab imperatore ducit̄
 ipsius gentis tradit̄. **A**nno dom̄ incar̄ decevii. **L**udouicū

IV

asuis imperio priuat & priuat custodie tradit regnaq;
monarchi a lothario filio ei pelecione francoru datur
rursuq; a filio ludouico & francis decustodia eruit
ac iperali sede restituit. Fuit au hec delectio ex maxi
ma parte facta ppt multamoda fornicatione uidelicet uxoris
Anno domi incar. dccc xxxviii. Lotharius de relictis fran
cia italia pccit. Hbo eps remoru in generali sinodo
deponit. ac multi alii exilio danant qui indeiectione
iperatoris cspirauer. **C A P I T V L U M**

Enno dominice incar. dccc xl. Ludouic ioperator du
filium ludouicu trans rhenum psequit morbo grauat
& in nau missis pmo in rhenum deducit ibiq; in insu
la iuxta hengillenheim uita decessit de medi
matrico deportat in basilica sci arnolphi ho no rabit
sepulture mandat. Statimq; lotharius italia egressus im
perium arripuit. Anno domi incar dccc xxxviii. Luo
douic & carolis indigne ferens qd rego patno fortuna
priuati eunt exercitu unde quaq; etraunt aemox fratre bello
adgrediunt apud fortanacu. In qua pugna ita franca
uies actenuate s actamosa uirt infirmate ut n modo
ad aplificandos regni terminos ueru etia nec ad ppios
tuendos in posteru sufficerent. Tandem non sine graui
dispendio suq; carolis & ludouic uicer. **C A P**
Anno domi incar. dccc xlii. Res sup dicti frs imperium franca
in se diuiser. Et carole occidentalia regna cesser abritan
nico oceano usq; ad maq; flum. Ludouico u orientalia
scilicet omis germania usq; rem fluenta & nulle ciuita
tes cu adiacentib; pagis trans rhenum ppt uniu copiam.

ludouicus imp^o

Porro Lotharius que & nati maior erat & imperator
 appellabatur. mediis inter utrosque incedens regnum sor-
 titus est. ut actum ex eo uocabulo lotharii nuncupatur
 totaque puincia nec non omnia regna italie cum ipsa
 romana urbe que & modo ab omni secula ecclesia propter presen-
 tiam apostolorum petri & pauli speciali quodam uenerat privilegio
 & quondam propter romani nominis uictam potentiam or-
 bis terrarum domina dicta fuerat. Anno domini
 incarnati. deccc. xlviij. Hetta episcopus treuironensis ex hoc seculo
 transit. & thugaudus cathedra eius obtinuit. **C A P**

Anno domini incarnati. deccc. li. Obiit herimungardis regina
 coniux lotharii imperatoris uenerabilis & deo acceptabi-
 lis matrona. quatuor filios lothario generat. uidelicet
 ludouicum lotharium & carolum. **C A P I T**

Anno domini incarnati. deccc. lxi. Nortmanni britannicum
 mare nauigio quantes hostia ligeris fluminis occu-
 paui. & repentina irruptione ciuitatem nancetis inuadunt
 omniaque ecclibus incendis ac rapinis depopulantes
 pontificem ciuitatis ipso die sabbato sancto pasce
 eubaptis mi & more celebrare in basilica interficiunt
 clerique trucidant omneque circumquaque regione
 deuastantes. primum ad aadagauensem. Deinde tu-
 roniam occupant urbem. ac uelut immanis tempestas
 cuncta prosterunt ita cuncta consumunt. Templum
 & iam precellentissimi pontificis martini incendio
 cremant. Tunc primum nortmannorum classis utauit
 ligeris adigit litora. Eodem anno. Egil abba mo-
 nasterii pruniensis constituit. Circa hec tempora

carol pippinū regē aquitanę nepotē suū ip̄i saqui
ranus eū p̄lentib. eo q̄t pace soluta eadē puincia
asius indigenis deuastaret & multa illic mala impu
ne paterent eep. & captū cū consilio episcopoꝝ. & pro
cerū attondit & habitu manachico inclutū suesio
nis in monasterio sci meclardi in sit. Inde duob. mo
nachis consentientib. simul & op̄e ferentib. fuga chilap
sus est. **S**ecūterū capt. in silua nectis castro munitioni
mo custodie mancipat. **F**uit ū iste pippinus filius
pippin. filii ludouici ip̄eratoꝝ. **D**e quo fer. q̄t eū pat
duadhuc puerulus eet uoluerit ad clericali officii p̄m
uere. ad rogoni ep̄o metensi. auunculo uicelic & suo
comendare erudientū liberalib. simul & ecclesiasticis
disciplinis. **S**ed patris uo. tis. Lotharius fr̄. eundē
puerū. nequaquā p̄misit eū actondi sed in abstractis
de manu patris. **E**rat enim isdē puer in auit ingentis
puleritudinis. **C**ui postmodū pat. aquitanā puincia
tantū concessit. sed non ei in p̄sperū q̄t adli cultura
& seruiuo reuocat ē. **C**hrietatib. enī & comessacio n̄
de. noctuq. uacans. ad extremū mente capt. In ama
niaci incidit passione. & p̄sentē uitā eū decore
amisit. **S**uccessorē relinquens pippinū. de quo paulo
superiū mentionē fecimū. **C A P I T V.**
Anno dōm in car. dccclv. Lothariū conuocatis p̄ri
morib. regni imperiū suū in filios diuidit.
& ludouico italia tradidit eūq. imperatorē
apellari fecit. **E**quiuoco ū ut lothariū regnū q̄t
ex suo nomine uocat. concessit. **C**arolo aut. quininq.

nata erat pumere regnū largit̄ est. Dispositis itaq; atq;
ordinatis regni negociis. uale dicens suis sc̄m reliq̄. atq;
in primum monasterio ueniens comā capitis deposuit.
habituq; sc̄e conuersationis suscepto. in religionis p̄fes
sione die clāsit extemū. **III. KL. Octob. CAP.**

Anno dom̄ incar̄ **deccc lvi.** Lotharius rex th̄r
burgā reginā sibi in matrimonū iunxit ex qua con
iunctione maxima ruma nulli sedetia omni regno
ei accidit. sic in subsequētib; luce clarius aparebit.

Anno dom̄ incar̄ **deccc lviii.** Carolus rex filius lot
harn imperatoris mortū qui prouincia regebat & ex
regno q̄t̄rnuat̄ facta ē non modica c̄trouersia in
t̄lothariū regē & aunculū ei carot. **CAP. I**

Anno dom̄ incar̄ **deccc lvm.** Lotharius huctro abba
ti ducatū in iuriā & monte ioual commisit eo q̄t̄tunc
fidelissimū putaret. utpote ad finit̄ate conuēt̄ p̄p̄
sorore th̄erburgā. **CAP. II V L A I**

Anno dom̄ incar̄ **deccc lx.** Sigil abbatia primum
sē suā sp̄ite dimisit. & ansपालds in regimine successit
uir omni sc̄itate & bonitate conspicuus. His tēporib;
ludouic̄ seniq; fr̄ lotharn imperatoris plurima
bella & inuissime gessit. adūsus chaur̄ gentes si
quide marahensū regna igressus. armis cuncta p̄do
muit capto eō principe nomine rathiz. cui etiā
propt̄ uiolata federa oculos effodiare iussit. **CAP.**

Ia tēpestare in principē carola magnū discordiarū
ac licū effebunt incendū. Deniq; lanp̄ quidu
catū tenebat in ligeri & seq̄ana uiuanū potente
uiru dolo in fec̄ rursū eundē lanbrū gozbtis

comes eualis equo dolo trucidauit. Hic gozbert^{us} iussu caroli
decollat^{us}. Iestruita terra principib^{us} & filio nudata p
spientes brittones arma corripuunt fines regni francoq^{ue}
inuadunt. ligerim transeunt & usq^{ue} pictauis p^{ro}grediunt^{ur}
cethib^{us} rapinis acincendit omnia depopulantes. Onoratioq^{ue}
ingenti p^{ro}cla. adppria redeunt; Adpescenda hui^{us}
psuicionis insolencia carols cum magno exercitu brittan
nia intrau^{it}. pugna comittit. saxones quoducti fuer^{unt}
adexcipiendos uelociu^m equoq^{ue} anfrantiosos recursus in
prima fronte ponunt. **I**n p^{ri}mo impetu spiculis britto
nu^m terra. macie se recondunt. Brittones more solito
huc illuc cu^m equis adhuc comodi c^{on}fliktu^m exercitus discor
santes. modo conseria francoq^{ue} acie impetunt. actotis
unib^{us} in medio spicula torquent nunc fuga simulantes
insequenciu^m nihil omni^{um} pectorib^{us} spicula figunt. Franci
qui communis strictis gladiis pugnare consueuerant acto
niti stabant nouitate aut^{em} inexpecti discriminis percussi nec
ad insequendu^m utloner. nec in unu^m conglobati tuti. **H**oc
sup^{er}ueniens plu^{rum} diremit. **M**ulti ex francis inspecti quia plu
rimi uulnerati. innumerabiles equi perier^{unt}. **S**equenti die
rursus pugna inchoat. h^{ic} grauiori infortunio finit^{ur}.
Et cornetis carols^{us} inie^{re} terrore dissoluit. nocte iniecio ex
ercitu^m cla^m aufugit. derelicto papilone tentorium & o
ne regiu^m apparat^{us}. **M**ane facto cu^m exercit^{us} fuga lapsu^m
reg^{is} coperisset & nimia formidine replet^{us}. nihilq^{ue} aliud
nisi desfiga meditat^{ur}. Brittones cu^m clamore irruunt castra
francoq^{ue} omib^{us} diuicis referta inuadunt. omneq^{ue} belli
copia capessit. fugiencia francoq^{ue} agmina insecunt^{ur}. ob
uios quosq^{ue} aut ferro cedunt aut uiuos capiunt. Reliqui

fuga feruau. Inter itaq; britones opib; francoꝝ armisq; instructi
 infra se recolligunt. **A**nno domini m. c. ar. dccc lxi. Carol
 placitū habuit in cōpendio ibiq; cū optamatu cōsilio ruelpto
 contra ducatu ueligeri & sequana aduſū britones cōmelau.

Quē cū ingenti industria p aliquē tēp̄ rexerit. **C A P.**
Anno dominice incar. dccc lxi. Numeneus rex britonū
 moritur diuino iurū percussis. **N**ā cū ecclias dī deuastare
 & confinia fidelit. depopulare. eo qd̄ carolo debita fidelita
 te seruarē. quadā die cū equam ascendere uellē. ut captā
 maliciā cōsumant. repente uidet ante se sc̄m maurilimone
 ep̄m astare sibi hec toruo uultu & terribilib; oculis in
 geminante. desine iā crudelis p̄clo ecclias dī deuastare. his
 dictis baculi quē manu gestabat eleuans eū in capite p̄
 cussit. qui asus in domo reportat uitā cū regno finuit.

Put aut̄ iste maurilio ep̄s andegauensis ur̄b. Cuius curi
 tatis termini coherabant finib; britanniq; & idcirco ab eis
 grauit̄ depopulabant. Filius numenoi herisponis regnū
 pat̄nū optinuit. **C A P I T V L V M.**

Anno domini incar. dccc lxi. Carol iterū cū immenso ex
 eretu fines britonū itaū s̄ m̄p̄me ut optauerat p̄
 ualuit. Nouissime aut̄ eis pacē fec̄. Dat̄ itaq; ex utraq;
 parte obsidib; & sacran̄tis. herisponis rex ad eū uenit e
 dominationi se subdidit. Carolus magnus munib;
 honoratū herisponū in regnū abire p̄misit. Ipse i franciā reuē

Anno domini m. c. dccc lxxiii. Lotharius rex cepit
 occasiones querere qualit̄ tierburgā reginā a suo cōsortio
 separare potuisset. quā exosa habebat p̄t̄ uualdā. **m. d. d.**
 dā quē fuerat cōubi na. cū adhuc adulescens eet in
 domo pat̄na. hanc siqui. dē diabolo inflamante nūq̄

dilicbat amore. **G**untharū itaq; coloniensis urbis ponti-
fice q̄uo tempore erat archi capellani. rex p̄mo p̄subintro-
ductos m̄ssos. deinde p̄sem & ipsū sup̄ huius ceno di discidio
om̄i arte aggredit̄ & ut facilis assensū p̄beret p̄misit
se eūde ep̄i nepte in mari monū accepturū. tantū ut
p̄dictā thietbirgā et aliq; q; ep̄i auctoritate & licentia
repuclare quocunq; ratione potuisset. q̄m̄ erat leuis
animo ac m̄siderat̄ accione. p̄m̄ om̄i intencione introdu-
cit. uana spe ut postea claruit seduct̄. **D**urisd̄ uelē gun-
tharū thietgaudū archi ep̄m̄ treuirensē hac de causa allo-
q̄t. **C**onsciens tē uirū simplice nec adeo incluinis scrip-
turis eruditū. canonicisq; sancionib; exētatū & utriusq;
testam̄ti paginis quasdā sentencias p̄fert. quas alit̄
quā eccl̄iastica regula docet edisserens. uirū ip̄uidū secū
infouea trahit. cecus ceco ducatū p̄stans. **Q**uid plura.
Facta sunt om̄ia que hinc cōm̄to uidebatur tē necessa-
ria. conciliū metris conuocant̄ regina quasi canonicē
euocata ī medio statuit̄. testes p̄ducunt̄ unā cū scrip-
tis. quaualde grauida crimina īponentes. inter alia
p̄testati sunt. q̄t eadē thietbirga confesa fuisse semē
ipsā fratris germani. incestuoso cūcubitu eā polluta
Continuo statuta patrū deincestuosis recitant̄
Item solū a legitimo uiro separat̄ uerū & iā om̄is copu-
la maritalis inhibet̄. penitentia iuxta modū culpa
indicit̄. tali nefaria machinatione diu exoptata uo-
luntas regis adimplet̄. **N**on multo post int̄ ictō tē
pore iterū conuentū smoda lē aq̄s coadunant̄.
Ubi rex libellū sē p̄clamacionis optulit. ubi continebat̄
qualit̄ inquadā femina thietbirga nomine factiosis

pfideq; argumtis fuerat destructa. nimo n̄ medioerit
 repotuit qd iudicio p̄q; discidi sententiā ptulisset.
Que sudonea ex cūgali thoro & pestifera incestus
 pollucione fedata n̄ fuisse & uiuare uocis c̄fessione
 publice c̄demnata sponte ea retinere. Porro sem
 c̄tinentē ee p̄fessō ē & sine copula iuuenā l̄s aeta
 tis ardore ferre n̄ posse. Allatū itaq; diuisq; c̄ctiq;
 uolumq; multa deincestuosus replicata sunt q̄b;
 recitatū hanc dissimiliā sententiā ptuler. Cre
 didim̄ illā n̄ fuisse idoneā ac legitimā conuigē neq;
 adeo p̄paratā ee uxore que publica c̄fessione incestu
 osa fornicationis crimine denodata p̄bat. Quo circa
 glorioso principi n̄ro p̄sua incli uino cultu deuotis
 sūmā asercione atq; uictoriosissima regni tuicione
 cui n̄ solū nos uerū q̄ā canonica auctoritas int̄dix
 incestuosū cūgiū legitimū matrimoniū adō
 illi c̄cessū n̄ denegam̄ iuxta indulgenciā dicentis apti
Melius ē nubere quā uri. His ita patratū. uualdia
 da iā in publicū p̄cedit scripta obsequenciū mul
 titudine omisq; regia aula resultē uualdiada
 reginā ee. Guntaru ep̄i neptis ad regē accersit ac semel
 utauit aēo c̄strupat atq; cū cachinno & omniū de
 risione ad auunculū remittit. Igit̄ agentib; fratrib;
 tierbirge regine hęc omnia ad noticiā nicolai pp̄
 deferrunt. quieo tēpore romane p̄sulebat c̄ty. **A P**
Aнна dom̄ in car. dccc lxx. Missi sunt hageno
 & rodo alet apteg. sedis legati in gallia ad disci
 ciendū utū res ita se haberē. sic sumo.
 pontifici nunciata fuerat. Qui in franciā

uenientes. pecunia corrupti magis fauer iniquitati
quā equitati. Tam ad regē puenientes. cū ei decla-
rassent legationis suę causas. tale responsū ab eo ac-
ceper. se nūbit aliud egisse nisi qđ epī ipsius regni
in generali synodo. sibi agendū pmonstrassent.
Leder aut idē legati consiliū regi ut illos epōs
qui illi synodo pfuerant ad sedē ap̄tica destinare
qui uēbis ascriptis uniuersali pape satis facere
Legati in mensis citati opib; romā regressi sunt
nunciauer q; psuli que in galliis uiderāt & audierant
ad iucentes se nullū sapientē ep̄m in regno lotharii
inuenisse quā ad liquidū canonicis ex institutū discipli-
nis. Interea thiergaudus & guntharus achi epī romas
pfecti sunt. ea animi intencione qut regē innox-
iū insupra dicto demonstrarent & se cū ceteris co-
ep̄is aectiastica inq; ap̄tica exercuisse decreta.
Sulticie elogie denotandi. qui illā petri sedē aliquo
p̄uo dogmate fallere posse arbitrati s. que ne se-
fellit nec ab aliqua heresiū quā falli potuit. Itaq;
cū in p̄sencia meolai pape uenissent libellū optuler
in quō cōtinebant gēsta synodalia que metho marico
& aq; ab eis statuta fuerant. Quicū anotario corā om-
nib; recitat eā. Interrogau pontifex si hec scripta
uerbis cōfirmarent. Responder in conuenientis iu-
diciū qđ propriis manib; roborauerant uerbis in
mari mallerent. Et sic nec repulsa. nec admissa. ex
asercione nulli ire ad hospi-
reuoarent. Paucis int-
ad synodum quā papa congregauerat sunt
cia sua quousq;
positis dieb;

accersiti - ubi eoz dānata & anathematizata s̄ sunt
 scripta. & ipsi om̄ib' adiudicantib' ep̄is p̄bris. ac di
 aconib' s̄ deposita. & omni ecclesiastica dignitate p̄ uati
 tati p̄p̄t̄ debonestati. ludouuicū ip̄eratore fr̄em
 lotharu regis adheunt quia tēp̄estate beneuena
 nis morabat̄ in partib' scriptis ac dictis uoci. Ferat̄
 se inuiste eē depositos. ipsi imperatori & omni sc̄e ecclē
 się iniuriā eē factā cū nunquā auditiū sit. Tūsp̄ia
 lectū. qđ nullus metropolitana sine cōsciencia principis
 t̄ p̄sencia aliq̄ metropolitane fuerit delegat̄. ad ie
 cer. insup̄ multa alia blasphemantes eundē papam
 que hic sup̄flūū durim̄ enūmerare. existimantes eundē
 se imperatoris amuniculo simul & intercessionis ope &
 criminis obiecti aboleri notā & pristina dignitatis
 recuperari statū. Sed spes eoz frustrata est quāuis im
 perator omnib' uotis illis op̄tulari uoluisse. Tuetgand
 depositionis sue a sede aptica plātā sententia pacient̄
 ferens. iuxta p̄cedentē consuetudine nihil omnino
 de sacro m̄ysterio cōtingere p̄sūit. Guntarus uō su
 p̄bie sp̄u inflat̄. uetidū sibi officū usurpare ausu
 temerario n̄ exp̄au parupendens apticam excomunica
 cionē. Reuertunt igit̄ infrancā debita cōfessione repulsi
 Et dū t̄r̄x atq̄ t̄rcio sedē apticam obreparationis & re
 stitucionis gr̄a adissent nouissime in talia infirmi
 tate p̄uerti p̄egrini exules moriunt̄ cōmunionē
 laicali sibi tantū concessa. **A** P̄
Anno dom̄ incar. dccc lxxvi. Arsenius ep̄s apocrisia
 rus & cōsiliarius nicolai pp̄ uice ip̄s direct̄ est
 infrancā. Quo p̄uenit̄ tanta auctoritate & po

testare usul e acsi idē sām p̄sul aduenissē. Conuocto
deniq̄ ep̄orū conuentu. lothariū fegē alloquit. ut
unū eduob̄ eligat. aut pp̄rie recēdit uxori abdicā
to uualdrade pelucis conforcio. aut p̄tinus anathema
tizatis gladio ferret ipse. omnesq̄ ei in hoc scelere
fauore. prestantes. Hac necessitate ep̄ulsē t̄ c̄strict
uellē nollē thietburgā reginā in matrimoniu re
cepit. Imposito iuris iurandi sacramento se illā ita in
reliquū habere sic equit̄is iura dicant legitima
uxorē eē tenendā nec eā a se separare. nec ipsa uiuen
te aliā sup̄ eā inducere. Post hęc ualdrada exactori
tate di & sc̄i petri & ubo dom̄i aptici romā ire iube
at p̄se rationē reddere studeat.

Engildrudisam uxorē quondā bulsonis comitis asede
aptica excommunicatā eē omib̄. declarauit. q̄ pp̄riū
deseruerat maritū. & uangerū suū uasallū in gal
lias secuta fuerit. quā excommunicationē cū omnib̄
qui aderant ep̄is renouauit. Post hęc eadē engiltru
dis p̄ducto arsenio in uormatia ciuitate se represen
tauit. in quo loco p̄fat̄ ep̄s ludouico regi occur
rerat. Iurauit igit̄ in p̄sentia ipsius m̄ss̄i sacramtū
hanc modū itinens. Ego engildrudis. filia quondā
matfrichi comitis. quēfui uxor bosonis comitis uob̄
clōno arsenio ep̄o m̄ss̄o & apocasiario sūme fidei
catholice atq̄ aptice seclis. & puos domino meo
nicolao sūmo pontifici & uniuersali pape. uro p̄
patrē & filiū & sp̄m sc̄m. & hęc. m̄ss̄. xp̄i di euangelia
que ore osculo & manib̄ pp̄rius tango. quia amo
do relictā illā maliciā quā in p̄nominato bosone uro

50
meo exercitui utrovis que fuit adscam catholici atq
aplici subeade obligatione quadañ nicolaus sum
pontifex & uniuersalis pp me obligau reuertar
& in italico regno aut uobcu aut ante uos quo
mo pueritis iho. & que qd domiñ aplie uissert
t terminauer achmplebo. t p fucere nreca labo. Sed
ta^{no} terribile us urandu nacti pleu. Sigde usq danu
bu fluenta cucode arsenio pteit ibiq ad que pia
c sanguinea p caballoz amuniculo me co duxit & a clau
gusta ciuitate & de unde mssu seruer sura policta
est. Tali occasione gressu retorquens exalamanan
infrancia repedaui. qd cusup chet arsenid cognouisset
epilam mst ommb archi epis. & epis atq om nib
scē di sete fidelib. gallic. germaniz. aenustriy. como
rantib. abestans omis pauctortate di omni potentis
& beatoz principu petri & pauli & doni po ntifi
cis & uniuersalis pape ut nullus ea insua parro chia
reciperet. sed eam funditus in omnib. etus suis
pdicarent excomunicata & ab omni xpianoz emu mo
ne sequestrata. insup & anathematis uiriculo inno
clata & int impias & scelerosas danata. donec de pesti
feris factionib. suis atq ppetrato paurio ante
doni aptici p sencia digna acciperet pen tencia
His sumati comemoratis. reitanti ad lotharu regis
ingemissenda causa. **C A P I T U L U M.**
Legat itaq aplice sedis copositis in gallia reb.
roma unde uenerat reuis e. Kursusq waldiacla
eiq coplicab decertantib. regis animi adusus thier
burga comouet. Excitant nre & insopitis chis cordiarx

Qodiq; cinerib; denuo copiose ignis accendit. Despicit.
abhamnat. reiecti adulteri crim impingit. omnia
ingeni arte exquirat. qualiter puniri quasi rea
possit. illi prudens imminere sibi mortis p
iculu latenti aufugit. & ad carolū pueniens eis
tuicis ne se compta. Qd cū fama deuulgante
nicholaus pp cognouisset. misit carolo regi eptam

conlaudatoria hęc continentē. **C A P I T V L U M**

In alios scē ecclē religiosos ppugnatores quertitatis
strenuos defensores neminē magis sup thietbga
glorioso regine cōtricione sollicitū. neminē magis
ipsū cōmoditab; condoluisse. quā ur̄ pietatis affectū
recolim. Et post congruentē exhortationē addidit

Ixcellentia ur̄am nolūm ignorare adeo lotharium
regē thietbga coniungē suā diuisis afflictionib; sub
didisse. & innumeris pluris cetera p̄stata iuramta sub
egisse. ut nob; coacta nē scriberet. regia se uelle exui
dignitate. seu copula & sola p̄uata uita fore cōtēta.

Cui nos scripsim; n̄ hoc alit̄ fieri posse. nisi eandē uitam
conuix̄ ei lothariū elegisset. **O**erū sic multoꝝ relatu
didicim;. ipse lothariū conuentū celebrare disposuit

Et eandē thietbga examini pprio & iudicio
subicere meditāt. **O** siquidē ea prestigis fal
sitate sue largim̄tosis abagib; potuerit exhibere quā
si n̄ fuerit legitima sua uxor. uult eā penit' ase sequer
trare. **S**in autē uult eā tāquā ppria quidē uxore ad
mittere. seddendū quāsi mechata fuerit isimulare atq;
phoc homine suū & homine thietburge. ad monomachā
impellere & si homo ipsū regine ceciderit disponit hanc

sine dilatione perimere. que quantum sunt omni diuine legi extra
 ria magnitudo prudentie uestrę credimur aduicere. Sed quos hinc
 aliqd strictu uolumus demonstrare p̄s asseuerantes. q̄t̄ de re
 acta c̄trouersa thietbga n̄ debet ulterius ad iteratā responsionem
 puocari. qm̄ q̄t̄ bene semel definitū est. & ip̄ostis iuramentis de
 liberatū nulla debet iteratione nisi fortassis ubi fuerit maior
 auctoritas retractari. deinde q̄t̄ ex te refugiu querens eccl̄asticū
 iudiciū sep̄ expectans. submitta n̄ debet solū iudicio. Post hec
 ū cū nos ex utraq̄ parte utē tā alothario quā thietburga
 fuerim puocati iudices. nosq̄ abq̄ c̄trouersa exsecuti sim̄
 ad nullōs alios cūuenit sup̄ hoc negocio iudices cūolare
 cū scdm̄ sacras canones a iudicib; quos cōmuni cōsensu elegerit
 n̄ liceat puocare. Ita q̄ cū n̄ sit aplice sedis auctoritate que abq̄
 negotiū exsecuta ē usquā maior auctoritas nescim; sialicū
 liceat de ei iudicio iudicare. Tel retractare sententiā.

Cet post pauca illud ū qd̄ lotharius thietburgā de achulterio
 criminat quis n̄ uideat clalo eē plenū. Deniq; si ut ipse
 iactat uxor ei n̄ est. qd̄ p̄n̄ & actū illi de achulterio calū
 niā texere. cū nec mechari potuit sialicū uxor n̄ existi
 tu. porro sialothario de achulterio acusat. & sic in ea
 fuerit uicio p̄parat̄ necesse ē ut fateat̄ uxore. Et qui
 b̄dā interpositis. preterea sine d̄c̄m̄gni federe siue de achul
 terii crimine. iudiciū sit agrandū. nulla ratione patet
 thietburgā cū lothario posse legale ire c̄lictū. t̄ legi
 timū c̄trouersie subire certam. nisi p̄s ad te p̄s sue
 fuerit reddita potestati. sed & si uis c̄tanguinis libere
 sociata. Int̄ quos quā loq̄ p̄uidendū est ubi nulla uis
 multitudinis formidanda & n̄ sit difficile testes p̄ducere
 p̄ p̄t̄eritas p̄sonas. quę tā alicis canonic; quā auenerandis

romaneq; legib; inhuicemodi cōtrōasus requirunt. Verū
hec nūc fiat dicim; quesiue decreto & ordinatione
nra fieri posse sup; dlocum; **C A P I T U M**

Accensus itaq; idē scilicet pontifex celodi quofuerat
fines sacerdos quondā inflammat; ualchada ipsa die
purificationē scē marie di genitricis in basilica excom
municū. & ab omni xpianq; consorcio separauit. desti
nauit eplām omib; epīs pgermanū & gallias constitutis.
causas & modū excommunicationis cōtinente. Cui sen
sū quā uerbaq; serie causa breuitatis potius placuit ponere

Occurram; quidē circa ualbrada mecha & pmanēt impu
nitencia pmanente uindictē modū nūc distribe tēperare
Quia qd; merebat nra pscelere sententiā meā iuste pu
nitionis pferre nisi obstinato animo in meche uoluitabro
perbennit pmanere pposuiss; &. Igit; quia monita nra
& cerebras exhortationes cōtemnit; quia culpā suā necdū cogno
uit nec confessā est. nec missā nob; legatione quicūq; ipsū
exequendā suscepim; ueniā postulauit. postremo cū recto
itinerē nos illi fuerat ad eundū. & beati petri apti suis
fratru requirenda rēro est cūerla pstatanā. nec n̄ & cath
etbirge regnē cepta mēerit meditatione non cessat
cū egregio apto dicim; qd; contra eā cōtraq; ei similes sepiū
replicandū ē. Quia scdm; duriciā suā & cor impenitentis
thesaurizat sibi irā in die ire. idcirco nos eā defactū suis
ecclē xpī. nob; q; p̄cipue quēuis principalit; curā gerim; &
quāq; causā ipsū exequi ac inuestigare cepim; latē fecer
donec & iā sinistra omne suspiciōne consiliū nrm; susci
piens adimat. ac preciosi corporis & sanguinis dñi pcep
tione atq; ab omni modo consorcio scē ecclē scē sps beatorū q;

52
ap[osto]l[ic]e petri & pauli iudicio. & i[n]te[m]p[er]at[i]s auctori-
tate fecim[us] p[re]s[ent]is c[on]u[n]ctis ep[iscop]ic[is] & c[om]m[un]icatorib[us] fau-
torib[us] q[ui] suis p[re]s[ent]is extor[er]e. Hanc sententia[m] .iiii. N.
f[er]t[ur] v[er]o anob[is] p[ro]mulgatam meminim[us] eaq[ue] scripto uob[is] des-
tinabim[us]. Et ne labor u[ost]r[us] manus constituat. spiritualia
nobiscu[m] i[n]a[m] fraternitas aduersus i[n]a[m] dicta[m] mech[an]t[em] & c[om]m[un]-
icatores ei[us] arma sustollat & parrochia sua exc[om]mu-
nicata hanc fautoresq[ue] suos unua uoce un[us] quisq[ue] de-
nunciet. donec n[ost]ro speciali iudicio digne se penitencie
submittat. Dixit q[ui]a lothario regi id[em] reuerentissim[us]
p[ap]a[n]t[is] epl[iscop]am h[ec] c[on]tinent[em]. **C A P. III**

Audito reuerentissim[us] missio n[ost]ro correctionis tue ut
ita dicam[us] inicio. gr[ati]as d[omi]no c[on]signat[ur] egim[us] aut[em] t[ibi] q[ui] q[ui] grates
c[on]petibiles referrem[us] animu[m] p[re]parauim[us]. Sed hec u[er]ba adu[er]sa
nuncia uenientia hui[us] intencionis n[ost]re p[ro]positu[m] celert[er]
obuiat. Quapp[er] compulsi sum[us] mutare uoce[m]. Et q[ui] ad grati-
ariu[m] acciones os aperire disposueram[us]. & in luct[um] & m[er]e
pationes. adhuc officiu[m] liq[ue] coacti dirigim[us]. Dicitam[us]
enim te q[ui] p[ro]lixo t[em]pore in seclere p[er]manens eccl[esi]e di-
n[on] modicu[m] nocuisti nocere adhuc & qui in sordib[us] erat sor-
descere adhuc. Si q[ui]d[em] ut opinam[us] tibi non sufficit solu[m] ad h[uius]
terru[m] p[er]petrasse. nisi a p[ro]nas utraq[ue] animas hominu[m] p[er]uiri
laqueis irrecitas. in extremu[m] dimergas interitu[m]. Sed q[ui]d
miru[m] si p[er] uic[os] animab[us] p[er] uic[os] ad ext[er]nu[m] adquisisti
quando in tanta sublimitate posit[us]. p[er]ceptu[m] tue mech[an]t[em]
tot hominu[m] milia in p[er]dicionis chaos p[er]cipitaueris. illud
au[tem] q[ui]d t[ibi] burga quasi ualdrade testimoniu[m] dicens ea
fuisse tua legitima uxor uolens aut inuita frustra
conat[ur] astruere quando q[ui]d[em] illud nullo p[re]s[ent]is hinc

testimonio quis intelligat. cū magis nos na sciamus qd iustum
est. & intelligam qd equū ut xia thierbga mortua tu nul
lis legib. nullis regulis unquā ualdrada in uxore possis aut
pmitariis assumere. **V**irū ergo ualdrada legitima tua
fuerit aliquando cūx. eclesia di satis factione thierbge n̄
egre. unum tam. quo nec nos nec eadē eclesia di auctore
do quoad uteros iudicabit. te si ualdrada quancōq; resūp
seris etiā thierbga decedente dimittat modis omnib. impu
nitū. **E**t post pauca. Itaq; summo studio p̄fata thierbgam
cūge tuā tanquā ppriā fouere carne ac diligere pecu
rato & ne illā ate separare ullo pacto cōsentias uigilant
ad tēde. **U**nde si uultate discedere corrige immō corripe
eā. & a tali intencione p̄mnia reuocare satage. lā ū
siamore pudiciē separationē querat. & cōugalit conubii
solucionē efflagitat. certū est apto dicente. quō mulier sui
corporis potestate n̄ habet. **V**erū licet ipse pudicitia
sectat religionis obtentu copulā dissoluere uis tantū
nec simulate fiat cōcedim. nā licet sit scriptū. qd d̄s conuinxit
homo n̄ separare. d̄s tam̄ q̄ homo separat quancō d̄um
amoris intutu. & cōsensu utriusq; cūgis matrimonia
dissolunt. **S**i ergo hoc modo uis gratuito p̄mittim̄
animo. celerēq; p̄bem̄ assensū. alit̄ aut fieri mutuum
uām separationē p̄hibem̄. **P**orro si sterilitas accusat̄ cogita
sara nonagenariā. annā q̄q; simul & helizabē. quam
tam̄ sterilitatē fortasse n̄ facit infecunditas. sed in q̄tā
Ergo gloriosissime rex. esto ppriā cōtēnt̄ uxore & p̄ illis.
alteris nequeas cōsortiū. Igit̄ cōsiliū nr̄m accipe. & monita
nr̄a tanquā affectuosi patris aplectere. atq; ab omni p̄ui
tate. m̄te. ligū. corp̄q; refrena. p̄cipue waldrade pellicis

tus. & dudū ac repudiare cōmunionē declinans
 & ei cōfōrē ppetue obligationi cōtractens. Ex cōmuni
 nicata est enī. & usq; ad p̄sencia mām ab omī xpī
 anq; cōtubnio sequestrata. sic tot' iā nouit occidens
 & iāq; p̄missos nros minime cūplagis ceteris ori
 ens ignorauit. Quā obrē cauendū ē. ne cū ea pari
 mucrone pcellaris sentencię. ac punitū muliercule
 passione & breuissim' tēporis deliderio unct' & obli
 gat'. ad sulphureos fetores. & ad penne traharis exi
 tiū. Et pauca int' postas optam sic cōcludit. Hęc au
 nos tibi nunc scripsisse. & quasi int' nos & deuā uer
 ba excessus tuos corripientia discursisse sufficiat. Ceterū
 p̄caue. nequando nob' sedum dñi p̄ceptū. duos aut tres
 testes adhibeam'. in mo ū ne hoc p̄tē scē dicam'. & qd n̄
 optam' decetero fias sic & iū' & publican'. **C A P**

Ecce conuulsis pauca notare curauim' ut sic nescientib; ex
 parte fierent cognita. ut tam' scientib; n̄ p̄ona essent ho
 norosa. Quale ū exitū hui' pestiferi morbi p̄ncipes ad
 tulerit. aptico rennuens antidoto mederi quantaq;
 regni dispendia. ex hac morifera cōtagione. fēc sup'
 dictus scisim' pp̄ spū scō afflat' p̄chērat illata sunt insubse
 quentib; suo iloco demonstrabit'. **C A P**

Circa hęc tēpora ludouic' rex fr̄s sui caroli regnum
 eū exercitū ingressus est. gestiens occidentalia regna
 suo domnatū subiugare. fr̄sq; p̄ppere debita portione
 que ei sorte a n̄culo hereditatis cōpetent' acciderat.
 oblit' germanicis acc̄ sanguinitatis fœdera oblit' pacti
 qd iā dudū m̄tra cōuencione pepigerat. Inmemor
 & iā fatrantoz quib; se cū magnis execrationib; corā dō

obligauerat. Puer ad hoc facin' pagendū talia occasionū in
citanta. fonte. Carolus ut p̄missim' quosclī ex nobilitatib;
regni aut publice aduictos gladio percussit. aut clolo
deceptos p̄didit. Ceteri formidantes ne similia paterent
Ludouuici regē trans rhenū emorante sollicitant
eīq; animum adoptiuendū fratris regni allicunt. p̄nt
tentes semetipsos unā cū regno eī ditioni tradituros.

Hac p̄suasione vtanū regū aucti & semp̄ inexplebiles sunt
facile insper̄m introducti. cū ualida manu v̄dum ter
minos regni intrau. Carol' sentiens uiros regni a se
defecisse multumq; finib; aquitany fugie latibuli que
sūt. Ludouuicē ut ceperat regnū optinuit. ac usq; seno
nis ciuitate p̄uenit. Dimissa ū exercitu in germania ad
ppria rectare cū optimatib; regni coepit negotia dis
ponere. Sed subito fortuna mutat nā principes quieū
in regnū introducebant uidentes qd̄ longe alit̄ incedere
er̄ga eos quā existimauerant p̄tentidine tacti ad caro
lu reuertunt. Carol' ex desperatis reb; uires se recepisse
congruendens. cunctis undiq; copis firmo bello adgrech
terat. Ille intuens & alius quos secū adduxerat & ab his
quos ibi adquisisse uisū fuerat se ex destitutu maturus
fuga arripuit & cū celebra c̄fusione fines regni excessit. **CAP**
hac tempestate hiebt' abba fr̄ thieric' regine con
tra lothariū regē rebellare exors' ē. Collecta quippe
p̄donū ualida manu rapinas cepit exercere. Infectisq;
aut fugatis lothariū fidelib; quifinitimū possidebant
loca. agros uillasq; eorū sue factioni seclatorib; distri
buit. **A**bbas c̄mochi temeritati c̄primidū lothariū
rex semel. iterū atq; tertio c̄citū p̄dixit.

frequentē cū cūducib' armataq' multitudinē direxit
sed minime hanc p̄sūptionē extinguere potuit.
quia loca inaccessibilia erant utiurū & alpes penni-
nas seduciosis muratissima itinera difficilē ingressū.

At tam idē acephala hucbē nouissime aconiaclo compe-
pētō est iuxta castrū q̄turba dicit. **C A P I**

Anno dōm̄ incar. dccc Lxvi. Herisporū rex brittonum
asuis interficit & salomon dux in loco ei subrogat.
erat enī isdē vir strenuū & bellicosū. & tam forma quā
animo ad regni gubnacula coaptat. Carolū tertio
sup brittones cū exercitu irruere disponit. Sed cum
actūminos gentis adppinquassē. aucto q̄ ad resistendū
totis virib' parati eēt. subito mutata uoluntate. magis
elegit pacē suscipere quā bellū inferre. facta itaq'
pactione cū salomone quāduclū cū herisporo fecerat discessit.
Anno dōm̄ incar. dccc Lxvii. Nortmanni hora lige-
ris fluminis occupantes. nā necensē audegauensem
pictauensem atq' turomicā puincia. uerato crudelitē
depopulati ^{ri ceperunt} **C**ontra quōs ruotbē quimarehū te-
nebat. granulfus dux aquttanie collecta multitudine
ne acie dirigunt. Illi sentientes se ab exercitu inseq'
cū summa acceleratione ad elassē repedare contendunt. Sed
cū appinquare insequenciū multitudinē cernerent.
cognoscentes se effugere n̄ posse quanda uillā ingredi
unt. ubi sequenciū hora p̄misit comminuit. Erat autē
in eadem uilla basilica p̄grandis ex lapide constructa.
in q' maxima pars nortmannorū. introuit. cū duce eorū
nom̄ hastingo. Ruotbē & ramolfe cū sociis sup irru-
unt. quiscunq' extra basilicā reperiet' absq' mora trucidant.

ad gēthā puenientes cū uicissent locū munitū & anī
aditissent īmodicā turbā paganāq; intrinsecē latitante
parūq; deliberantes castra incircutu statim ten
toria figunt. vt incrastrinū exstructis agerib; appli
catq; machinis hostes totis uirib; expug narent. declina
bat quippe iā sol ad occasū. **R**uotbē nimio calore exestuans
galeā & lorica deponit. vt aura collecta paulisq; refrige
raret. **C**unq; un' quisq; ī pōsitione castrorū intenderet
repente normanni amurione exiliunt & cū īgen
ti clamore sup ruotbē ac socios īpecū faciunt. Sed quā
uis repentinū & subitanū casū & iā fortissimos uiros in
bello cōturbare soleant tam arma quā cūis corripunt
hostes uiriliter excipiunt. & cedentes in basilicā redire
compellunt. **R**uotbē abq; galea & lorica accurrens cum
īcaucius dimicare. & inimicos ulro īsequeret. īfect' ē
in introitu ipsius gēthę. **I**us corp' iā exanime normanni
intrinsecē dicit. **L**orro ramnulfus cū emmī stans euen
tū rei specularēt. a quodā normanno p fenestriā basili
cę sagitte ictu grauit' uulnerat' ē. **I**talius exercitami
ne educt' uix trid' sup uixit. Tali infelici infor
tuno pugna cōmissa ē & finita. **E**xercit' amisso capite
errore parit' ac merore replet'. soluit eadē hora obsidi
onē. & ad p̄p̄ria reuertitur. **N**ormanni ouantes ad clas
sē dirigunt gressū. **C A P I T U L U M**
Non multo post un' iecto tēpore hugo abba in locū
ruotbē substituit' ē. uir strenuus humilis iust'
pacific' & omī morū honestate fundat'. **S**iquidē odo
& ruotbē filii ruotbē adhuc paruuli erant quando
pat' exstinct' est. **E**terco nē illis ducat' cū missis;

Fide temp' gens sarracena in beneuento ex Africa. **C A P**
ueniens uniuersa pene regione illa inuasit cecidit rapinis
ac incendis omnia depopulantes. **C**ontra quos Iudouuuē
perator exercitū cōtrahit. **I**t uerit' neforte adūs inu
merabile hostiū multitudinē uires regni n̄suficerent ad
fratrē in gallias legatos mittit omnino exposcens ut
ad p̄sente nequissime gentis uires extenuandas auclatūq;
refrenandā sibi cū di' auxilio uirtute q̄q; francoꝝ optula
ret. **Q**ui nihil cunctat' exercitū cū ingenti industria
unde q̄q; cōtrahit fratriq; quanta potuit celeritate in
adutorū uenit. **U**bi plurima bella gesta sunt non
solū forat' & iā felicit' dō opē ferente. **I**n hęc exercet'
lothariū graui peste fatigat'. **I**nsueto quippe calore &
intemperie aeris dissolutū distingere. **T**uenterie mor
bo corripit. **E**x q̄ plaga innumerabilis multitudo ex
cinda est. **P**lurimi etiā arannarū morsib; pierunt
ut iā tunc daret' intelligi qd̄ p̄t duriciā & cor in
pentēs dī n̄ solū lothario uerū & iā omī regno ei'
adūsaret'. **N**atū naq; infancā n̄ sine graui uictū
ē dispendio suo. **C A P**

Anno domini incār dcccxlviij. **N**icolaus scilicet &
beatissimū pp̄ post multos p̄xpo labores multa p̄sē
ctū in uolabili statu certamina migratū ad celestia reg
na receptū pac̄ administrata fidelit' sibi cēntia dispen
satione a largissimo domino inmarcessibilē glorie coronā
Hoc uis do placitis actib; plura poterant dici relatu
digna n̄ si breuitati studentes causas rerū magis
summatim notare quā explanare p̄posuissent. **D**emq;
post beatū gregorū in romana urbe pontificali
usq; imp̄sent nullus p̄sul

honore sublimatus illi uideat aequiperandus. Regibus
ac tyrannis imperatū. eisq; ac dñs orbis terrarū uictoritate
psuit. Ep̄s & sacerdotib; religiois. ac domini mandata obseruan-
tib; humilis. blandus. pius. mansuetus aparuit. In religiois
directo tramite exorbitatibus terribilib; atq; austeritate
plenus existit. ut merito cēlat alt; helus dō suscitante nris
intemporb; exresurrexisse. & in corpore tam spū & uirtu-
te. Huc scissime memorie uro adriani in pontificatum
successit. Ad eūlotharū rex certa relatione cōperissē
catala scripta direct. **C A P.**
Infausta relatio & m̄abiguo acten̄ in anens ut ita di-
cam; acris nre serenitatis tranūberatū aures intaman-
do qd̄ bette recordationis dñi nicolaus ab hac lacrima-
rū ualle uocante xpo decesserit. cūscis utereclm̄
inestimabilit̄ coronandus. Nec differt ut om̄is xp̄iana
religio detanto pontifice doleat. & om̄is ecclesiasticē de-
prudētissima pp̄ ingemiscat. re uera nos potis deflem̄
q̄causal nre calomnie & fraudulental enuulq; nostrq;
inquerimonas tā benigno patri equitatis ac iusticie lan-
ce ponderandas ac deteminandas ad tēp̄ & in parte com-
missim̄. Sequet lugubrit̄ replicam̄ plus apud scitatis illud
ualuere nrorum inimicq; insidie & sumit̄^{la} deceptio
panes. quā nra simplex & p̄pina defensio. Nostri literis
regibus in clesimēnt̄ p̄amantes & diuisis legationib; eadē
repetentes. humiliter postulauim̄ ut nos & acusato-
res nri iuxta diuinas & humanas leges sui pontifi-
cis auctoritaci mererem̄. ut ratio doceat nra p̄sencia
exhibendo. sed semp̄ repulsi sum̄. Et p̄ pauca sequet̄^{duca} dñs
om̄ps princeps pastor in illa sc̄a sede uiri pontificis

apice sublimari. scilicet artificio. unum multipliciter desiderari
 conspectu. & unum deo dignis animari colloquiis. ac melliflua
 benedictione potari. Et in fine ipsius epistole. Interea modis
 omnibus obsecramus. ut de vestra optabili prosperitate. literis vestris
 celsitudine nostram certam reddentes. caris filiationis munus
 nobis impare dignemini. **C. A. P. VIII.**

Abbec supra dictis pro rescriptis sede sancti petri semper parata
 esse digna satis factione suscipere. nec quod diuine humanaque
 legis iuste discernunt. unquam repulisse. Itaque inuicem ab
 obiectis sciret cum omni fiducia sede apostolicam oportere adire
 ut expectata benedictione paperet. Sicut culpa recognosce
 re nihilominus absque hesitatione uenire festinare con
 digna penitentie remedia suscipere. **C. A. P. IX.**
Ins temporibus gentis uulgarum ferocissima ac bellicosa. relictis ido
 lis abrenunciatisque gentiliu superstitionibus in christum & prox
 ima parte credidit. & abluta salutaris baptismatis unda
 in religionem christianam transit. Directi sunt autem sede apostolica
 in eandem gentem sacerdotes. ac uiri religiosi qui populum ad
 huc rudes diuinis informarent preceptis. & inculta barba
 rie sacris dogmatibus excolentes. christo gratum habitaculum
 prepararent. Ut hinc uero sancte douicionis opere prosperum obtinere
 effectum. ludouicus christianissimus rex qui germanus imperabat
 in mediocriter prebuit supplementum. Perunt autem de his gentis
 rege. quod tanta perfectione precepta baptismi gratiam cepit
 ut diebus armarum regis inclotus coram populo preclere. noctibus
 uero sacco uestitus. licentis etiam intrans super paunitum ipsius
 basilice substrato sibi tantum cilicio. persistat in oratione
 uacare. Non pro multum tempore diuina inspiratione com
 motus regum terrenum dimisit utique finaliter regnare
 cum christo

In ordinato in suo loco regē filiū suū maiore natū comam
capitis deposuit habituq; scē conuersationis suscepto mona
chus effect' ē. elemosinis. uigiliis. & orationib; die noctuq;
intendit. Interea filius ei quē regē cōstituerat. longe apā
na intencione & operatione recedens. preclat' cepit ex
ercere. ebrietatib;. comessationib; & libidinib; uacare. & om
conamine ad gentilitatis ritū populū nouit baptizatum
reuocare. **U**t cū pat' audisset nimio zelo accensus sacri
habitu deposuit. & muliere cingulū resūit & cultu regio
induit. ad sociat' sibi dñm timētib; filiū pseruit' ē. **U**ie mox
absq; difficultate cepit. oculosq; ei effodit & in carcere misit.
Demēde cū uocato omni regno suo filiū uimōrē regē consti
tuit. Int' minat' corā omnib; similia fore passurū si ma
liquo arecta xpianitate demaret. his ita patris depi
sito cingulo & resumpto scē religionis habitu. in mon
steriū ingressū. in scā conuersatione reliquū uite tēp dux
Anno domini mcar' deccc Lxxviii. Lotharid romā pfectē
Uuo cū puenisset. **A**badriano pontifice honorifice suscept'
est. **U**inabeode p'sule suscitāt' si monita pii patris dñij
nicolai cū omni uigilancia hacten' obseruata. haberē.
& p'statū usumanchū inuolato federe custoditū. quib;
illo deceptus quin ueritate nonstetit qui n'solū mendax ē
secteria pat' omnis mandati. respondit se ita omnia obseruasse
acti diuinit' sibi erūt iperita. **C**unq; p'ceres & obtinatōs
q' cū eo uenerant eadē testificarent'. nec ulla opposita p'sona
inueniret'. qui adūsus regiā auctoritatē. legitimū auderet
controuēsis iure certam uniuersalis pp' talia p'sequit'. **S**unt
testificationis uerbis. ueritas suffragat'. cū omni alacritate
mentis. omnipotentī dō multiplices gratiarū actiones referim'.

restat ergo fili carissime ut ad confessionem sancti petri accedat. ubi deo
 propicio salutare hostium pro tua intentum corporis quia anime in
 columitate immolabimur. ex qua te nobiscum participari oportet
 te. ut per hanc participationem membrum christi unde abscisus esse
 uidebaris merearis incorporari. Finita igitur missarum solem-
 nia. mutat summus pontifex eundem regem admissam christi. Accep-
 toque in manibus corpore & sanguine domini. ita eum alloquitur.
Innoxium te recognoscis prohibito atque imposito tibi a domino
 nicolao ad ulterius scelerem. & hoc fixa mente statutum ha-
 bes. ut nunquam diebus utique tuis waldrade pelucis tuis dudum
 ate repudiat misceris nefario incubitu fiducialem accede
 & sacramentum salutis aeternae tibi ad remissionem peccatorum pro
 futurum percipe. Sicut tua conscientia te accusat & letali
 uulnere sauciatus proclamat. aut iterum redire mente dis-
 ponis. in mechie uoluitabro nequaquam sumere presumas. ne
 forte ad iudicium & damnationem tibi adueniat. quod fidelibus
 ad remedium preparauit diuina prouidentia. **Q**uam mente capite
 obdurat parte & obsecrat abque retractatione communionem
 corporis & sanguinis domini de manu pontificis suscipit
 non expauesces illam sententiam que dicit. horribile incidere
 in manus dei uiuentis. **Q**ui enim manducat & bibit inelig-
 ne. iudicium sibi manducat & bibit. **D**einde cunctis fidelibus
 presul adsequaces ac factores regis unicuique communionem
 obtulit in his uerbis. **I**n domino a regis tuo tothario in ob-
 iecto adulteri crimine factorem non prestidisti. neque
 consensum prebuidisti. & uualdrade kalus ab hac sede apostolica
 excommunicatis. non communicatis. corpus & sanguis domini
 nostri ihesu christi pro te tibi in uita aeterna. **I**gitur quisquis
 in his se lesu sciens ausu temerario communionem

subtali contestatione porrectam sumere p̄sūte. diuino iudicio
p̄cussis ab hac luce subtractis est. Ante quā subsequentalis an̄
rectorū principū. Ep̄aui. quise acōmuniōe subtraxer̄
ux mortal̄ piculū euaser̄. Porro lothariū roma egressū
morbo corripit. & placencia ciuitate puenens diē clausū
extremū. vi. id̄ aug. Tanta autē strages imp̄ati regis
populo. facta est. ut n̄pelte perisse sed hostili gladio cor
ruisse n̄t̄ ac nobilitas totius regni iuderet. Quē eō tē
pore tante fecunditatis erat ut in modū densari segetū
pullulans. ueluti quodā examine ip̄erū fines impleuerit.
Carolus certa relatione cōperiens lothariū regē. **C. A. V.**
obisse. mox regnū illius occupare nititur. met̄q; pueniens
ab aduencio p̄fate. urbis ep̄o & inuicis aliis primorib; fauo
rabilit̄ except̄ in regnū sublimat̄. Inde q; digrediens aquis
granū palatiū ingressus est. eo qd̄ sedes regni eē uide
ret. Vbi multo plures ad eū c̄fluxer̄. **C. A. V.**
Carebat autē ea tempestate urbis treuorū & colonia
agrippinensis pontificib;. Siquidē ut p̄missū ab orū p̄sules
initialia ab hac luce subtracti sunt. Luto autē rex cū ob
timatib; consilio b̄trulfi nepotē supra dicti aduencii ep̄i
rite treuorū p̄fate. Dicitū est autē ut iste in ep̄iscopale
optinere dignitatē. inuentū & ope p̄dicti aduencii
quico tēpore plurimū apud regem poterat. eo qd̄ illi
assentando in adp̄iscendis. regni. negociis abiciofū fauere
Porro colonie agrippine rex hilduinū abbate. **C. A. V.**
p̄ponere temtaū in pontificali cathedra. fecitq; afran
cione ep̄iscopo tungrens̄is diocel̄ cos. in aquis. palatio
p̄brum ordinari ad titulū sc̄i petri p̄dicte met̄ap̄ot
Iū hec in regno lothariū agunt. ludowicus. **C. A. V.**

rex infirmitate detentus in balneariorum fimbriis lecto de-
 cubebat. Audientis itaque astante sepe dictum regnum taliter
 iniuasum acgre tulit & cum omni festinatione legatos direxit
 quorum obnixi rogarent ut ab hac temeraria iniuasione
 cessare nec solus in debita persucione usurpare quod
 utrisque hereditario iure equaliter expectabat. regno de-
 dere. quo usque deo pristinam sospitate reddente ueni-
 re posset. ut pariter colloquerentur. & de eiusdem regni
 statu. quod iusticie & equitatis iura dubitanti pariter
 uoluntate discernere. His cum tali mandato per-
 missis interim ludwigum archiepiscopum magonacie in-
 oculte coloniam dirigit oratque ut omni arte satageret
 ordinationem hilduini peruenire & ex ipsius ciuitatis
 clero episcopum esseciare studere pelectionem cuius. Qui
 astitit secum alius episcopis recto numero duz a castrum
 puenit. Et formidans ne forte insidie sibi ac caroli
 fautoribus molirentur nequaquam rhenum transit
 sed destinatis missis mandauit ut honestiores ex clero &
 nobiliores ex populo sibi ad idem castrum occurrerent.

Illis uisita complentibus episcopus ex parte regis eos alloquitur ut sibi
 esularent & quia cuius ex proprio grege persule eligerent se
 ad hoc destinatum esse utique eamque communi esilio perfici-
 endum discernere statim eserire. Ad hec illa respon-
 dent hilduino episcopum esse datum. itaque perspiterum ad ipsam sectam
 ordinatum omnesque pene manus datis et dominationem
 susceptam haberent. nulla ratione pmitteret ut alium
 eligerent. Quibus ille contra. In electionem uobis a rege
 concessam despiciatis. marbratio & potestate regis est
 que uobis uolet dare episcopum. His auditis unanimiter

elegerit uillibru uenerabile. uirum. Quo nimirum rennu-
ente. ac refugee. ordinaui p̄dictos antistes. cum aliis e-
sacerdotibus. & cum omni clero & populo rheni fluenta trans-
fretauit & eum honorifice in sede pontificali imposuit
omnibusque rite pactis. sub omni celeritate recessit. Carolus
copta ordinatione nimio furore accendit. ac mox
colonia proficiscit. Quippe dicitur agerent. amissis
ludouico. hilduinum apud aquis palatium in regio ob-
sequio morabat. Villibru episcopus. & omnes quoniam ordi-
natione consenserant. rhenum transeuntes. se uicium regis
declinauerunt. Rex cum neminem reperisset inque suas
iniurias ultuere possit uia qua uenerat regressus est;

Intra iterum legati a ludouico mittunt orantes ut a regno
discederet. Sed cum minime adquiesceret. nouissime
ludouicum archiepiscopum. & alfridum episcopum de saxonia pru-
dentissimum uirum. ludouicum legatos dirigit man-
dans ut unum e duobus eligere. aut cito a regno rece-
deret. Aut sibi pugnandum cum foret. Quorum tanta
ingenii arte tantaque constancia adgrederentur ut abque
dilatione recedere. & in proprio regno se reciperet; Post
hec supra dicti reges euentum celebrare disponunt.
in loco quod dicitur marsana iuxta mosam; **C A P I T.**

Anno domini incarnati dccc lxx. ludouicus & carolus. una
cum optimatibus & proceribus suis ad marsanam uenientes
regnum quondam lotharii equis partibus inter se diuiserunt
Qualiter autem haec diuisio facta sit. quia omnibus pene
notum sit. super uacuum duximus adnotare; Carolus conuentum
absolutum ad heristellum prexit. quia ei idem palatium
in parte acciderat; ludouicus uero ad aquis palatium

redit; Vbi duob; fere m̄lib; lecto decubuit aduſa ua
litudine puenit. **C A P I T V L A**

Denuq; cū a partib; orientis ueniens ribuariq; terminos
intraſſet. in quanda regia uilla nom̄ flameresheim
ad hōſpiciū diuertit. Cūq; ſolarū domus conſcen
diſſet ſtipat' obſequenciū multitudine repente ipſū
ſolarū qd̄ nimia uetustate erat putredine reſolutū
trib; fractis corruit. & int̄ ruinas ei rex grauit ad
ter' ē. ita ut due coſte eius a ſuo cōpage diſiungerent

Ite cū om̄es accurriſſent cūq; periſſe arbitrarent ipſe
aloco in quo ceciderat ſurgens. ſuis ſe reſertauit. aſſe
rent ſe nihil mali paſſū. & ubi quā crecti poteſt diſi
mulato languore ſequenti die cōtra frēm ad marſana
p̄ficiſſet. Tanta hui' principis duricia. tanta animoſitas
fuit ut cū etiā fragor fractorū coſtarū adinuicē col
lidenciū a n̄nullis audiret. nemo tam p̄p̄ ea aucterit eū
ſuſpiriū trahentē uel gemitū emittentis. **C A P.**

Ide tēp̄ ^{gallie tyranni.} carol carlmannū filium ſuū oculis priuauit;
ſiquidē p̄dictus rex ex hirmundrude regina tres filios ſuſce
perat. carol ſcilicet carlmannū. & ludouicū. Sed dō
ex his infelicit' p̄ier. Nēpe carol leuitate iuuenili duc
tus rētare uolens albuini & bettonis audaciā ac ſepe
laudatā conſtanciā aliū ſe eē ſimulans cū exuenati
one ueſp̄tinis horis idē albuin' quada' die reit̄eret
ſup̄ eū ſolū impetū fec̄ ueluti equū in quo uolent
ablaturus. Ille nihil minus exiſtimans quā filium
regis euaginato gladio exadūſo eū in capite percū
ſit. moxq; ire p̄ſtraū. Deinde multis uulnerib;
coſſū ſemi uiuū reliq̄. arma parit' & caballū ſecū

aufereis; debilitatis ergo membris ac uultu deformat. pauco
tempore sup uirt. **Album** cognito qd regis filius esset inque
talia exercebat celerit aufugit. mortisq; piculu declinauit

Porro carlomanni cuadhuc eet puerulus uisus. **C A P.**
patris actonusus clerico effectus est. Dehinc precedente tempore
aduconatus officiu. qua uis inuit atq; coact impencia ge
nitorni ordinatus; legitq; publice euangelium. & pontifici
missam celebranti. uita moria ministrans; Post hec paposta
sua recedens ab ecclesiastica religione. abiciens ac spernens ne
glegent gratia queri dicit. erat p impositione manus. ab
uiliari efficit. **Collecta** quippe p celo nu n modica tba ele
sial di cepit eleuastare. ea que pacis sunt impugnare. ame
ta diripere. & maudita mala ppetrare; Pro quib; cuerebro
apatre correptus fuisse. nec tam uillatenus acceptis pra
uitate cessare.

Vrsup meminumus. iusto di iudicio. luce ceteriore am
teus. qui interiore que xps est aluo pectore efugauerat

In tenebras exteriores missus. quinteriorib; sua sponte se
tradiderat. **Orbat** naq; ludouicu auunculu suum adit
miserarū & calamitatu suaru grinas. apud eū lugubrit
deplorans; **U**lle miseratio ne mot. absternacu monasteriu
sci willibrodi ei adsubiculu uite p sentis cecisset. **U**bi nmul
to p tempore mortuus e & sepultus. **C A P. I. L. V. T.**

Anno domi incar. dccc lxxi. **A**drianus pp migravit
ad celum. & iohannes summi pontificis culm adeptus est.

His dieb; adalgis dux beneuicentian grecoru psuasione
corruptus. ad uisus ludouicu iperatore manu leuauit.

Et eni ei ortatu plurime ciuitates puinciaru. sanni. ca
panie. & lucanie. aludouico recedentes grece dominatione

se subdiceret. Quibus cognitis imperator in provincia sancta exaltati
 transfert. perit haru punciariu caput. beneuentu ditissimam
 & opulentissima ciuitate. **A**dalgisus aduentare exercitum sen-
 cius timore p̄rit ad callida argumta cūertit. & beneuento
 egresso. iperatori ultro se offert. paratu se ee. & semp fuis
 se ad ei obsequiu p̄fiter. nunqua defectorib. se assensu p̄bu
 isse. iuramento c̄firmat. deinde munerib. regē sibi conciliat ac
 mox in pristina recipit gram. Imperator in campaniam
 & lucana aduuitates que defecerant copias trans ponit.
Quas absq. difficultate ineliticacione recepit. excepto capuam.
Que quia quadrato lapide erat c̄structa. auclatia repugnandi
 ciuib. p̄buit. **C**ingit itaq. obfisione. omnisq. adit. intrandi t
 exeundi penit̄ itcludit. regio icircutu uastat. cuncta hosti
 li rapacitate diripiunt. Nouissime uitae diueria. & cetera
 fructifere arbore radice excidunt. Capuam desperatis reb.
 ep̄m ciuitatis acleunt. corp̄ sc̄i germani ep̄i. cuius animā ue
 nerabilis pat̄ benedictus impeta ignea ab angelis in celum
 uiderat deferr̄. inferret̄ leuant. & sic portis ap̄tis. suplices
 castra imperatoris petunt. orantes euidē sc̄i int̄uentu sibi
 ueniam largiri. **A**ugust̄ uictoris pietatis uiscerib. affluebat
 misericordia mot. erit̄ atq. excess̄ benigne inclulit. p̄ceptiq.
 exercitū ab excidio retrahere manū. **E**xpulsis itaq. grecis
 custodes ex numero satellitū incuitatib. quas receperat
 locat. & beneuentū p̄fident. **U**bi aliquantū p̄decreuerat
 immorari. **E**xercit̄ longa ciuitatū obfisione fatigat. ge
 nitale solū cepit suspirare. p̄mensos labores quietē desi
 derare. coniugū acleberorū dulces aplexus ante oculos m̄
 tis reuicare. & hac ex causa paulatim cotidie diffluere.
Inter̄ adalgisus uterat callidus ingenio imperatorem

in alloquitur cur uires suorum nullis existentibus causis profligantur.
nam agrorum uillasque sue ditioni subditas hostilitate depopulari per
mittere oportere ut et fessis optata cederet. & regio que iam
pene deuastata erat. clemencia principis saluaret. Flexus his
suggestionibus imperator. exercitum & pro maxima parte soluit
& ad propria repetere permisit. ipse cum paucis in eodem loco re
manere. nil aduersi suspicari. Adalgisus regem destitutum
sue uiribus certans. iam dudum conceptam iniquitatem partu
rit. & cum sue inspirationis sectarum palatium in quo imperator
mendicis quiescebat. occupare nititur. Rex astrepitu & clamo
re irruentium excitatus lecto desilit. arma corripit. & cum
paucis corporis sui custodibus ad hostium domum turbat re
pentina irruptione procedit. aditumque ferro includens.
hostes aluminibus arce. Adalgisus sentiens non sine discrimi
ne hostia domum esse penetranda. ab introitu pedes retrahit
palatiumque flammis ubique exurit. Interea rex dextram sibi daram
petit. pacemque obnixus deposcit. Cui responsum est non aliter petita
impetraturum. nisi prius iure iurando deuouisset nunquam
se diebus uite super. beneuolentiam finem irritaturum. neque exaliuma
quia tunc paciebatur uncluctam aliquando exacturum. Allatis
itaque sancte pignorum necessitate constrictus sacramentum quod
ab eo exigebatur. iurauit. statimque postera die abeunte exiit.
Anno domini incant. DCCC LXXII. Ludouicus imperator roma
uenit. ibique conuentum celebrans. coram summo pontifice. mul
ta super adalgisi tyrannide conquestus est. A senatu romanorum
idem adalgisus tyrannus atque hostis rei publice declaratus. bel
lum aduersus eum discernit. Iohannes pro imperatore iuramento
quo se obligauerat auctoritate dei & sancti petri absolutus
adfirmans nihil sibi obesse quod ob mortis periculum eua

dendū coactus fecerat. nec sacramētū eē dicendū qdētra
salutē rei publicę quauis cū multis execrationib; fuerit
pbatū. **H**is exortationib; principis animū ad rediunua cer
tamina puocat; **T**am̄ neaus perurū diceret. nequa
quā ipse ētra tyrannū pceclit. sed reginā cū exercitu diri
git; **A**dalgisus certis uelocis collidēis bellū adūsū se sum
mus uiscerib; parari. hostēq; se ad tyrannū eē denunciatiū
suy nequicie conscius metu percellit. & spō uite infuga
ponens. in corsicā insulā secessit ibiq; ad tēpus delituit;

Anno domini incār. dccc Lxxiiii. locustarū inestima
bilis multitudo in se augusto abhorrente ueniens totā
pene puastauit galliā; **Q**ue maiores erant. quā ceterę
locuste. habebantq; sena alarū remigia. **E**t mirū dictū
ut castrorū acies distinctis ordinib; paera ferebant
t̄ terre incubentes castra metebant; **D**uces cū paucis exer
citū tenere unius diei p̄ibant. quasi loca apta multitu
dini puifuri; **C**irca horā nonā ubi eluces p̄ricie uene
rant insidebant; **N**ec a loco occupato mouebant. quo usq;
sol suū resp̄sentare ortū. **T**unc p̄turmas suas p̄ficebant
ut imparius animalib; disciplinā militare cerneret.

Segetib; uescebant. que ab eis ita depaste sunt ut ueluti
inmanē tempestate confute uiderent. **S**peciu diur
ni tineris quatuor aut quinq; milib; extendebat.

Puener̄ aut usq; mare britannicū. superficie terre coo
perentes. In quo dō uolente uolati uentoz flatu in
pulse atq; in p̄funclū absp̄ortate dimerse sunt. **I**stu
uero atq; refusione oceanu reiecte. litora maritima
repleuer. **T**antaq; congeries facta ē ut ad instar mon
cium cumulate coaceruarent. **E**x earū fetore.

ac putredine aer corruptus. diu pestē finitimis generauit
ex qua multa perier. **C A P I T.**

P idē tēpus arrot andegauensē obsidebat urbē. Deniq; nort
manni postquā ruodpētū & ramoltū & alios nūllos ge
nerose stirpis uiros. qui patrie terminos armis tuebant
dō habitatorib; tēre. aduersante occider. cū nemo inueni
ret. quicq; inuolencie resisteret. sollicitati pauca ciui
tati t regionū deceptione. ex pda singularū. quante
opes uniuersarū eēt animo pspicientes andegauis ciui
tate ciuib; fuga dilapsis uacua reperientes ingreduunt.
Quā cū munitissimā & pscitu loci inexpugnabile eē ui
dissent. in leticia effusi. hanc suis suq; copis tutissimū
receptaculū adūsus laceffitas bello gentis fore decer
nunt. Protan nauib; pmedana fluuū deductis mu
lierib; & paruulis ueluti mea habitaturi intant
diruta reparant fossas uallosq; renouant & ex ea
psiliuntel repentis incursionib; circū iacentes regiones
deuastant. **Q**uā cū calo tā pnciosa pestis inuiserib;
regni inclusa nunciata eēt. ilico ex omnib; regnis
quesue dicioni parebant. ueluti adē mune incendi
um extinguendū exercitū colligit. atq; castris in
circutu postis. ciuitatē obsidione cinxit. Itquia
medana fluuus apartib; britannię urbē murum
alluebat. salamoni regi brittonum mandat ut tē
tractis auxiliis ciui s; aduentare. ut cōmūne
hostē cōmunis uirib; expugnarent. Qui sūptis
secū multis brittonū milib; sup ripā fluminis
medane tentoria fixit. Igit ex omnib; partib;
urbe obsidione circūdata multis dieb; undiq; sūma

uirtute dimicant noua & exquisita machinamentorum genera
 applicant. sed conatū regis prosperitatis effectū nō obtinuit
 qui & loci facies nō facile p̄bebat accessū & paganaq̄
 ualida manū. quia putta res erat. sūmo resistebat
 conamine. Exeritū immense multitudinis. cū
 longe obsidionis tedio fame & graui pestilenciae
 morbo aterriret. Cernentes brittones urbem
 inexpugnabilem. conati sunt fluuiū a suo alueo diri
 uare. ut exsiccata naturali meatu naues norman
 norū inuadere possent. Ceperit itaq̄ fossā mirę pfun
 ditatis ac latitudinis aperire. que res tante formi
 dinis metū normannis ingessit. ut abq̄ dilati
 one. ingente pecuniā carolo pollicerent. si soluta
 obsidione eis ex suo regno liberū p̄bere & egressū
 Rex turpi cupiditate superat pecuniā recepit. &
 ab obsidione recessit. hostib. uia pate fecit. Illi
 c̄scensib. nauib. in ligeri reuertit. et nequaquam spo
 sponderant. ex regno ei recesser. Sed in eodē loco
 manentes. multo peiora & inmaniora quā antea

Afecerant p̄petrarunt. **C A P I T U M.**
 Anno domini m̄car dccc lxxviii. ludol
 uicū iheratq̄ qui italie regnū regebat mortū
 fuit. uē iste princeps pius. & misericors. iusticie de
 dit. simplicitate purus. scolarū defensor. di
 orfanorū & pupillarū pat̄ elemosinarū larg
 largitor. seruatorū di humilis seruator. ut iusti
 cia eius maneret in seculū. & cornu eius exalta
 ret in gloria. **C A P I T U M. iiii**
 Anno salamon rex brittonū. apasquitano

Quirfrando ducib; suis dolo interficit. Post cuius mor-
te. cum duo regnū eī in se diuidere uellent. sed in di-
uisione dissentirent eo qd̄ maxima pars pasquitanū par-
tib; faueret. bellū ab utrisq; sumis uirib; instaurat.
Pasquitanū quāquā maiore multitudine habundantē
nortmannoꝝ tam auxilia pecunia cōducit. eaq;
ad supplementū uirū suo exercitū miscet. Et morē tra-
emulū ad pugna p̄ficiscit. **V**urfrandi satellites in-
cidentes uires regni ad pasquitanū cēcessisse. cepit ab
eo diffugere. ut uix mille cū eo macie remanerent.
Qui & ipsi cōeper̄ suadere ut secederent mortisq; p̄-
iculi declinarent. se cū paucis innumera multitu-
dine sustinere n̄ posse. **A**d hec ille respondit. **A**bsit
in qd̄ optam cōmitiones. ut hodie facia qd̄ nunquā
feci silicet ut inimicis meis ita uitam. & gl̄a nom-
nis n̄ infamēt. **M**elius nobilitē mori. quā igno-
minia. uitā seruare. nec diffidendū de uictoria for-
tune. uires cū hostib; experiam̄. **N**eq; enī salus ē in
multitudine. sed potius in dō. huius cōmodi exorta-
tionib; animatis. sociis sup̄ triginta & eo ap̄lus. ut
for̄ adūsarioꝝ milia irruit. **C**lamor in celū tollit.
pugna summa uirtute c̄serit. **V**urfrandis cū suis
confertissima. hostiū acie irrupit. et uelut herba
pratē recisa ante aciem falcis cedit. & ubi rime
segetes p̄lla tepetatis deseuente p̄sternunt
ita ferro cedit. sternitq; omnia. **R**aro in illo regno
in illo p̄lio tantū sanguinis fusū ē. **P**asquitanū
ut mactari suos more pecudū uidit. cū paucis
quos glaciū necdū c̄suserat fugit. **L**orro nort-

manni quinauueliū fuerant conuocati. monasteriū
 sci melani epi ingressi sunt. ibiq; se more solito conmu-
 nuunt. **E**t succedente nocte fuga dilapsi ad naues reuertuntur.
Fuit uero gestum hoc p̄ hū incāpis iuxta ciuitatē rodo-
 nis. **E**rat hic uirfrancus genere m̄tuoſ clarus. sed
 uirtutū experimētis nobilitate clarior. que tanta
 fuit in illo. ut animi magnitudine uirūq; gl̄a m̄tuoſ
 ucliam nulli uideat̄ eē secundus. **A**d cuius auda-
 ciā mentisq; constanciā demonstrandā unū emulū
 ponere placuit. **N**ā salomon rex hiemis tēpore
 aliquando c̄tra normannos castra posuiss̄. ut ab
 eorū incursione fines regni sui tuerent̄. ibiq; mul-
 tis dieb; resider̄. quadā die cū sermo m̄tuoſ te-
 neret̄ de audacia & duricia normannorū. p̄dictus
 uirfrancus se ultra uires p̄sumens arroganti iac-
 tavit. s̄ rex cū exercitu receder̄. setatū modo aude-
 re cū suis in eodē loco remanere. & trib; dieb; post
 discessū regis immorari. **D**istabant ū castra brittonū
 a normannorū classe. tantū octo milib;. **N**unciata
 sunt uerba que uirfrancus quasi leuē ptulerat
 nescio a quo. hastingo duci paganorū. **N**on multo p̄
 int̄ uelto tēpore. datus quingentis uaccis salomon
 pacē cū normannis fecit. **E**t acceptis obsidib;. cū
 redire in regnū disponeret̄. legatus hastini eū
 talit̄ alloquit̄. **N**unciatū est dño meo te tan-
 tū uirū habere. qui se iactat̄. qd̄ te recedente
 solus cū suis hoc illoco audeat remanere. **H**ergo
 tantē est̄ quantē sibi uidet̄ incunctantē rema-
 neat. quia dominū m̄tuoſ uult eū uidere. ad acisq;

uiri desiderat. noticia habere. **I**nrogat aut uirfranct
a rege utri tale aliqd pfecto eet. respondit se talia
cluisse. & hec exple. facere uelle. **P**rinq. licencia ibi rema
nendi petit. **C**u apncipe obuigaret. cur ta fatua
obstinacione. detent. pibus manet inuentu p latis
uelle mori suosq. morti tradere. nullatenus ad
quieuit asserens nisi remanendi licencia dare. ne
quaqua illi fidelet inreliquu fore. **S**ed cusalomon
inreuoabile ei animu pspexisset. dare ei solutiū
cessit. satellitib. uoluit. qd rennuit. suscipere.
affirmans haliol qua suos. secu habere. ia n essent.
luena que sponclerat. **R**ex cu omnib. copis in reg
nu recessit. **E**t uirfranct in eode loco cūducentis
fere uiris remansit. ibiq. quinq. dieb. expectau
Sexta nocte. hastingus quencū captiuū absolut
auinculis. & eū ad uirfranctū direxit. mandans
ut sibi aduadū cuius dā torrentis intertercia se
cundāq. sup uenientis diei horā occurrere. ut mu
tuis colloquiis fruerent. **C**ui nihil cunctat. arm
corripere locus imperat. & ad conchētū locū absq.
mora pgit. pspiciensq. uadū torrentis int suos
& adularios quasi limite fore. nullomodo ibi cōs
tere uoluit. sed trans uadato gurgite. ultra obuiam
hostib. pcedit. **N**ortmanni admirantes animosita
tē atq. audaciā uiri. ab eo declinauer. nec eū bel
lo lacerare ausi sunt. **U**le aut usq. ad horā sextā
intrepidus expectans. cū nemine adūse partis
uenire cerneret. cū suis ad ppyria reuisus est. **N**ec
illi animū min in mortē inuictū quā in hos
tē fuit;

Deniq; post pactā uictoriā morbo grauat' ad extremū dedu-
 cit. Cuid inualtadinē cupserissē pasquitanus redūptis ui-
 rib; fautores ei bello adgreclā. Qui p̄tā timore addu-
 cē confugiunt. & cū lacrimis ei minas pasquitanū aperuunt
 petentes contra imminens piculū consiliū. At ille hor-
 tat. ut adūsus hostē p̄cedant. suū uexillū ferentes polli-
 cetq; uictoriā. Quicū respondissent sine ei p̄sencia n̄ au-
 dere cū adūsariis cōgreclī. sp̄m qui una cū uirib; corporis
 iā pone effugerat resūmens. quia nec pedib; neq; equo
 poterat ire. iube se in lecto portari & ante aciem in-
 uniceq; exponi et sic subire certam. Actū satellites
 fecissent ei mox hostes infugā uersi sunt. parata uic-
 toria. cū eū reportare uellent domū. int̄ manus militum
 sp̄m quātūmodo in pectore palpitabat exalauit. pau-
 cis aut̄ int̄ postis dieb; pasquitan' & ipse defūctus ē. Lost
 horū duce. c̄tannas mortes. iud̄heil exilia. herispoi
 regis nat'. & alari fr̄ memorati pasquitanū. britannia
 int̄ se partiti sunt. In quos & iā multa uirgia. & bella
 fuer. Sed iud̄heile ip̄relib; q̄t c̄tra normannos magis
 audacē quā p̄uide gesserat. int̄empto iudicione alari om-
 nis britannia c̄cessit. quic̄bane strennue hacten' gu-
 bnat. Cā p̄. Eodē anno carol rānā p̄rexit. & datus
 ap̄tico iohanne. et romanis magnis munerib; imperatō
 creatur;

C A P I T U L U M

Anno dom̄ [redacted] inc̄ar. dccc lxxvi. Ludouicus
 rex ap̄it [redacted] franchonfurt palaciū clie clausit ex
 tremū. v kt. Septē. Sepult' q; ē in monasterio serua-
 zari. q̄t lorasam nuncupat'. Fuit aut̄ iste princeps
 xp̄ianissim' fide catholice n̄ solū secularib; uirū & iā alesiasticis

disciplinis sufficienti instructus. que religionis sunt que
pacis. que iusticie. ardentissimi executor. ingenio calicis
simi. consilio prudentissimi. in claudis siue subtrahendis
publicis dignitatibus. decrecionis moderamine tempe
rat. in plio uictoriosissimus. armis que conuiuorum
apparatibus studiosior. Cui maxime opes erant
instrumenta bellica. plus diligens ferri rigore. qua
auri fulgore. Apud que nemo inuitis ualuit.
in eius oculis prauo. utilis displicuit. que nemo
muneribus corrumpere potuit. apud que nullus
ppecunia ecclesiasticam siue mundanam dignitate
obtinuit. sed magis etiam plis moribus. & sca conu
satione. mundanam deuoto seruicio & sincera fi
delitate. Habuit autem hic gloriosissimi rex. eius me
moria in benedictione est. regina nomine hemma sibi
in matrimonium iuncta. que nobilis genere fuit
sedque magis laudandam nobilitate mentis multo
pstantior. Ex qua tres filios suscepit. excellentissime
indolis. uicelicam & carlomannum. ludouicum & carolum.
qui felici forte p discesum patris imperii moderati
sunt gubernacula. **C a p i t.**

Carolus auctore que frater aseto recessisset nimia uitauit
exultatione psumptus est. arbitratore porcionem regni
lotharum. qua isdem frater tenuerat. in suos liberos
concessuram. Exercitum ergo. quanta po
tuit celeritate adunatum. & cum om
nibus uiribus regnum ingressus ad aquas palatum uenit. Vbi pau
cis diebus moratus. colonia pfectus est. Cum hec agerent
in memorato regno carlomanni primogeniti

65
Ludouici italy fines intrauit. cupiens eam pat
no suoq subiugare clominatu. siquidē ludouici
cus iperator iā ut dixim ab hac luce subtractus
fuerat. & carot iperatoris nom reportans ex
italia excesserat. Carot ū fr ei malamannia mo
rabat. Porro ludouicē qui ad patris obitū fecerat
funerisq; ei obsequia cōdigno honore celebraue
rat. apud franchonfurt principale seclē orien
talis regni residebat. Cui cūnunciatū ēēt qd ca
rolus auincut ei iā regni patni tminis occupati
circa rheni fluenta castra posuiss& nimio furo
re accendit. Statimq; legatos ad eū dirigit. orans
ut memq; ēēt germanitatis atq; consanguinita
tis. memor ēēt nominis dñi nr̄i ihu xpi. Cuius men
cionē corā nonnullis testib; facientes ipse & fr
quando regnū int̄ se diuiset tribili essent alina
patem ad inuicē pacto polliceti. & p̄tmescent
tantū nom inuanū accipere redderē dño iu
ramta sua. foedus qd adhūterū utrū pepigerat
inuiolabile manere. parcerē gladio. & humanū
fundere sanguinē. tā dura cupiditate infectus
formidolosus exhorrescerē. fore sua sorte con
tere. & funiculo hereditatis diuinitē sibi collato
pacifice frueret. Aliena iura nūnuaclens n̄ subtrahens
n̄ p̄turbans. n̄ ēēt ut tanto iuro uanę glorie ty pus
n̄ sup̄cili factus. n̄ alterius usurpanchi terminos am
bicio. sed iusticia. caritas & concordia regnarē
ac sūmū p̄x int̄ illū & nepotēs tenerē omnino
fastigiū. Sed huius cōmodi monita cōlō spērit.

asserens se cūfratre n̄ cū nepotib. pepigisse. Inter
ludouicū exercitū celsaxonia turingia & orien
tali francia • egregat & ut infilio tantū patnos
uult. quantū • animi subtilitate. arcūq. ingenua re
cognoscereſ castra eregione colonię contra castra caroli.
sup. ripā fluminis magno apparatu collocat ipse aut
cū omni hostili uirtute int̄ confluenteſ & anthena
curhenū transit. **N**ec defuit quidam aures caroli pfer
re nepotē cū omnib. copiis renū transisse. Tunc primū
anim aditū carolus. se acastriſ ludouuicū inlufum.
Mouit uirū abq. mora exercitū. & cū quinquaginta q̄o
ā plus ueter milib. impago maguense n̄ longe aban
dre naco castello aduersus eū adpugnū pcedit.
Sed n̄ saluat rex inmulta uirtute. fallax equis adſalutē
ſiquidē into certamine regnariuſ comes. quinque
ueuillū ferrebat. primo impetu extinguit. confertis
ſime acies ludouuici aſociuſ irrupunt. & ſic igniſ
inſtipula inmiſſuſ fuert. & innoſito cuncta deu
rat. ita uireſ aduſariorū ferro conter̄ t̄re pſter
nunt. **E**xercitū caroli grauit̄ ceſuſ t̄ga uertat. & lu
dowici uictoria fuit. **C**arol̄ uidens ſuoſ fugere
& ipſe fuga uitā ſeruauit. ſero ſecū reuoluens quanta
diſcriminis ſit aequitatis uia diuinā humana
rūq. legū inſtitucionib. roborata immoderate
cupiditatis abiectione uiolari uelle. **A**cta ē aut̄ hęc
ſtrages viii. id oct. **P**oſt hęc cūener̄ tres ſup̄ dicti
ſiſ in loco quicū ſualifett. & ibi diuifer̄ patniū regnū
Carломanni ſortit̄ ē. baioriā. pannoniā & carnitiū.
qđ corrupte carantanū d̄r. nec n̄ & regna ſclauoꝝ bebe

66

in suū & marabonsiū. ludouicū orientale franciā turingiā
saxoniam fresiā & partē regni lotharii. Porro carolus ala
manniā. & aliaq; ciuitates ex regno lotharii. **AD**
Anno dōm incā. dccc lxxvii. Carolus senior romā
secundo pfectus ē. ubi iā pridē imperatoris nom. ap̄sule
sedis ap̄licę iohanne ingena p̄cio emerat. nequiq;
italy magis intranfendo uicit. quā fruendo potit est
Aburbe roma in barchā reuſus. buſoni germanicū
diſ regine hirmingardē filiā ludouici imperatoris
imārimonū iungit. Dies nuptiarū tanto apparatu
tantaq; ludorū magnificencia celebrat ē. ut hui ce
lebratis gūdia modū excessisse ferant. Dedit insup eide
buſoni p̄uiciā & coronā in uertice capitis imposita cū
regē appellari iussit. ut more p̄siceq; imperatō regib;
uideret dominari. Tuoluit deinde paucis dieb; papia
ingredit. Inquā cū disponendis publicorū reb; nego
ciis animū intenderet. repente nunciatū ē ei car
lomanū cū ingenti armatorū multitudinē lon
gobardorū multitudinē introisse. Mox pauore so
lūt ticiāniū pactūq; transit. & sūmo annisū in galliā
repedare cōtendit. Sed prid quā alpiū p̄minencia
iuga angustaq; itinera adtingeret aegritudinē pul
satur. Quā p̄m̄ mors subsecuta est. finē uite imo
fuit. Est autē fama qd̄ aquondā iudeo quocabat
sedechias poculū mortis ei p̄paratū sit. quic familia
rius adhibebat. eo qd̄ in medienſis corporū p̄sionib;
singulārē experienciā habere diceret. Porro hic sicca planta erat
& magicis p̄stigis uicinationib; m̄tes hominū deludebat
Obit iī p̄die nō octob. Corp̄ ei leuatū ē i feretro asus

extra italia deportat. Sed quia fetor intolerabilis ex
putredine cadaveris baulantes grauabat compullis illud
ire mandare. P aliquantos annos ei ossa translata sunt &
parisijs in monasterio sci dionisi honorifice sepulta.

Cui successit in regnū filius ludouici. **C A P.**

Anno domini incar. dccc lxxviii. Eclipsis lune
magna facta est mēse octobro die vii. Itē eodē
mēse eclipsis solis accidit die xxviii. circa horā nonā.

Paucis mētibz diebz ludouic rex filius carol. q̄ bal
bus appellabat. eo q̄t in pedicioris & tardioris ēē cloqi.
ab hac luce subtract. ē. Fuit ū iste princeps uir sim
plex ac miris pacis iusticie & religionis amator. Ha
buit autē cū adhuc iuuenilis aetatis flore pollere
quandā nobile puellā nom̄ ansgard sibi coniugi
federe copulatā. ex qua duos liberos suscepit. elegan
tis forme ac gentis animi uirtute p̄stantes. Horū
unū ludouic. alī carlo m̄nus uocabat. Sed quia hāc
sine genitoris consciencia & uoluntatis consensu suis
āplexibz sociauerat ab ipso patre ei post modū in
t̄ dicta. & in ipso iuris iurandi sacramento ab eis con
sorcio in perpetuū separata. Tradita ē autē eadē ab eodē
patre ad altheidis in matrimoniu. quā gra uicā ex
se reliq̄t idē rex cū obire. quē tēpore pariendi ex
pleto enixa ē puerū. Cui nom̄ auī inposuit cūq;
carolū uocitari fecit. **C A P I T V L.**

Anno domini incar. dccc lxxviii. Bosio de quo
paulo superius m̄cione fecim̄ audita morte lu
do uici apuincia egredit. totūq; burgundiam
in occupare nitit. Deniq; n̄ nullos ep̄os partim minus

parti suasionib; insocietatis federa colligit. & lugdunū
 ingressus ab aureliano eiusdē urbis metropolita & aliis
 pontificib; irregē sup̄ p̄fatū burgundie regnū iun-
 gunt. p̄ nichilo ducens. adulescentes filios lu. Doumici
 & elud degeneres despiciens. eo q̄t **Q**uissu caroli
 eorū genitrix spreta atq; repudiata fuerit. **Q**ueres
 obtulit illi magis cōtinuū claudiū ac periculorū
 dispendiū. quā gte & dignitatis euolūtiū. **S**iq̄dem
 iā dicti adulescentes ludowic & carlomann' in
 dustria ac studio hugonis abbatis & aliorū p̄cerū
 irregnū sublimatis. reuendē buosonē dieb; uite sue
 omni instancia sunt p̄secuti. **N**ec solū illi uerū
 & iā alii reges francoꝝ p̄sucedencia tēpora adeo
 grauit̄ nom̄ ei tuler̄ atq; exosū habuer̄ ut irrecu-
 perabili ei deiectione & mortis exicio n̄m̄ principes
 aduces. sed & iā eorū satellites sacram̄tis & execrati-
 onib; obligarent. **F**uit autē tā p̄spicacis īgeni ut eū
 amittas ut dictū ē regib; & regnis asidue īsectat'
 sit. anullo tam̄ aut capi. aut circū ueniri aliquan-
 do potuerit. **T**antē moderacionis ut cū sibi fauentes
 p̄scripcionib; clānarent. bonisq; omnib; priuarent
 nunquā īsidus suorū militū fuerit petat' n̄q; fraude
 p̄dit' cū utrunq; hostes sepe certassent. **C A P.**
Ide tēp' ludowic quiaustrasus impetabat cognita
 morte eq̄cioti sui regnū illud inuadere disposuit
 & trans uadata mola. ip̄erū fines occupauit. **C**ui con-
 curren̄ duo memorati fr̄s cū ualida manu. **S**ed in
 currentib; uicissi legacionib; nequaquā pugna com-
 mittit. sed pax roborat. **A**dulescentē quo p̄teru

federatus ab eis receclere. Ludouicus porcionē regni lo-
tharii quā auus pat̄q; tenuerat ex integro illi cēcessit.
adclita isup atrabatis ab bacia sc̄i ueclasti. facta itaq;
pacti one datusq; sacram̄tis cū regnū idē rex reūte
ret̄. repen te obuiā abut̄ normannoꝝ innume-
rā multitudinē iuxta cabonariā in loco quiuocat̄
thimuin. cū ingenti p̄cla adclasse repelante. **Q**uqu
b. abq; mora c̄fluit. i clo ꝑpicante maximā ex eis parte
gladio p̄strū. **R**eliqui i fugā dilaphi. i fscū regnū sc̄on
muniunt. **V**bi hugo filius regis expelce nat̄ cū incau-
cuis dimicare grauit̄ uulnerat̄ ab hostib; rapit̄. **E**n
manus aduersariorū animā recedit. **R**ex existimans
q̄cladhuc filius uiuus ab inimicis seruariet̄. exercit̄
ab impugnationis i festacione iuba cessare ut quo-
cunq; pacto illū incolomen recipere poss̄t. **I**nter
nox desup ueniens regem cū suis redire ad castra
cōpulsit. **N**ormanni caclauera suorū flammis ex-
urentes noctu defugiunt & adclasse dirunt gres-
sum. **R**ex di luculo consurgens cū filiū c̄stine tum
reperiss̄. nimio dolore afficit̄. corp̄ ei in loco c̄posi-
tū ad loresheim monasteriū i perat̄ deferri ibiq; tamulari.
Anno domine marnac. dccc Lxxv. **C**arломann
rex parapsi dissolut̄ diē clausit̄ extremū. vii. n̄ap̄t.
sepult̄ q; ē cudebito honore i baioariā iloco q̄cl̄r hodingal
Fuit i uste ꝑcellentissim̄ rex literis erudit̄ xpiane re-
liōni dedit̄ iust̄ pacific̄ & om̄i morū honestate de-
corat̄. **I**ulertuclo ei corporis insignis uires i homine
quoq; admirabiles fuere. nec i ferior anim̄ magnitudi-
ne. **P**lurima quippe bella cū patre. pluriora cū patre
fine

in regnis scilicet gessit sempq; uictorie triumphū reportauit.
Terminos imperii sui apud ferro dilatavit. suis
 militib; tribulis aparuit. **A**lloquio blandis humi-
 litate ornat. iorchinandis regni negociis singulari so-
 lertia p̄diti p̄ri ei nubi. deē regine magestatis cō-
 petens uideret. **H**uic ex legitimo matrimonio
 nesci natū sobales p̄p̄t infecunditate cū uigis. sed
 ex quadā nobili femina filiū elegantissime speciei
 suscepit. quē arnolthū nominari iusti obre cordacione
 reuerentissimi arnolthi mettenen' cete epi detū scō
 germanie sua aliaq; germanū francoꝝ p̄cipia pullu
 lauerat. **A**d n̄ casu accidisse sed quodā p̄lagio p̄tento
 q; futurorū uicti tantū uideret. **S**iquidē genealogia
 regnū celti p̄uisa p̄ntualla temporū secundis
 incrementis successib; cepit exuberare quosq; in mag-
 no carolo sumū imperii fastigiū n̄ solū francoꝝ
 uerū & diuisarū gencū renorūq; obtinere. **I**ost cunctis
 mortē uariante fortuna rerū glā que sup̄ uota flux
 erat eodē quo accesserat modo cepit paulatī diffluere
 donec deficientib; n̄ modo regnis seletia ipsa regna
 stirpe partī immatana etate p̄tate partī sterilitate ē
 uigū marcescente. hic solū detā numeroli regū posteri-
 tate idoneis inueniret. qui imperii francoꝝ scepra susci-
 peret. **A**d in subsequentib; suo iloco lucidius apareret. **C**irca
Ludouicū ēpto qd̄ fr̄ ei obissa barioaria ingressus rega-
 nas burch uenit ubi omnes obtinates regni ad eū
 confluentes ei dicioni se subdider. **C**oncessit autē idē
 rex arnoltho carantanū qd̄ ei pater uā pridē concesserat
 in quo sitū ē castrū munitissimū qd̄ mosburch **N**un
 cupatur

eo quod palude impenetrabili hoc uallat difficillimū
adeuntibus p̄beat accessū. **C A P I T V L V.**
Anno dominice incar. dccc lxxxxi. Carot dealaman
ma cgressus longobardorū fines occupauit. ac in paucis
dieb. totā italiā in dedicationē accepit. Et romam
p̄ueniens ap̄sule aptice seclis iohanne. & Senatu roma
noq. fauorabilit̄ except̄ cū magna gr̄a ip̄erator creat̄ ē
Fidē tēp̄ normannoz classis wal. fluuiū. **C A P I T**
ingressa nummaga palacio regio applicuit. ibiq. cas
tra posuit. qd̄ factū cū ad noticiā ludouici plati eēt
abq. dilatione cū exercitu uenit. Inmunitionē obsidi
one clausit. Conserto nonnullis dieb. certamine n̄ ad
eo p̄ualuit. q̄ palaciū i gentis magnitudinis miriq.
opperis hostib. tutissimū p̄bebat receptaculū. In qua
congressionē captus ē adūsarius. euerhardus saxo
filius megnardi comitis & captiuis ducit. qd̄ pos
tea mat̄ euesā magno p̄cio dato icolom̄ recepit.
Postremo rex accepta pollicitacione qd̄ si ab obsidione
cessaret. Normanni continuo regno ei deceder̄
cū omib. copis recessit. Illo recedente pagani palatiū
unā cū munitione exurentes flāmis. nāb. accensis
hostia rhen. repetunt. In eodē anno m̄se nouēb.
duo reges normannoz. gozfridus & sigefridus.
cū inestimabili multitudine p̄ditū & eq̄tū cōceder̄
in loco qd̄r̄ haslon. iuxta mosā. Ip̄mo quidē imp̄
tū finitima loca depopulantes leodivm ciuitatē
termedū castrū tigrēnsē ubē incendio cremant
Secunda incurfione ribuariorū finib. effusi cedib.
rapinis ac incendis omnia deuastant. Coloniā

agripinā bunnā ciuitates cū adiacentib; castellis scilicet
 tulpiacū uilpiacū & nius igne cōburunt. ^{P' hec} Laquis palaciū
 idē amalmundarias & stabulū monasteria insauillā
 redigunt. Anno dom̄ incar. dccc lxxxiij. ardu
 ennā pcurrentes primā monasteriū ingrediunt
 ipso die epiphanię dñi. ubi triduo cōmorantes omnē
 incircutu regionē depopulati sunt. In quo loco
 innumera multitudine peditū agris & uillis iunū
 agm̄ cōglobata eos quasi pugna adgredit. Sed northman
 ni cernentes in nobile uulq; n̄ tantū inorme quan
 tū disciplina nudatū sup eos cōclamore irruunt tan
 taq; cede p̄sternunt ut bruta animalia n̄ homines mac
 tari uiderent. **H**is itaq; paratis honorati p̄da ad
 castra redeunt. Illis discedentib; ignis q̄ in diuersis ha
 bitaculis accensus remanserāt cū nullus eorū quicū ex
 stinguere monasteriū cōfūsit. **C A P I T**

Dū hec agunt ludouic rex morbo grauat' apud fran
 conefurth morit. xiiii. kt. s̄ b. sepultusq; ē ilora
 sam iuxta patrē cenobio. **H**abuit autē ludgardam
 regnā in matrimoniu cōpūlatā ex qua filiū unicū
 suscepit quē nomine suo ludouicū apellau. Sed ut
 p̄misim p̄ obitū fratris ad obtinendū regnū ei bair
 ariā igressus & reganes burth moraret idē puerulus
 de fenestra cecidit & confractis ceruicib; statim exspi
 rau. que n̄ tantū matura sed in honesta mors n̄ solū
 regi & reginę ve & xiā omni domo regie maximū
 luctū in gessit. **C A P I T. V. L. I. I. T**

Northmanni audito morte regis nimio exultabant
 ripudio & iā n̄ de cōflictu sed de p̄da cogitant. Igit

cū omni ammonicione exhibunt. & treuirtz nobi
lissimā ciuitatē galliarū. Nonas aprt die sacra
tissime cenę domini occupant. In qua usq; scō die
pascę fessā abstinere corpora recreantes ōne ten
torū urbis circūqua q; usq; ad solū demoliti
sunt. deinde ciuitatē flāmis exurentes medio
matrico dirigunt acie. Qd cū reperissē & euasē
urbis antistit. adiuncto sibi brulfo epō & adal
hardo cōmite ultro illis obuiā adpugnā pcedit
In isto certamine normanni uictores exstiter
Iselē uualla ep̄s cecidit ceteri fugier. Pagan
ter qd cepit deserentes. cū igenti p̄da summa
celeritate adclassē reuertuntur. **C A P I**
In a tempestate carol imperator in italia morabatur
Vbi diuersis legationib; germanie & gallie pulsat ut
ad suscipienda regna sibi hereditario iure cōpetencia
festinaret & p̄licitanti imperio succurreret qd capi
te amisso lucubrio hostib; erat. Quinimul tardat
cū omnib; copis in franciā uenit. & cū longobardis.
bairuaris alomannis thuringis saxonib; fresonib;
& omnib; regnis sue dicioni subditis. normannos
in sup̄ dicto loco obsidere exortus ē. Sed conatus
eius parū effectū obtinuit. quā quā ut dixim ex
diuisis regnis & gottab; inestimabilis multitudo in
unū confluit. idignatione celesti sup̄ populū
xp̄ianū am religione p̄stantem descendent.
Nouissime rex ^{gottfridus} gottfridus normannorū ea condicione
xp̄ianū se fieri pollicet. si in munere regis fresia
p̄ynca cōcederet. & gisla filia lothari uxorem

daret. **Q**uæ ut obta uenit adeptus baptizatus est & ex sacro fonte ab imperatore susceptus. Sigfrido & reliquis normannis in insu pondus auri & argenti expositus est & tali tenore fines regni excedunt.

C A P I T U L U M

Anno dominice incarnationis. DCCC LXX X III. Ludouicus rex fr̄ carlomanni mortuus apud sc̄m chonisiu ibiq; honorabiliter tumulatus. **Q**uæ omnes galliarum populi nimio planctu lamentati sunt. Fuit enim uirtutis regniq; sibi subditu apaganoru infestatione potenter uiriliterq; defendit. In tectera questrenue gessit illud p̄cipue pliu comitat q̄t aduersu normannos iloco quiuocet. sodalecurth sumis uirib; exercuit. iquo certamine ut fer̄ plus qua octo milia hominu gladio p̄strauit. Carlomannus fr̄ regnum illius obtinuit. Eodem tēpore brulfus treuitoru ep̄s migrāu adelnim. III. id̄i. **S**ext. cui successit in pontificali cathedra pelectione cleri & totas plebis rapodus reuerentissim antistes VII id̄. aprilis. **H**alenia die eb; rupta p̄sul abeode episcopo ratboelo in metensi getia c̄secrat. x. **K**t. mai. **C A P I T U M**.

Circa hæc tempora hugo filius lothari ipse recuperandi patris regni ab aliquib; discordiaru acliciu sectatorib; introductus. omnesq; qui iusticia & pacē exerebant. ad eū confluxer̄ ita ut ipaucis dieb; innumera multitudo p̄donu ei dominationi se subdider̄. In quos q̄a n̄nulli ex primorib; regni uana spe seducti manib; datis accendunt. **V**idelicet stephan rotor̄ uuebt̄ tierbaldus comes albriē & fr̄ eius stephan. **T**antaq; rapina & uolencia ab his i regno fit

ut in horu & nocte manq malicia nul differe pte
qda acedib: & incendis abstinere; Sic sic opotens di vate
regno lotharii adusabat. & talib: incrementu cladib:
uiris eiusde regni mclitē exterminabat ut pphetia
scilicet nicolai pp simul qia malechidū qd sup eundē
regnu ptulerat adimplet. **C A P I T U M.**

Hoc qia tēpore iclē hugo uicib: tū iterint. Paucis dehinc
inpositis dieb: bnariū nobile uirum sibiq: fidelissimū
dolo trucidare iussit pulcritudine illius capti uxoris.
Quā absq: monito in matrimoniu iungit. Vocabat autē
mulier friderath. Que ante quā bnario sociaret: co
pulata fuerat englanno potenti uiro; Exquo filiā
peperit quā pmodū rich uirū comes inē uigū accepit
quā etiā ppē stuprū cōmissū iclēm comes decollari iussit
Anno domine incāp **DCCC LXXXIIII.** Normann
qui ab haslon recesserant somnū fluuū intrant ibiq:
ē seden. Quā crebrinas incursionē cū carlo mannus
sustinere non possēt pecuniā pollicetur si a regno ei
recederent. **M**ox auide gentis animi ad optinendā
pecunia exardescunt & xii milia pondera argenti
puri atq: pbatū exigunt totidēq: annis pacē pmittunt
Accēpta tā igenti pecunia funes altiore soluunt. naues
conscendunt & marina litora repetunt. In tēa carlo
mannus uenatu pteit ubi ab apud grauit uulne
rat. p modicū unā cū regno finiunt ^{amū sit} sepultq: ē apud
scm chonisiū. **A**uunt autē quidā qd aquodā suo sa
tellite in puelle arma ferenti uulnerat fuerit. Et q:
non sponte s: inuit hoc fatum ē miserit iarco arege
celatū est ne innoxius morti tracleret. **C A P I T U M.**

Nortmanni cognita morte regis. ymam in regnum reu-
 tunc. Itaque hugo abba & ceteri pceres legatos ad
 eos dirigunt pmissione & fide data inolata ee
 yclamant. Adhec illi respondent. se cu carlo man-
 no rege neualio aliq. fedo pepigisse. Quisquis
 ale eet qui in regnum ei succederet eiusde nune-
 ri & quantitatis pecuniam dare. si quiete ac pa-
 cifice imperium tenere uella. Territa huius
 comodi mandatis opimates regni ad carolum im-
 peratorem missos dirigunt euq. ultro in regnum
 inuitant. Itq. ad uenientia ad gundolfi uillam
 obuia pcedunt & manib. sacramentisq. iuxta mo-
 re datis eis ditioni se subdider. **C A P I.**

Idē anno nortmanni qui in chinheim & elene
 marca uenerant adficiente gothefrido renū
 nauigio ascendunt. & diuis burch opido occupa-
 to munitionē in eodē loco more solito eſtruunt
 & in ea tota hieme resident. Contra quos hen-
 ric dux castra posuit. Et nullatenus p̄das agere
 p̄misit. Redente uernali tempore castris ex-
 iſtis maritimis locis se recipiunt. **C A P I.**

His q̄ia dieb. nortmanni a omnia exeunt & rur-
 sus in regno lothari reuēn^{tes} in loco quidā
 louon. castra metati s̄ in confinio eiusde regni
 & continuis eiusde regni infestacionib. utraq.
 regna fatigant. Atq. maliciā conpesscen-
 dam iperator semel & iterū exercitū misit
 s̄ nihil dignū memorie adūsus ta **ntā**
 uolentē a c t u m e s t.

Anno domini in car. **DCCCLXXV.** Hugo rebel-
lare disponens extra imperatorē legatos ad gote-
fridū in fresia occulte dirigit eo qđ illi eēt ad fi-
nitate cūunct' p̄t sorore quā in cūguū accepe-
rat. oratq; ut in patria mittere & auxiliū uali-
dā manū undiq; contrahere & cū omnib; uirib;
sibi opē ferre quatenus regnū paternū eum
dicare armis possit. It sicut ei industria uirtu-
tisq; suffragio p̄speritatis effectum obtinere.
mehetate ipsius regni p̄munere pollicet. His
suasionū p̄missionib; gotefrid' ueluti ueneno
infectus occasionis fomite iquirat qualiter ac si
iuxta rationē a fidelitate imperatoris se subduce-
re p̄ualere. Itaq; gerolfū & gardolfū comites
fresonū legatos ad cesarē dirigit maclataq; suelle-
tumea quā pollicet fuerat fidelitate p̄seuerare
finesq; regni sibi commissos ab incursione p̄prie
gentis defensare & confluentes andrenaciū senci-
cha. & n̄ nullos alios fiscos obsequiis imperialib;
dedictos sibiq; largiret. p̄t uini affluentia que
in hilacis erat. eo qđ terra que ex munificencia
principis possidenda p̄cipere minime uini
ferax eēt. Agebat aut hoc ea animi intencio-
ne ut si petita sibi largirent suos inuiserib; regni
inmissari possit & uarios euent' speculari sicut
& denegarent. nihilomin' offensus isibi p̄hibitis
quasi iusticia dictante rationabilius deseruire
pōt. hęc rebellionisq; causa suscipere. quorū
callida machinamenta & facionū cōspiraciones

cū puenisset & iperator cū henrico uero prudentissimo
 aliori consilio p̄uadit. q̄t ingenio hostē quē iregn
 exterminatib; introcluxerat. exstinguere possit. Et sciens
 loca inaccessibilia exercitū p̄t diuersariū aquarū inu
 meros decursus. & impenetrabiles plaudes magis id arte
 quā ex uirtute exponi statuit. Legatos igit̄ responsio
 suspensos absoluit & ad gothefricū redire p̄misit. asserens
 p̄ suos missos de omnib; legationib; causis suarū ea respon
 sa redditurū quę sibi & eidē gothefrico erit concia. tan
 tū ut incepta fidelitate p̄seuerare. P̄ hec henricum
 adeundē urū mittit. Cui fraus quę strabat occultaret̄
 cū eo uulgaritū uenerabile ep̄m colonie agrippine
 Quis suis satellitib; secreto iperat ut p̄ saxoniā p̄perantes
 n̄ agmine facto secl̄ sparsim sibi occurrerent loco & die
 quo eis concidit. Ipse cū p̄ paucis coloniā uenit. Sum
 to p̄fato ep̄scopo. mox in bacuā p̄ficisset. Gothefridus
 audito eiq; aduentu illis obuiā p̄cecit ad locū q̄ d̄r
 herisphe in quo rheni fluenta & uualn nose alueo
 resoluunt. & ab uice longius recedentes batuā p̄uin
 cia suo gurgite cingunt. Hanc insulā ingredien
 tes ep̄s & comes. multa agothefrico audiunt. multa
 ex parte iperatoris respondent. Dies ad occasū uergit.
 Soluto colloquio insula excedunt. hospicia repetunt
 in crastinū reuerti; Henric ep̄m hortat. ut che
 subsquenti gisla uxore gothefridi exstra insulā re
 uocare eaq; ad pacis studiū reuocare satagere
 Interi ipse cū gothefridi causā euuardi comitis agi
 tare. Cui rerū possessio ab eo uolentē diripiebat
 Eide p̄suadē eidē euuerhardo ut de iniusticia

quā paciebat. in medio ad sursum genti se pelamare & cū
aferocis. & barbare gentis. & homine durus & contume
liosus uerbu sibi eet platu absq; mora euaginato
gladio eū sumo annisu. incapite pcutere ante quā
a terra eleuari possit. Ad plura abeuerhardo pmo
pulsis & satellitib; henrici confossus gotefridus
mort. omnesq; normanni quib; uita repta sunt
trucidant; **C A P I T.**

Non multus p̄ int̄ positus dieb; hugo eidē henrici
c̄silio adgundulfi uillā p̄missionib; attractans dolo
capit. & iussu ip̄eratoris ab eodē henrico ei oculi
eruant. om̄sq; fauentes dehonestant. Post hec
in alamannia in monasterio sc̄i galli mittit. inde postea
in patriā reuocat. Nouissime tēporib; zunchibolchi

regis in primum monasterio manu mea actonfus ē
C̄ra enī tunc temporis in eodē loco dominici ouilis quā
uis r̄adoneus tam̄ custos. Vbi. n̄ post multos annos
morit̄ & sepellitur. **C A P I T V L.**

Anno dominice inc̄ar. **DCCC LXX XVI.** Norman
ni a somna fluvio exeunt. & rursus in regno lotharu
reuenientes in loco quidē louon castra sedesq; sta
tuunt solice in confinio utriusq; regni. Et conta
tinuis incursionū infestationib; utraq; regna fa
tigant. Adquē ingentā maliciā cōpellendā. ip̄e
rator semel & iterū exercitū misit. sed nihil dignū
p̄ actū tantā uolentorū rapacitate actū est.
Eodē anno ansbald abba prumiensis cenobii sume
sc̄itatis ac religionis uir ad celestē patriā transit
iiii id̄ iul. Cui successit in regiminis loco sarab

uenerabilis pat. viii. d. avō. **CAPITULUM.**

Anno dominice incarn. de ccc. lxxxviii. Nortmanni
alouon recedentes sequana ingrediunt. & parisiū
applicantes castra ponunt. & ciuitatē obsidione clau
dunt. Contra quos imperator henricū ducē cū ex
ercitu uernali tēpore dirigit. sed minime pualuit
I tant enī utferunt. xxx. & eo amplius aduersariq;
milia omnes pene robusti bellatores. Deniq; estiuo
tēpore ante quā segetes in manipulis recliērent.
idē henric' cum exercitib; utriusq; regni paruis
uenit. Et circūstantib; legionib; ipse cū p paucis
ppius accedens munitionē cū sitū loci contē
plat. aditūq; pquirat quo exercitū cū hostib; mri
piculosū pateret congressū. Porro nortmanni
audientes ad pproquare exercitū fodiant foueas
latitudinis unius pedis & profunditatis trium in
circuitu castrorū eaq; quisquiliis & stipula op
eruerant sentas tantū discursui necessarias. in
tactas reseruantēs. Pauci igit latrunculi quilati
tabant inconcauis uiarū tinerib; uidentes hen
ricū a propinquare cito surgunt a locis in quib; de
litauerant puocantq; uirū thelis & uoce laelescunt
I lle animi magnitu dine indignitatē non ferens sup
eos irruit & mox in gestis foueas equis cui insi
debat inpegit & cū ipso uictā corruit. Hostes sū
ma cū aloco eleuaretur cū tre confodiunt & aspi
cientē uniuerso exercitū absq; mora cū trucidant
arma aufert & spolia ex parte diripiunt. Agminib;
aut impetū facientib; uix cadūer exanime erunt.

& asinus usq; suessionis deportat. in basilica sc̄i me-
clardi sepellit; Exeret amisso duce ad p̄p̄ra reuēit.
Coetē tēpore hugo abba magne potestatis uir. **C**ap.
& magne prudencie aurelianus mort. & apud sem
germanū autissio duro tumultat; Ducat quē te-
nerat & strenue raxerat adoni filio ruelpti
abi peratore tradit. quia tēpestate parthia comes
erat. & cūgo z lino eidē urbis episcopo cōtra norman-
norū asichū impugnationē ciuitatē totis uirib; tue-
bat. **H**is q̄ia dieb; p̄dicē gozlinus ep̄s int̄ ipsas obsidi-
oquū p̄suras migrant aseto. In eū loco substitutē
ab imperatore haschuric ep̄s. **L**ost hec imperator
galliarū populōs plustrans. parisiū cūmissio
exercitu uenit. ibiq; adūs hostes castra posuit
Sed nil dignū imperatore magestati gessit in eodē
loco. ad extremū concessit terris & regionib;
• que ultra sequanā erant normannis addepcan-
dū eo qd̄ incolę illarū sibi obtēperare. **N**ollent re-
cessit & recto itinere in alamannā recessit. & p̄mo
quidē luduuardū ep̄m uercellensē. uirū sibi p̄-
carū & in ministrandis publicis utilitatib; unicū
consiliariū obiecto adhulterā crimine eo qd̄ regi-
ne secretis familiaris quāo portebat imisceret
casuo latere cūdecore reperit. **D**einde paucis
int̄positis dieb; cūgē richardē sic enī augusta
uocabat. peadē re inconcionē uocat. **I**mirum
dicta publice p̄testat. nunquā secarnali cortu
m̄scuisse. cū plus quā ceteris legitim; matrimo-
ni federe & consorcio eēt sociata. **M**la cōtra

non solum ab eis seclera ab omni virili commixione se
 immunem esse proficit. ac de iurgantatis integritate
 gloriatur. ledq; se apbare di omnipotentis iudicio sima
 rito placere. aut singulari certamine aut ignota no
 meru examine fiduciale affirmat. Frat em religiosa
 femina. eo acto discidio in monasterio qd in proprietate
 sua construxerat do famulatura recessit. **C. A. P. I.**

His ita gestis imperator corpore ex animo cepit egrotare
 Mense itaq; nouembrio. circa transitu sci martini tri
 bunas uenit. ibiq; conuentu generale euocat. Cer
 nentes obtimates regni n modo uires corporis uerū
 etia animi sensus ab eo diffugere. arnolfu filiu car
 lomanni ultro. in regnu attrahunt. & subito facta
 conspiracione ab imperatore deficientes. ad p d d d i
 uru certati transeunt. ita ut utriduo uix aliq;
 remaneret. quia facti officia humanitatis impendere

Sib tantu & pot & lud p t epi s i t a b . a d m i n i s t r a b a t .
 Frat res spectaculo digna. & estimatione fortis hu
 mane reru uarietate miranda. Na sic ante
 secunda fortuna reb; ultra qua a b i t r a p p o s i t e
 affluentib; tot tantaq; imperii regna sine laboru
 sudorib; sine laboru certaminib; attraxerat. ita ut
 post magnu carolu. magestate. potestate. diuiciis.
 nulli regu francoru uideret ce posponendus.

Ita ne adusa uelut in hostentacione fragilitatis
 humane deficiens que fortuna cumulauerat.
 cuncta inhoneste in momento abstulit. que spero
 arridens successu. quonclā gloriose attulerat.

Mittit ergo ad harnolfu ex imperatore effectus egeri.

ex desperatis rebus, inde per u dignitate sed de iudicio
cotidiano cogitans tantū alimētū copiam ad subsidium
uite presentis simplex exposcit. Dirigit etiā bernardū
filium quē ex pelice suscepit cū exenit eūq; ei fidei cō
mendat. Misericordia rerū facies: videre imperatōrē opu
lentissimū non solū fortune ornantis destitutū: uerū
etiā humane opis egentē. Concessit autē arno lfu
rex nūllis fisco in alamannia uide ei alimonia
pberet. ipse ū compositis infrancā. felicē reb. in baio
aria reuitt. Eodē anno uuitgan' epī de augusta ciui
tate obit. & adalbero nobilis generis magniq; ingenu

Alepu dencis uir. cathedrā ei obtinuit & ei episcopatu successit
Anno dōm incarnation. dccc lxxxviii. Carol
i. perator tēis huius nominis & dignitatis obit.
ii. id. ia. y. sepultusq; est in augea monasterio. fuit
ū hinc xpianissim' princeps dñm timens. & mandata ei
ex toto corde custodiens. ecclesiasticis scānciomb;
deuotissime parens. in helemosinis largus. oracioni
& psalmūq; melodis indefinētē dedit laudib; di
infatigabilitē. in eent. omnē spem & consiliū suum
diuine dispensacione committens. Vnde & ei omnia fe
lici successu currebant. in bonū ita ut omnia regna fran
corū que pdecessores sui n̄ sine sanguinis effusione
cū magno labore adquisierant ipse p facile in breui
tēporū spacio sine conflictu. nullo cōlitu ētra dicen
te possidenda pceperit. Oct autē circa finē uite digni
tab nudat. bonisq; spoliat ē tētatio fuit ut credimus
n̄ solū ad purgationē sed et qd manus est ad p̄bationē
si quidē hanc ut ferē pacientissime tollerant. in ad uer

sit sicuti imperis gratiarum uota soluent. & ideo co-
 ronam uita quam repmiserit de diligentibus se. aut iam
 accepit. aut absque dubio accepturus est. Post cuius mortem
 regna quae diuioni paruerant ueluti legitimo desti-
 tata herede in partes a sua compage resoluerunt.
 Ita in naturale dominum postulant. sed unum quodque de suis
 uisceribus regem sibi creati disponit. Quo causa magno
 bellorum motus excitauit. Non quia princeps francorum
 deceret qui nobilitate fortitudine & sapientia regnum
 imperare possent. sed quia inter ipsos equalitas gene-
 rositatis. dignitatis ac potencie discordiam augebant
 nemini tantum ceteros precellente ut ei domino reliqui
 se submittere dignarentur. Multos enim idoneos princi-
 pes ad regni gubernacula moderanda Francia genuisset
 nisi fortuna eos emulatione uirtutis in pugnacis mutua
 armasset. **C A P.** Igitur quaedam pars italici populi
 berengarii filium euerhardi ducatum foronensium ^{Principum}
 tenebat regem sibi statuunt. quendam uindone filium
 limperis ducem spoliatorum acque regia dignitate sub-
 limandum discernunt. Ex qua discensionum controu-
 ersia tanta strages ex utraque parte postmodum facta
 est. tantusque humanus sanguis effusus. ut iuxta
 dominicam uocem regnum in se ipsum diuisum desolationis
 miseria pene incurreret. Ad extremum uictor
 existens berengarii regno expulit. Pulsus itaque ar-
 nolphi regem adit eiusque patre circa extra hostem exposcit
 Quid uero Arnolfus fecerit qualiter italice regnum bis cuncter
 citu penetrauerit suo loco commemorabit. **C A P.**
 Interea galliarum populi munus egregium cum consensu

arnolphi otonē ducē filiū ruotpti de quo paulo su
perius mēione fecim. unū strenuū cui p̄ceteris
formē pulcritudo & p̄ceteras corporis. & uirū sapi
encieq; magnitudo merat. regē sup se p̄cilio
& uoluntate creant. **Q**uirē publicā uirū r̄cit
& contra afiduas depelationes normannq; incels
sus p̄pugnator existit. **C A P I T U L U M**

Per idem tēp̄ ruodolfus filius cuonradi nepos hu
gonis abbas de quo sup̄ meminam p̄uincia int̄
uirū & alpes penninas occupat & apud sōm mau
riciū adscitis secū quib; dā primorib; & annul
lis sacerdotib; coronā sibi inposuit regēq; se
apellari iussit. Post hec mittit legatos p̄uiniū
sū regnū lothari & suasionib; pollicitacionib;
q; ep̄orū ac nobiliū uirorū int̄el̄ in sui fauore de
mulē. **A**ct̄ cū nunciatū eēt arnolfo. ilico cūce
eritu sup̄ eū iruit̄ ille paratissima itinem fuga
dilapsū inatissimū rupiū locis salutaris p̄sidiū que
fuit. **O**mnib; itaq; dieb; uite sue arnolfus
& zunchiboldus filius ex eundē ruodolfū p̄se
cuti sunt. nec tamen eū ledere potuer̄ quia
sup̄ exp̄ssū est loca inaccessibilia que in multis solis
hincib; p̄uis sunt insequenciū consertas acies
p̄cul abingressu repellebant. **C A P I T U M**
Iode anno normanni qui parisiōrū urbē obside
bant mirā & inauditā rē n̄ solū n̄ra sed & r̄a su
periore aetate fecer̄. **N**ā cū ciuitatē inexpugna
bile eē p̄sensissent omni uirtute omniq; inge
nio laborare ceper̄. quatin' urbe postergū relicta

classe cū omnib' copis psequanā fluminū ingredientes
 burgundie fines absq' obstaculo penetrarent.
Cuib' aut' omī instancia prohibentib' ascensū fluminis
 naues p'iccu plus quā duoru passuū milib' traunt
 et talit' declinato omī piculo iterū eas sequant' flu-
 entis immergunt. It' paulolū sequanā relinquen-
 tes inennā ut disposuerant & subomī celeritate
 nauigantes senonis applicuer'. Ibiq' castris posit'is
 p'continuos .vi. mēses eandē urbē ob'isione claudunt
 totaq' pene burgundiā rapinis ceclib' ac incendis
 demolunt'. Sed ciuib' fortit' repugnantib' dō
 p'egente nequaquā p'fata ciuitatē cappare
 potuer' quāquā omni laborū sudore omnūq'
 artū & machinamēto ingenio id multiplici
 p'ceptassent.

C A P I T U M . X X I I I .
Inissas ū ob'isionū angustias euerhardū eidē
 loci metropolita uir doctū scētatis & sapientie
 nitore fulgidū corporeis uinculis absolutū
 ad celestē patriā transit. In eisd' cathedrā sub-
 limat' est uualtharid' nepos uualthari aurelianen-
 sis urbis epī. longe inferior p'decessore morib'
 religione & philosophie studio.

C A P I T U M .
Anno domin' incarn' . Dccc . Lxxviii . Gens
 hungarū ferocissima & omī belua credulior
 retroante scēt' idē inaudita quia nec nominata
 a scēt' regnū & paludib' quas thanas sua refusi-
 one inuimsū porrigit egressa ē. Sed p'us quā ipsū
 gentis acta credulū p'sequam' scilo. n'supflūū uidēt'.
 hiderithie situ scētariūq' morib' historiographorum

Doytyn

dicta sequentes aliqua commemorari. Scythia utiunt
inhomente extensa includit ab uno latere ponto ab
altero montibus riphis. at ergo asia & ethiopia flumine
Pate aut multum in longitudine & latitudine. In
nibus hanc inhabitantibus inter nulli fines. Præter
enim agrum exercent. Nec domi illis ulla aut lectum
et sedes earum & pecora semper pascentibus & pincul
tas similitudines errare solitis uxores liberosque
secum implastris uehunt. coris rimbrii hiemisque
causa lectis pdomibus utuntur. Nullus scelus apud
eo furto grauior. Quippe sine lecta munimenta
pecora & arma. alimtaque habentibus quod non sit
sup eest si figurari liceret. aurum & argentum non
pinde ut reliqui mortales appetunt. Venatio
num & piscationum exercitibus inseruiunt lacte &
melle uescunt. Lane his usus acuestum ignotos. Et
qua qua conantibus frigidibus afficiantur. pellibus tantum
ferunt ac merinis indunt. Imperium asie terque
siuere ipsi perpetuo ab alieno imperio aut inacti
aut inuicti manere. Nec uirorum magis quam fe
minarum uirtutibus claruere. Quippe cum ipsi parthos
bactrianos atque femine autem eorum amatorum regna
condiderunt. Prossus ut res gestas uirorum mulie
rumque considerantibus incertum sit ut apud eos sexus
inlustrior. sit. Dariam regem persarum persarum turpi
absceythia summa mouerit fuga. Cirum cum omni exerci
tu trucidauerit. Alexandri magni ducem sopin
ona patriacione cum uniuersis coppiis deleuerit. Roma
norum audere nescire arma. Laboribus & bellis

asperit uires corporū immense. **H**abundant uero tanta multitudine populorū ut eos genitale solū non sufficiat alere. Septē trionalis quippe plaga quanto magis abest solis remota ē & annuali frigore gelida tanto salubrior corporib; hominū & ppagandis gentib; coaptata. Sic & contra omnis merichiana regio. quo solis ē feruori uicinior. eo sepe morbis abundat & elucandis mri ē apta mortalib;.

Vnde fit ut tante populorū multitudines archtos subaxe oriant. ut non immerito unūsa illa regio thanatthen' usq; ad occidū licae & pprus loca mea singula nuncupent' nomimb; generali tam uocabulo germania sepe innumerabit'. Ab hac ergo populos agermania sepe innumerabiles captiuorū turme abducte merichianis populis p̄cio detrahunt'.

Multe q; ex ea p̄eo qd̄ tantos mortalū germinant quanto alere uix sufficit frequentē gentes egressē sunt que nihil omn' & partes asie sed maxime sibi contiguā europā affluer. Testant' hoc ubiq; urbes erute p̄ totā illiricū galliāq; sed maxime misere reatē que pene illarū omnū ē genciū expta seruiciā. **C A P I T V.**

Ix sup' dictis igit' locis gens memorata a finitimis sibi populis qui pecinati uocant' p̄ppris sedib; expulsae eo qd̄ numero & uirtute prestarent & genitale ut p̄misim' ruf' exuberante multitudine n̄ sufficeret ad habitandū. Horū itaq; uolencia effugati ad exquirandas quas possent incolere trās seclēsq; statuere uale dicentes patrie it' arripiunt. Et p̄mo quidē pannoniū & auarū solitudine perantes uenatu

acspacione uictū cottidianū quernant. Deinde ca-
rantanorū marahensū ac uulgariū fines crebris incur-
sionū infestacionib; irrumpunt. p̄pauis gladio multa
milia sagittis interimunt. Quas tanta arte excor-
neis arcub; dirigunt. ut earū ictus uix p̄cauari possit.
Comin' enī inacie pluari. aut opsessas expugnare urbes
nesciunt. Pugnant aut p̄currentib; equis. aut terga
dantib;. Sepe etiā fugā simulant. Nec pugna redui pos-
sunt ceter intollerandi forent siquantus ē impet' uis
tanta & p̄seuerancia eet. Plerūq; in ipso ardore certa-
minis plia deser' ac paulo p̄ogna ex fuga repetunt ut
uim maxime uicis se deputet tunc tibi crim' subeundū
sit. Quæ pugna quoceteris gentib; in usitata & p̄-
iculosior. In hœ & brittorū conflictū hoc unū in-
tē. qd illi mililib; isti sagittis utuntur. Viuunt n̄ ho-
minū sed belluarū more. Carnib; siquidē ut fama ē
crudis uescunt sanguinē bibunt. Corda hominū quos
capiunt particulatim diidentes ueluti p̄medlio
deuorant. Nulla miseratione flectunt. nullis pieta-
tis uiscerib; cōsouent. Capillō usq; ad uicētari ac
collo quisolent. liberos ac seruos suos equitare ac sa-
gittare magna industria docent. Ingemia illis ex
m̄da sediciofa fraudulenta p̄cacia. Quippe eandē
ferocitatē feminis quauirū adsignant sēp inexter-
nos. aut indomesticos motos iniqua natura tacti
ad faciendū quā ad ducendū p̄miores. Huius igit.
nefranchissime gentis crudelitate n̄ solū memorate
regiones. uerū etiā italie regnū ex p̄ maxima par-
te deuastatū est. **C A P I T V L V M.**

Eodē anno normanni athenica urbe recedentes de nouo
 parisijs cū omnib; copijs deuenēr. & cū illis decursus fluminis
 acuib; omnino in hideret. rursus castra ponunt. ciuitatē
 totis uirib; impugnant. Sedulo opē ferente nihil profuerunt.

Transactis paucis dieb; ita rursus sequana cū classe ascendunt
 & matronā fluuiū ingredientē. treas ciuitatē incen
 dio cremant. & usq; uirdenensē ad bullensē urbes cuncta
 circū quaq; depopulant. **C A P I T U L U M**

In xij dieb; ludwyc magoncie urbis p̄sul greb;
 humanis sublat' ē. in cuius loco subrogat' ē sun
 zo uir religiosus ac simplex sacris literis sufficienter
 instructus. qui in uulda monasterio sub regimine
 abbatis ab ineunte aetate nutrit' & conuersat' ē.
 bobpone turingorū duce & arnolfo rege annuente.

Anno domini incarnac̄e dccc xc. Arnolfus rex con
 cessit zundeboldo marahensiu selauorū regi ductū
 beheimsiū quia dōm' principē suę cognacionis ac
 gentis sup se habuerat. francoꝝ regib; fidelitate p
 missā. inuolato federe conseruauerant. eo qd illi
 ante quā in regni fastigio sublimaret familiaritatis
 grā fuerit conexus. Deniq; filiu ei quē expelice
 susceperat alacro fonte leuauit. eiq; ex nomine
 suo zundebolch apellari fecit. Auere n̄ modicu dil
 cordiarū & defeccionis p̄bitu incitantū. Nā & be
 heimi a fidelitate diuiciū custodia recesserunt
 Et zundebolch ex ad iectiōne alterius regni iures
 n̄ paruas sibi accessisse sciētes fastu supbie in
 flat' contra arnolfū rebellauit. At cū cognouisset
 arnoldus cū exercitu regnū marahensiu ingressus.

cuncta que extra urbes repperit soloren demo
liti e. Ad ultimum & cetera fructifera arboris
radicem exciderent. Zuncti bolbe pace posuit.
Fidato filio obside hanc sero pmerunt. **C** A **V**
Fidèle temp' normanni amagrona fluuiio exe
untel parisiis reuertunt. Itquia omnimodis
descensus fluminis p ponte phibelat. tercio castra
locant. & iterato certamine pdicta urbe impugnat
Sedciuib' qui continuus operu acungiliaru laborib'
incluruerant. It asidius belloq' conflictib' exer
citati erant audacit' reluctantiib' normanni
desperatis reb' nauel p terra cu magno fudore tra
hunt. & sic alieum repetentes britannie finib'
classe traiciunt. Quoddā castellū estanciensit
ritorio qd ad s'm loth dicebat' obsident. & accessū
ad fontē aque extoto phibentes oppidanis sita
arscentib' fit dedicio eo pacto ut urta tantū
concessa. cetera tollerent. Illis amunitione pgressis
gens pfida fidē & pmissa data pferat omnesq'
absq' respectu uigulat. In quos ep'm estanciensit
cellie intermunt. **C** A **N** **P** **I** **T** **T**
Irat tunc teporis italania & unudicheil ducib'
brittonū n'parua deparcione regni disensionū con
trouisia. In hoc ergo scismate & diuisione n'cantū
trariū quantū mēuū pagani brittones reperientes
sup eos fiducialit' irruunt. Illi dū pri uatū lingu
lq' n'commune unūsq' bellū ducunt & auxili
ū ferre alē alteri recusat quasi uictoria unū
nominiū fore grauit' ab hoste lectunt. cedunt

116

passim blauttam fluuuū omnis eorū possessio diripit.
 Tunc p̄mū intelligentes quantā sibi p̄nicie quantā ad
 uersariū uires discordia administrat̄ p̄mū nuncios
 se inuicē confirmant. tēp. locū ei indicunt. bellūq̄
 cōm̄ib; uirib; construunt. Itaque uiduehel quierat
 adulescencior cupiens gloriā nominis sui exaltare
 n̄ expectato alano cū focus plū c̄serit multa m̄lia
 hostiū cedit. Reliquos inquendā uicū fugere c̄pult
 uos cū ultra quā oportet impudē p̄sequeret. ab ipsis
 extinguit. Ignarū quia uincere bonū est. sup̄ uincere
 n̄. Periculosa ē enim desperacio. Post hec alani coadu
 nata omni brittannia tale uotū nouit. ut si adūsarios
 p̄diuinā uirtute possēt superare decimā partē omni
 um honorū suorū eto & scō petro romā destinare.
 In n̄ib; aut̄ brittonib; eundē uotū spondentib; ad
 pugniā p̄cedit & commisso plio tanta strage hostes
 fudit ut uix quadringenti uiri ex xv milib; ad clal
 lem repedarent. **C A P I T U L U M**
 Hac tēp̄tate sc̄issimo & iudicū uinis humanisq; reb;
 prudentissimo uulibto ep̄o ab hac l̄tē subtracto
 herimannus uenerabilis uir p̄fectionē cleri ac ple
 bis ecclē coloniensis p̄ficiat. Circa hec etiā tēpora
 salomon constanciensis ecclē antistes recessit a secto
 incui loco successit salomon qui hac tēp̄ abbaciā
 sc̄i galli tenebat uir n̄ solū nobilitate uerū etiā pru
 dencie ac sapencie uirtutib; insignit. qui p̄fate urb
 t̄terciū huius nominis dimocet̄ ē pontifex. **C A P**
 Anno dominice incar. dccc xc. Nortmann
 duob; continuū plis in brittannia grauit̄ adit̄ti

in regno lotharii classe transferret & castris metatis
p'das exerceret. Contra quos arnolfus rex exercitū
dirigit iuxta q; sup' mosā tentoria figere transiitūq;
fluminis hostib; p'hibere. **S**edante quā exercitū in
unū colligeret. ad echedū locū iuxta castrū tre
iectens ē. **N**ormanni sup'iora tenentes circa
leodū mosā transier. **E**t hostile ex p'edione a
tq; relinquentes in siluis & paludib; aquis palacio
ētiquis dispunt. obuios quosq; p'munt plurima
plaustra & uehicula in quib; armita exercitū defere
bant capiunt. quē fama cū ad exercitū puenissē
qui iā ipso die natiuitatis sc'i iohannis baptiste pene
in unū conuenerat. **N**ontā tremor quā stupor
mtes omniū occupauit. **P**rinces concione conuo
cata itā depiculo quā dere dubia consulunt. **I**ncer
ta utrū ribuariorū fines intrantes colōnā tende
rent. aut p'p'ima transeuntes treueris dirigerent
gressū. **T**ertē congregata adūsū se multitudine
p'timescentes trans uadua mosā ad classē festinarent
Intē hec nox sup' ueniens conuentū soluit. **P**ostera
die cū aurora radios sue lucis representare om̄s ar
mant. & leuatis uexillis p'descensū fluminis ad
pugna gradiunt. **C**unq; torrentē quingulā dī
transissent acies parit' subriterant. **D**ebinc deli
berant ut unusq; p'cerum xii exsul mittere qui
in unū agm̄ reducti hostes inuestigarent. **H**ec
sermocinantib; subito aparuer' speculatorei norm
mannē. **Q**uos cū omnis multitudo inconsultis
ducib; confuso ordine insequerent. peditū tur

mas inquandā uillulā offendit. qui munū eglobati
facile sparsim sup uenientes repellunt. atq; retror
sū irehre cogunt. Deinde p̄strepentib; sectm mo
rē fatāris clamor̄ in celū tollit. pugna cōmte
tit. Iquites nort mannoꝝ audito clamore sūma
cū festinatione aduolant & in grauato p̄lio xpi
anoꝝ exercitū peccatis facientib; heu p̄h dolor
terga uertit. Inq; p̄lio ep̄s magoncie urbis sun
zo & arnolfus comes occubuerū. nec n̄ innumera
multitudo nobiliū uirōꝝ. Nort manni patria
ta uictoria castra omnib; diuiciis referta inua
dunt. & cruciatū quos in bello ceperant. honerati
p̄da ad classē reuertunt. fuit ū hec cedes facta. vi.

KL IV LII. CAPITULI

Iū hec agunt. Arnolfus rex in baiuoniorū exter
minatib; morabat. insolenciā selauoꝝ rep̄ment
Cui cū nunciata esse t̄ suꝝ strages hostiūq;
uictoria p̄mo p̄missis fidelib; nimii tristat. &
querelā cum genitu deponit qd̄ franci eorū in
uicta aduersariū terga darent. Deinde in digni
tate rei animoso inpectore uersans. in hostē accen
dit. & congregato ex orientalib; regnis exercitu
mox iteno transmissō. circa litora mose castra statuit
int̄ uelut dieb; normanni ex superiora pugna elati cum
omni uirtute addep̄dandū p̄ficiunt. Contra quos
rex cū expectas ad pugniā p̄cedit. Illi cernentes a
ciel appinquare sup fluiuū qui thilia d̄r ligno &
t̄re con gregie more solito se cōmuniunt. Itca
thinnis & ex p̄bracionib; agmina lacescunt ingemnantes

cū insultacione & derisu ut memorarent gulis tur-
bisq; fugę cedisq; patrię post modicū similia passu-
ri; **R**ex felle cōmot exercitū iubę descendere
& pedestri congressione cū adūsariis decertari. Qui
dicto acis abequis desilientes clamore exhortacio-
nis dato p̄ficiū inimicę irrūpunt & dō uires
celtē administrante eos usq; ad int̄ necione ferro
cedunt iteq; p̄sternunt. ita. ut ex innumerabi-
li multitudine uix residuus oēt qui ad classē
adūsū nunciū reportarę. **R**eb; felicit̄ gestis ar-
noluis inbaioaria reuittē. **C A P I T.**

no
hano

Iodē anno hattho uenerabilis abba in magon-
ciacensi aeclesia metropolitā consecrat. quia dēn̄
in augea monasterio multoꝝ pat̄ exstiterat
monachę. **C A P I T. V I.**

Anno domine incarnac̄ dccc xci. **M**ense fe-
bruario normanni qui ad naues remanserant
mosā transeuntes ribuaricę pagū ingressis &
secundū crudelitātē sibi ingentā cuncta deu-
rantes puener̄ usq; bunnā. Inde digressi oc-
cupauer̄ quandā uillā que landulues torth-
dr. **U**bi occurrit eis exercit̄ xp̄ianę sed nihil dignū
qđ uirtuti ascribarū egit. **N**octe sup̄ ueniente re-
cesser̄ normanni aiam dicta uilla. & formidantes
hostilē impetū nequaquā ausi sunt se committere
planiorib; atq; cāpestrib; locis. sed siluas sēp̄ tenen-
tes. exercitū ū a leua p̄tergū relinquentes. quanta
poterant uelocitate ad prunę monasteriū aciem
dirigebant. ipsiq; iā iāq; irruentib; abba & congregacio

fr̄m uix fuga dilapsi sunt. At normanni monasteriū
 ingressi omnia depopulati sunt & quosdā ex monachis
 m̄ficiētes. plurimāq; familiā trucidantes reliquas
 captiuos duxer. Inde excentes arluennā intrant
 Vbi qdā castrū in quondā p̄minenti monte nouit̄
 c̄structū. in quo innumera multitudo uulgi ē
 fugerat adgrediunt. & absq; mora expug
 nant. m̄fectis omnib; cū ingenti
 p̄da ad classē redeunt. Onera usq;
 nauib; cū omnib; copiis
 trans marinas repetunt regi onē.

Ide tēp̄ farab̄t abba prumiensis cenobii. curā pasto
 rale sua sponte p̄concessū regis deposuit & ego quā
 uis ingn̄ sc̄dm̄ regulare auctoritatē p̄lectionē
 fr̄m in regimine successi. Obsecro aut̄ ne lectori one
 rosū uideat. si rē ab horigine repetā & qualit̄ huius
 modi negociū q̄ defectū p̄ductū fuerit simplici ser
 mone pandā. Absurdū enī uidet̄ ut quia licet actio
 nes & rerū gestarū causas explanare p̄posui negociū
 qd̄ ad me p̄tinē & silencio p̄t̄ mittā p̄sertā poplicib;
 ueniā posco lectori. eo qd̄ uerbosus in hac relatione
 ultra quā decuit exstita. Necessitas enī com
 ut n̄ solū facta sed etiā dicta in ordine dicā p̄p̄t
 inuidenciā & aduersariū colomniosā querelam

Hec de retro actis causis transcursisq; tēporib; ex multis
 pauca cōmemorasse sufficiat. nā de modernis tēporib;
 ita cō reticere disposuim; quia si ueritatē rerū gesta
 rū adliq̄dū stilo exsecuta fuerim; p̄cul dubio odi
 ū & offensā quorundā qui adhuc sup̄stitēs sunt

incurrerem? Si autem aueritate recedentes alii quia causa
se habeat scripserim? nihilominus ad huc actionis & munda
ei nota incurram? quia omnibus pene res cognita
posterior ergo hoc lacius explanandum relinquitur.
Sed ne haec pomnia intacta praeterisse culpam res tan
tum gestas ex parte summati adnotare curabim?
Igitur anno supra memorato mense iulii uualtga
rius comes nepos odonis regis filius
scilicet adualthalm
aduersus eundem regem cum

est filio quo randa rebellionis arma leuauit. & lug
dunum clauatum ingressus omni annu suae regie potesta
ti contra ire nititur. Ad cuius odorem cognouit & ciuitatem
obsidione cinxit. quam absque mora in delictationem
recepit deinde omnibus primoribus quibus ibi ad
erant ad iudicantibus eundem uualtgarium decollari
iussit eo quod inconuenienter publico contra regem & dom
inum suum gladium euagmasset. Post haec in aquitania
perficeretur. contra ranoltum & fratrem eius gozbertum & ebulo
nem abbatem desco chonsio & alios nonnullos quos impe
rus obtemperare rennuebant ut eorum insolentiam re
primeret. **C A P I T U L U M .**

In eodem anno mense septembris megingauclus comes
nepos supra dicti odonis regis dolo infectus est
ab albrico & sociis eius in monasterio sancti christi quod
uocatur sotala. **C A P I T U L U M .**
In eodem tempore arno wircaburgensis episcopi uenerabilis episcopi
hortatu & suasionem popponis thuringorum ducis

adpugnā cōtra selauos pfect' in eadē pugna occidit
Cui' cathedra ruodolfus fr' cuonradi comitis obtinuit.

& ei episcopatu successit. **C A P I T.**

Arnolfus zundiboleho filio honores megingaudi comitis ex parte largit'. **C A P I T.**

Hoppo dux turingorū dignitatib' expoliat'. ducat que tenuerat cuonrado comitat'. que pauco tēpore tenuit & sua sponte eū reddidit. deinde burchardo comiti comittit'. qui hunc acten strennue gubernat'. **C A P I T V L.**

Odone rege inaquitania comorante francoꝝ principes ex maxima parte ab eo deficiunt & agentib' falcone archi episcopo heribto & pippino comitib' in remorū ciuitate carolus filius ludowici exa debede regina ut sup' meminim' nat' in regnū e le ua tur. **C A P I T V L.**

Anno domini mear. dccc xciii. Arnolfus baiōna egress' franconefurth uenit & renū transiens ciuitates que in regno lothari sunt ex maxima parte circūū. In quo tenere ingencia dona illi ab ep'is oblata sunt. **C . A . P I T L.**

Odo cōpositis reb' inaquitania in franciā reuertit'.

Ecū ruoptro frat' carolum fugat defectores p'sert'.

Bulo abba desco d' onisio cū q'dā castrū inaquitania sitū ardencū expugnare iētū lapidib' perit.

Monasteriū s'ci dionisi odo ad suū seruiciū reuocat.

Carol uires odonis terre nonualens patroc' **C A P**

nia arnolphi suplex exposcit. **E**stius tēpore iā dict' rex conuentū publicū uuormacia ciuitate celebrare

Ronolius

ubi carolus uenit & arnolfū magnis munerib; sibi con-
ciliat. regnūq; qd usurpauerat ex ei manu pcepit. lus-
sum est enī & iam ut epi & comites quicirca mosā resi-
dabant. illi auxiliū ferrent. & eū in regnū inducen-
tes in sede regia inthronizarent. Sed neutrū horū
illi quicquā p̄fuit. Deniq; odo rex audiens cū exerci-
tu sup ripā axani fluminis sedit & copias arnolphi in-
trare in regnū nullaten; p̄misi. Duces regis cer-
nentes odonē uirib; paratū eē ad pugna ab eo
declinar. & p̄pria reuēsi sunt. **C A P I T**

Carolus in burgundia secessit & odone parisiis reuēten-
te rursū fines regni occupat. odonis fideles insec-
tat. & sic alienatū & utraq; parte multa p̄eunt
ingens malicia innumerabiles rapine & asidue p̄de-
fiunt. **C A P I T U L U M**

Anno dominice incar. dcc. xxij. Arnolfus cū
ualido exercitu longobardq; terminos intrauit
& circa purificationē s̄e marie castriū qd nuncupat
p̄gamū armis cepit. ambrosium comite ipsius ciuita-
tis laqueo ante portā ipsius urbis inquada arbore sus-
pendit. Vnde t̄m̄or sup reliquas ciuitates
cecidit ut nullus auderet contra dicere. sed om̄s ob-
uiā p̄cederent uenienti. Peruenit aut usq; placenci-
ā. inde conuēns palpes penninas galliā intrauit & sem-
usq; mauriciū puenit. Ruodolfū quēquerebat noce-
re n̄ potuit quia montana c̄scendens in tutissimis
locis se absconderat. Regione in iurū & monte iouis
exercitū grauit attriuit. Post hec uuormaciā uenit.
ibi placitū tenuit udens zundiboch filiū regno lthari

p̄ficere sed minime optimates p̄dicti regni ea uice
 assensu p̄buer. **C A P I T U L U M**
 Solito cōuentu cū ad loraham isdē princeps uenisse &
 ludouuico filio bonis matre hirmingarde intue
 niente quasclā ciuitates cū adiacentib. pagis quas
 rudolfus tenebat dedit. Sed & hoc ei inuacuu cel
 sit quia eas nullomodo de potestate rudolfi eripe
 re p̄ualuit. **C A P I T U L U M**

Eodē anno uuido quintalia regēbat & imperatoris
 tenebat nomen mortū. Lantyp' filius ei' regnū
 optinuit & romā ueniens diadema ip̄erū ap̄sule
 sedis aptice ei inponi fec. **C A P I T U L U M**

Eodē tēp' hilegardis filia ludouuici regis fr̄is
 carlomanni & catoli aq̄b' dā adarnolfū aculata
 regis possessionib. p̄uata & p̄uata in auxilium
 destinat. in monasterio puellarū qd chemisse d̄r
 sed n̄ p̄ multū tēp' ingra rediit & sua ex maigri
 parte cepit. **C A P I T U L U M**

Circa hec etiā tēpora zundibolch rex marahensū
 selauq. uir int̄suos prudentissim' & ingenio calidissim'
 diē clausit extremū. Cuius regnū filius ei' pauco
 tēpore infelicit̄ tenuer̄ ungaris omia usq. ad solū
 de po pu lan ti bus. **C A P I T U L U M**

Anno domnice incar dccc xcv. Smod' magna
 celebrata est apud triburias c̄tra plerosq. seculares
 qui auctoritatē episcopale iminuere tētabant.

Vbi xxvi ep̄i cū abbatib. monasteriorū residentib.
 plurima decreta sup̄ statū sc̄e eccl̄e scripto roborauer̄
 hec arnolfus uuormaciā uenit ibiq. obtinuit.

ex omnibus regnis sue ditioni subditis sibi occurrentibus
conuentum publicum celebrauit. In quo conuentu omnibus
assentientibus atque collaudantibus zundibolch filium regno
lotharii prefecit. **C A P I T U L U M**

In eodem pacto odo rex cum magnis numeribus adarnol
filius uenit. A quo honorifice susceptus est. omnibusque im
petratis pro quibus uenerat cum in regnum reuerteretur. fol
cone episcopus & adalungu comitem sui mansionarii adar
nolfu xenus acarolo missis uenientes in media offender
sup quos cum clamore impetu faciunt episcopus fuga dilabitur.
adalongus mortali uulnere sauciatur. sarcine diripi
unt. predictus comes in trigorio in uilla quodam bettho
nus sepelitur. **C A P I T U L U M**

Eodem anno zundibolch collecto immenso exercitu
cupiens amplificare terminos regni sui quasi carolo ad
uersus odone auxilium latens lugdunum clauatum
uenit & ciuitatem obsidione cinxit. Sed minime
eum capere potuit. quia uis multis diebus summis uiribus
certatum dimicatum esset. Audiens autem odone cum exercitu
aduenire quia tempestate in aquitania morabatur. cum
omnibus copiis recessit. **C A P I T U L U M**

In tempestate lucelini uenerabilis uir in tullenensi ecclesia
ametropolitano ratboelo a suis suffraganeis episcopus consecratus.
Anno dominice incarnationis decem xvi. Arnolfus
secundo italia ingressus roma uenit & urbem romanam
cum consensu summi pontificis armis cepit. Ad retro ante
natiuitatem christi tempore semel fecerit. Matris laperta
que ad predictum uisum relicta fuerat. cum suis latenter
aufugit. Arnolfus ciuitatem ingressus a formoso aplice

seculis p̄sule cū magno honore susceptus est & ante con-
fessionē s̄ci petri coronatus imperator creatus. **C A P.**

Inde reuertens paralisi morbo grauat. & q̄ infirm-
tate diu langueret. Eodē anno langet filius uuido-
nis de quo superius paulo mencionē fecim. uita
decedit. & ludouicus filius bosonis alongobardis in
uita apunicia egressus italia intrat. **C A P.**

Ide tēp̄ circa festiuitatē s̄ci andree alprie comes
qui megingaudū occiderat. a stephano fr̄e uualons
in terfici tur. **C A P I T.**

Anno dominice incarnationis dccc xxvii Stephanus
odacar gerhardus & matfridus comites. honores
& dignitates quas a rege acceperant pdunt. Zun-
diboleb treuersis cū exercitu uenit. t̄ra quā p̄fati
tenuerant in suos diuidit monasteriū ad horrea
& monasteriū s̄ci petri qd metas sitū est sibi re-
seruans. **C A P I T.**

Post hec patrē sup uxore quā accipere desiderabat
p̄legatos consulit. Tū hortatu adotonē comitē
missū dirigit ei filiā nomine odā in iugū expos-
cit. Ille petitionib; ei gratari assensū p̄buit
aq; filiā tradidit. Quā post pascha celebratis

Inupciis sibi in matrimonium sociat. **C A P I T.**
Iodem anno arnolfus uuormacia uenit ibiq;
placitū tenuit. Vbi ad ei colloquiū zundiboleb
occurrit & inuentu imperatoris stephanus gerar-
dus & matfridus cū filio reconciliant. **C A P.**

Ca tēp̄estate in ruodolfū ep̄m uuirzburgensē
& filios henrici duci adalbtū adalbardum

Henricū magna discordiarū lis & implacabilis
odiorū controuersia ex paruis inq̄msq̄ reb̄ orit̄
& uelut ex modica scintilla ingens incendiu exoriat̄
ita de die in die succrescens immenso dilatat̄. & lū
denobilitate carnis de parentū numerosa multitudine
demagnitudine terrene potestatis ultra quā deo
se extollunt inmutuis gelib̄ p̄ripunt. innume
rabiles ex utraq̄ parte gladio peunt truncacio
nes manūū aspectū fiunt. regiones illis subiecte
rapinis & incendiis soloteri deuastant̄. **C A P I**

Anno dominice incarn̄ dccc xc viii. **O**do rex eḡ
ditudine pulsat̄ & m̄se ianuario .iii. die eadē m̄sis die
clausit extremū & apud s̄m dionysiu cū debito ho
nore sepulture mandat̄. Principes in unū congre
gati pari consilio & uoluntate carolū sup se re
ge c̄stituerunt. **C A P I T U L U M**

Codē anno zundib̄ h̄ reginariū ducē sibi fidissimū
& unicū consiliariū nescio cur̄ instinctu ase repu
lit & honorib̄ hereditatib̄ quas in suo regno habe
bat in dicit̄ eū ex ista regnū infra .xiiii. d̄s sece
dere iub̄. Ille aduincto sibi odacro comite &
q̄b̄ dā aliis cū mulierib̄ & paruulis & om̄i suppel
lectili in quendam tutissimū locū q̄t̄ durfol dicit̄
intraū. ibiq̄ se cōmunuit. **Q**uē cū rex cognouisset
coadunato exercitu castrū expugnare conat̄ ē
sed minime p̄ualuit p̄t̄ plaueles & multiplices
refusiones quas in p̄dicto loco mosā fluuiū facit
Rex absidione recedente p̄fati comites carolū ad eū
& eū cū exercitu in regnū introducunt. Zundib̄ h̄

quāuis sero intellegens circūuentū cū paucis fuga dilabit. Carol recto itinere aquis uenit deinde nū magā proxit. in tea zunclibolch adfrānōnē epīm uenit & eū cū omnibz suis secū adsumens mosā transit & adflorichingas uenit ubi om̄s p̄ceres regni qui nullis partibz erant. ad eū confluxer

Cx desperatis itaqz rebz uires se recepisse congaudens resūta fiducia contra emulū adpugnā p̄ficiscit̄

Carol aūm̄ga reuersus primum uenit & inde aduersus zunclibolch copias transfert. Sed adypin quantibz ex utraqz parte exercitibz nequaquā pugna committit̄. sed int̄currentibz legatis pax firmat̄ sacramta iurant̄. Carol tranuadata mosā insuū regnū regredit̄. **C A P I T U L U M**

Dū hec infrancia gerunt̄. int̄ ludouicū & berengariū initalia plurime congressiones fiunt. multa certaminū discrimina uicissim sibi succedunt

Nouissime ludouicū berengariū fugat romam ingredit̄. Vbi a sumo pontifice coronat̄ imperator apellat̄. **C A P I T U L U M**

Ide tēp̄ euorhardus dux filius meginarchi auiatario fresone filio gerolfi cū uenatu p̄geret̄ dolo trucidat̄. Ducat̄ quē tenuerat meginardo fratri ab imperatore committit̄. **C A P I T U M**

Anno domini incar̄ dcc̄ xc̄ viii. zunclibolch colloquiū habuit cū obtimatibz arnolphi & caroli & suis apud sem̄ goarē. Ex regno arnolphi int̄fuer̄ hattho archi ep̄s. cumradus & gebehardus comites. Ex parte caroli hasehiric̄ ep̄s & odacar

ludouic

hauz

comes. Quidū meodē conuentu seorsū sine p̄sencia
regis p̄tractatū sit p̄ea euentus rei luce clarius
manifestauit. **C A P I T V L U M**

Iode anno richardus abba monasterii prumien-
sis cōstituit. Qualit̄ autē erga me actū sit idcir-
co hoc in loco notare distuli ne forte iniuriis p̄-
uocar̄. ultra quā xp̄iana paciēcia p̄mittit p̄se-
cucionis mee causas exaggerasse uiderer̄. ne p̄-
lixē racionis oracio quemultiplex atq; p̄plexa est
fastidiū inferr̄ audientib;. Res enī gestas ut
sup̄ p̄misim̄ notare studium. nr̄erū gestarum
causas certis racionū indicis enudare. Et qui
alioq; actionib; breuitati studem;. in nr̄is uerbosi-
tatis uiciū cauere debem;. **C A P I T U M**

Zunclibolch denuo cū exercitu adclurfos uenit
multitudinē totis uirib; expugnare molit̄.
Scū minime conat̄ ei p̄ficere ep̄s iuba & ut re-
ginariū & odacriū & socios eq; anathematiza-
rent. Scū illi anathematizatis sententiā p̄fer-
re recusarent. m̄ns ex p̄bacionib; & contume-
luis uita & sic solata obsidione un̄ quisq; ad p̄pria
reclit. **C A P I T V L U M**

Ia tēpestare odilbalclus sc̄s uir treiectensis eccl̄e
p̄sul ereb; humanis sublat̄ ad celeste regnū
transiuit. In cui; loco subrogat̄ est ratbot̄
uenerabilis antistes. **C A P I T U M**

Circa confinia memorati anni arnolfs īpera-
tor migrāū aseto. iii. kt̄ dec̄ sepultusq; ē hono-
rifice in odingas ubi & pat̄ ei tumulat̄ iace.

in carissim;

circumscripti

Anno dominice incarnat Decem. Adalbt ruodolftū
epm de uirzburgensi pta fugat ares & possessiones
p̄fate ecclie crudelitē depopulat. filios & iā euerhardi
simul cū matre ap̄p̄tus hereditatib; & bonorib; regio
munere concessis exire cōpellens ultra sp̄tes harch
secedere cogit. **C A P I T V L A T**

Circa hec tēpora fulco remorū archi ep̄s aquodā
winemaro satellite balduini comitis int̄fectus ē

Causa aut̄ hui' int̄fectionis hec fuisse memorat̄.

P̄ redict' balduin' atrabatis castrū uidelicet abbacia
sci ueclasti nullo sibi concedente inuaserat. Quā
carol rex ei auferens folconi ep̄o eandē inbeneficiū
largit' ē. Quē balduin' egre ferens misit ad iā dictū
epm uuinimariū obsecra. d. nehonores quōsdam tenū
erat atq; possiderat ipse cupiditate duct' sibi usur
parat. Insup & iā ingentia dona pollicit' ē hui' ope
& int̄uentu p̄fata possessionē obtinere possēt. Scū
ep̄s inq̄me ascensū p̄beret nescio q̄d durū & amarū
quā oportebat responderet. ille diabulo instigante
furore nimio succens' ab eo diuenit & quandā filiā
cū focus ingress' cū icl' fulcō a compendio palacio are
ge reuenteret. sup eū irruit & eū absq; mora tru
cidat. In remox cathedrā heruueus sublimat' est
que uicē uuinimariū cū multis aliis ep̄is excomu
nicauit & p̄tā maudito scelere p̄petuo anathema
te con dēnauit. **C A P I T V L**

Anno domini incarnat Decem. Ludouic' filius buo
sonis quē sup' me minimum' imperatoris nom̄ eē sor
titū berengariū detalia expulit. atq; omne illud

regnū sue dicioni subegit. **C**ernens autē nullū sibi
resistere aut posse aut auclere ultra quā oportebat
desecuritate p̄sumens ea que pacis & quietis sunt
cepit cogitare. absoluto itaq; exercitu cū paucis
ueronā ingressū ē. adhortante adābarlo p̄fate ur-
bis ep̄o. cuius autē hoc berengario sūma cū festina
cione notū fecer. quicō tēpore in baroaria exulabat

Ille nil morat' tractis undiq; copiis ueronā puen-
itq; impudū uirū dolo cepit. & captū luminib;
p̄uauit. **U**qdē ciues qui partib; ei fauebant per-
tas ciuitatis ei aperientes eū nocturno tēpore in-
tra muros receper. & sic insperate & absq; p̄meditacio-
ne ludouicū n̄ solū regno sed etiā oculis priuatē

Tandē itaq; berengario regnū italie multis cedib;
cruentatū infaustis infortunatisq; p̄lus diuq; scū
cūhui cōmodi triūpho obtinuit. **E**odē anno mense
magis comite stella aparuit. & mense aug. hec mu-
tacio regni facta est. **C A P I T V L U M**

Anno ut sup̄. **C**uonradus comes filiū suū chūn-
radū miste cū armatoꝝ nimodica manu. ut irru-
erent sup̄ gerhardū & frēm ei' matfridū eo-
q; honores suos & gebehardi fr̄is ei' uide licet pos-
sessionē sc̄i maximini & sc̄e marie ad horrea uo-
lenter inuasissent. **Q**uib; exercit' ex regno lotha-
ri sociat' ē. puenit autē usq; in pago blesiacō rapi-
nis & incendis hereditatē & p̄sionē sup̄ dictoꝝ
fr̄m ac satellitūq; depopulantes. porro gerhardus
& mathfridū ac astro in quo se munierant legaci-
onē mittentes pacē petier' qua concessa datis

ex utraq; parte sacramentis usq; in octavis pasche exer-
 cit' ad p'pria discessit. **C A R I T V T**
Dū hec in regno lotharii agunt. Cuonradus seniq;
 in hesia in loco quidē fridēslar cū multa turba
 peditū & equitū residebat crebras incursiones
 adalberti suspectas habens. frēm uero ei gerhardū
 in uuederē uia cū omnib; quoslib; adlociare poterat
 eidē adalbtū p'stolabat. repentinā irrupcionē. nec
 eos fefellit pomnia rerū euent'. Siquidē adal-
 bt' uires aduersariorū extenuatas sciens eo
 qd' in trib; partib; eent diuisi oportuni ex diu
 exoptatū tēp' aduenisse gaudens congregatis
 sociis mox arma corripit & primo quidē simulat
 se cōtra gerhardū ~~com~~ anferre uelle ut &
 illū bello p'terret. & frēm securiorē reddere
 deinde quāta potuit celeritate acie adu'ss
 cuonradū dirigit. qd' cū cuonrad' sero cogno-
 uisset diuisis sociis in trib; turmis ei incune
 tant' occurrit & cōmissa pugna duę turme
 una peditū & altera saxonū statim t'ra uertunt
Quos cū cuonrad' clamore ingenti frustra hortaret
 ut nullaten' hostib; cederet sed p'ciugū ac liberorū
 salute & defensione patrie totis uirib; decertarent
 ipse cū tercia turma animatus sociis sup aduer-
 sarios irruit sed mox in ipō primo impetu multis
 uulnerib; et ossis extinctus est. Adalbt' uictō-
 ria potius cū sociis fugentes insecut' ē & in nu-
 merā multitudine maxime peditū gladio
 p'strau'. Trib; itaq; conatiuis dieb; totā illā regi

onē p̄lustrans cecilib' ac rapinis cuncta demolit' ē.
His patrat' honoratis sociis spoliis ac ingenti p̄da
ad bababenberg castrū reuersus ē. pacta ē aut' hec
celes in lit max^{reii}. Venientes filii cū matē leua
uer corp' cuonradi & sepelier' in castro lo q̄t uui
leneburch uocat. **C A P I T**

Codē anno circa iulio m̄se ludouic' rex conuen
tū generalē celebraū apud durburial' uilla regia
ubi aeleē mandauit sepe dictū. adalbertū ut
in p̄sencia optimatū regni p̄ se rationē reddere
& pacis condicione quā acten' exosa habuerat
tandē aliquando deposita crudelitatis tyrann
de suscipere. & rapinis cecilib' & incendis facti
t sero quiescere. ~~Sed~~ saluatorib' monitis
nequaquā assensū p̄buit. **C**ernens itaq' rex
obduratū ei animū ut incepta rebellionis ma
licia obstinatū. collecto undiq' exercitu eū
in castro q̄t trassa cl' obsidione cinxit. Intēa
egino quies' indiuiduus comes in omni paruita
te exsternerat ab ei' societate defec'. & cū omnib'
suis ad regis castra transit. p̄tracta s̄git paulo
p̄lixus obsidione fract' animo ad elib' ad callida
argumta euerit'. & omni ingenio excogita
re cepit. qua arte obsidio solueret' ut exer
citu ad p̄pria remente obtata libertate potis ipse
cū sibi fauentib' dolos quos in p̄pectore uoluebat
longe lateq' effondere possit. Portis itaq' ap
tis amunitione exigens cū p̄paucis ultro se
regi obtulit suplex uenam decōmissis exposuit.

placio

Salv

1788
emendacionē p̄mittit. Sed cū fraus que struebat
suis p̄dentib; fuisse delecta custodie mancipat.
& imp̄sencia totius exercitū manib; uandē aduēt
omnib; adiudicantib; capitalē suscepit sententiā.
v. idē septē facultates & possessiones ei infiscā
redacte sunt & dono regis internobiliores
quosq; distribute. Conpositis itaq; in orientali
franciā rex medio matrico uenit ibiq;
in publico conuentu gerhardū atq; matricū
p̄scriptione dānauit. Inde regressus strazbur
gensē urbē adit ibiq; ep̄m ac plebē int̄q; disiden
tē ad cōcordiā reuocauit. & sic rheno transmissō
recto itinere in alamaniam prexit. Eisdē tēp̄
baltram̄ strazbur ~~ep̄m~~ & ludelm̄ tullensīs
p̄tē p̄sules migrauerunt quib; successer̄ in pon
tificali cathedra othō in strazburgensi ciuitate
& drigo in tullensī. **E X P L I C I T.**

**E X P L I C I T C H R O N I
C A R E G I N O N I S
D E O O B A C I A S.**

pbaci pbacio